

Handwritten signature and scribbles at the top of the page.

2
Handwritten signature and scribbles on the left side of the page.

Handwritten signature and scribbles in the lower middle section of the page.

Α') Βίος Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Συρακούσαις τῆς Σικελίας μεταξὺ τοῦ 450—445 π. Χ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κέφαλος, πλούσιος καὶ χρηστὸς Συρακόσιος, προτραπείς ὑπὸ τοῦ Περιζλέου μεταφέρθη εἰς Ἀθήνας περὶ τὸ 440 π. Χ. Ἐν Ἀθήναις δὲ ζῶν ὡς μέτοικος ὁ Κέφαλος εἶχε καὶ οἰκίας πολλὰς καὶ ἐργαστήριον ἀσπίδων (ἀσπιδοπηγεῖον).

Περὶ τὸ 435 π. Χ. μεταβὰς εἰς Θουρίους τῆς Κάτω Ἰταλίας ὁ Λυσίας ἐδιδάχθη τὴν ῥητορικὴν ὑπὸ τοῦ Τισίου. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσε ἐν Θουρίοις ἡ μερὶς τῶν λακωνιζόντων καὶ κατεπίεξε τοὺς ἐν αὐτοῖς ἀττικίζοντας, ἠναγκάσθη ὁ Λυσίας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας τῷ 412 π. Χ.

Ἐν Ἀθήναις ζῶν ὁ Λυσίας μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐκαρποῦτο τὰ εἰσοδήματα τριῶν οἰκιῶν αὐτοῦ καὶ μεγάλου ἐν Πειραιεὶ ἀσπιδοπηγεῖου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν τριάκοντα νὰ πῆι τὸ κώγειον, ὁ δὲ Λυσίας μόλις διαφυγὼν τὰς ἀρπακτικὰς χεῖρας τῶν τυράννων κατέφυγεν εἰς τὰ Μέγαρα, ἀπολέσας τὸ μέγιστον μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἀγανακτήσας δὲ διὰ τὴν ἀγρίαν ταύτην καταδρομὴν τῶν τριάκοντα συνεδέθη στενωῶς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν δημοκρατικῶν Θρασύβουλον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τῆς Φυλῆς φυγάδας, ἐπέδωκε προθύμως τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων αὐτοῦ πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἔργου τῶν δημοκρατικῶν καὶ πάσῃ δυνάμει συνήργησε εἰς ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις. Διὰ τὴν τοιαύτην δὲ διαγωγὴν τοῦ μετοίκου Λυσίου προέτεινε μὲν ὁ Θρασύβουλος τὴν εἰσποίησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀθηναίους πολίτας, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη κατεπολεμήθη ὡς παράνομος ὑπὸ τοῦ Ἀρχίνου, ἀντιπάλου τοῦ Θρασύβουλου· οὗτω δ' ὁ Λυσίας ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου ὡς ἰσοτελής, ἀπληλαγμένος μὲν τοῦ ἔτησιου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, ἅς κατέβαλλον οἱ μέτοικοι, δικαιούμενος δὲ αὐτοπροσώπως ἄνευ προστάτου νὰ ὑπερασπίζῃ ἐν δικαστηρίοις τὰ ἴδια συμφέροντα.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 403 π. Χ. μετὰ τῶν λοιπῶν φυγάδων δημοκρατικῶν ὁ Λυσίας κατήγγειλεν εἰς τὸ δικαστήριον τὸν Ἐρατοσθένη, ἕνα τῶν τριάκοντα, ὡς φονέα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, εἶπε δ' αὐτὸς οὗτος τὸν λόγον ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ἀπὸ τότε δέ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἠναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν τοῦ βίου νὰ ἀσκῇ τὸ ἔργον τοῦ λογογράφου, ἦτοι γὰ γράφη λόγους χάριν ἄλλων, οἵτινες ἀνίκανοι ὄντες νὰ ἀγορεύωσιν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν γραφομένους λόγους. Ὡς λογογράφος λοιπὸν ζῶν ἐν Ἀθήναις ὁ Λυσίας παρέτεινε τὸν βίον ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸ 380 π. Χ.

Β') Λόγοι Λυσίου.

Ἐκ τῶν 233 λόγων τοῦ Λυσίου, οἷς ἐγίνωσκον οἱ παλαιοί, εἰς ἡμᾶς περιήλθον μόνον 34 καὶ τῶν ἄλλων ἀποσπάσματα. Ἐκ τούτων δέ οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικανικοί, ἦτοι ἀπηγγέλθησαν ἐν δικαστηρίοις, οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοὶ καὶ ἐπιδεικτικοί. Ἡὑδοκίμησε δὲ πολὺ ὡς συνήγορος ὁ Λυσίας καὶ πολλὴν πελατείαν ἐκέκτητο, διότι ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ μετεχειρίζετο πολὺ καθαρὰν γλῶσσαν προτιμῶν τὰ κοινὰ καὶ συνήθη παρὰ τῷ λαῷ ὀνόματα, ἔκαμνε χρῆσιν μικρῶν καὶ εὐπαρακολουθήτων προτάσεων, διηγεῖτο μετὰ πολλῆς σαφηνείας καὶ χάριτος καὶ ἀφελείας τὰ γεγονότα καὶ ὡς ψυχολόγος ἄριστος προσῆπτεν εἰς ἕκαστον πελάτην του, νέον ἢ γέροντα, πλούσιον ἢ πτωχόν, ἔνδοξον ἢ ἀδοξον, τὸν ἀνάλογον χαρακτηῖρα λόγου. Διὰ τὰς ἀρετὰς δὲ ταύτας οἱ λόγοι τοῦ Λυσίου ἦσαν ἐπιτηδεϊότατο, νὰ πειθῶσι τοὺς δικαστὰς καὶ φαίνεται ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

ΛΥΣΙΟΥ

1.

ΕΝ ΒΟΥΛΗ

ΜΑΝΤΙΘΕΩ ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΩ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

1-3 ✕ Εἰ μὴ συνήδειν, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἠγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. Ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαντῶ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς ἢ κακῶς διακείμενος, ἐπειδὰν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῶ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἠγήσεσθαι. Ἄξιῶ δέ, ὦ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὖνους εἶμι τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πώ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι καὶ περὶ τὰ ἄλλα μετριῶς βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἠγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. Πρῶτον δὲ ἀποδείξω, ὡς οὐχ ἵππευον ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας. ✕

4-8—Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων ἐπεδημοῦμεν οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. Καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμῆν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναί τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον. Ἐπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἱππεύσαντας σκοπεῖν εὐήθες ἐστίν· ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἱππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν. Ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἱππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν. Ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα. Καίτοι πᾶσι ῥᾶδιον τοῦτο γινῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιουῖσθαι. Ὡστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκεῖνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστευοίτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥᾶδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἱππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι. Ἐτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἱππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. Ὅρῳ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἱππευσάντων βουλεύοντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἱπάρχους χειροτονημένους. Ὡστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιῆσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. Ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

Μαρτυρία.

9—Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. Δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογία ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων. ✕

10-13—Ἐγὼ γάρ πρῶτον μὲν οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην, ὥστ' ἐκείνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατέρων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτω βεβίωκα, ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι. ✕ Καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτω διόκηκα περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. Καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. Ἐτι δ', ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναται οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην· καίτοι ἐτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καθεστηκότας. Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει. Πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὁρθοβούλου κατελεγμένος ἵππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἑώρων τοῖς μὲν ἵππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἠγουμένους, ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον, ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὁρθοβούλῳ ἔξαλειψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἠγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι. Καὶ μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε.

Μαρτυρία.

14—Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίωον δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρῳ, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. Καί μοι ἀνάβητε. X

X Μάρτυρες.

15-17—Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδόντων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἐτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην, ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης, καὶ πλείστων ἐναποθανόντων, ὕστερον ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος. X Καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατελιημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι παριέναι, Ἄγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος, ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων (εἰκότως, ὦ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγῳ πρότερον σεσωσμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἵεναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν. Ὅσοι εἴ τινας ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιούσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν· οὐ γὰρ μόνον τὰ προστατόμενα ἐποιοῦν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. X Καὶ ταῦτ' ἐποιοῦν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἠγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. Καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. X

Μάρτυρες.

18-19—Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπειλήθη πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. Καίτοι χρὴ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευόμενους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾷ, διὰ τοῦτο μισεῖν. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. Ὡστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ καγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

20-21—Ἦδη δὲ τινῶν ἠσθόμην, ὧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. Ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων διημιγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέλαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὄρων (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρὴ λέγειν) τούτους μόνους ἄξιους τινὸς νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὄρων ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθεῖη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; Ἐτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἀχθοίσθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταί εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

2.

ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

1-6— Ὑμῖν μὲν πολλὴν συγγνώμην ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀκούουσι τοιούτων λόγων καὶ ἀναμιμνησκομένοις τῶν γεγενημένων, ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄστει μείνασι τῶν δὲ κατηγορῶν θαυμάζω, οἱ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν ἀλλοτριῶν ἐπιμελοῦνται, εἰ σαφῶς εἰδότες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας καὶ τοὺς πολλὰ ἔξημαρτηκότας ζητοῦσιν ὑμᾶς πείθειν περὶ ἀπάντων ἡμῶν τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν. Εἰ μὲν οὖν οἴονται, ἃ ὑπὸ τῶν τριάκοντα γεγένηται τῇ πόλει, πάντ' ἐμοῦ κατηγορηκέναι, ἀδυνάτους αὐτοὺς ἡγοῦμαι λέγειν· οὐδὲ γὰρ πολλοστὸν μέρος τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰρήκασιν· εἰ δὲ ὡς ἐμοί τι προσῆκον περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λόγους, ἀποδείξω τούτους μὲν ἅπαντα ψευδομένους, ἔμαυτὸν δὲ τοιοῦτον ὄντα, οἷόσπερ ἂν τῶν ἐκ Πειραιῶς ὁ βέλτιστος ἐν ἄστει μείνας ἐγένετο. Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς συκοφάνταις· τούτων μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας εἰς αἰτίαν καθιστάναι (ἐκ τούτων γὰρ ἂν μάλιστα χρηματίζονται), ὑμέτερον δὲ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου τῆς πολιτείας μεταδιδόναι· οὕτω γὰρ ἂν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι πλείστους συμμάχους ἔχοιτε. Ἄξιόν δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἔαν ἀποφῆνω συμφορᾶς μὲν μηδεμιᾶς αἴτιος γεγενημένος, πολλὰ δὲ κἀγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς χρήμασι, ταῦτα γοῦν μοι παρ' ὑμῶν ὑπάρχειν, ὧν οὐ μόνον τοὺς εὔπεποιηκότας ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας τυγχάνειν δίκαιόν ἐστι. Μέγα μὲν οὖν ἡγοῦμαι μοι τεκμήριον εἶναι, ὅτι, εἴπερ ἐδύναντο οἱ κατήγοροι ἰδίᾳ με ἀδικοῦντα ἐξελέγξαι, οὐκ ἂν τὰ τῶν τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγοροῦν, οὐδ' ἂν ᾤοντο χρῆναι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων ἑτέρους

διαβάλλειν, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι νῦν δὲ νομίζουσι τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργὴν ἱκανὴν εἶναι καὶ τοὺς μηδὲν κακὸν εἰργασμένους ἀπολέσαι. Ἐγὼ δὲ οὐχ ἠγοῦμαι δίκαιον εἶναι οὔτε εἴ τινες τῇ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι γεγένηται, ἄλλους τινὰς ὑπὲρ τούτων τιμὴν ἢ χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν, οὔτ' εἴ τινες πολλὰ κακὰ εἰργασμένοι εἰσίν, εἰκότως ἂν δι' ἐκείνους τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ὀνειδούς καὶ διαβολῆς τυγχάνειν· ἱκανοὶ γὰρ οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει καὶ μέγα κέρδος νομίζοντες εἶναι τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστηκότας.

7-11—Πειράσομαι δ' ὑμᾶς διδάξαι, οὓς ἠγοῦμαι τῶν πολιτῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ οὓς δημοκρατίας· ἐκ τούτου γὰρ καὶ ὑμεῖς γνώσεσθε, καὶ γὰρ περὶ ἑμαυτοῦ τὴν ἀπολογίαὶν ποιήσομαι, ἀποφαίνων ὡς οὔτε ἐξ ὧν ἐν δημοκρατία, οὔτε ἐξ ὧν ἐν ὀλιγαρχία πεποίηκα, οὐδὲν μοι προσῆκον κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ. Πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρὴ ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικὸς, ἀλλ' ἥτις ἂν ἐκάστῳ πολιτεία συμφέρη, ταύτην προθυμεῖται καθεστάναι· ὥστε οὐκ ἐλάχιστον ἐν ὑμῖν ἐστὶ μέρος ὡς πλείστους ἐπιθυμεῖν τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων. Καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν πρότερον γεγενημένων μαθήσεσθε. Σκέψασθε γὰρ, ὧ ἄνδρες δικασταί, τοὺς προστάνας ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν, ὅσάκις δὴ μετεβάλοντο. Οὐ Φρύνιχος μὲν καὶ Πείσανδρος καὶ οἱ μετ' ἐκείνων δημαγωγοί, ἐπειδὴ πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον, τὰς περὶ τούτων δείσαντες τιμωρίας τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν κατέστησαν, πολλοὶ δὲ τῶν τετρακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατῆλθον, ἔνιοι δὲ τῶν ἐκείνους ἐκβαλόντων αὐτοὶ αὖτις τῶν τριάκοντα ἐγένοντο; εἰοὶ δὲ οἵτινες τῶν Ἐλευσινάδε ἀπογραφεμένων, ἐξεληθόντες μεθ' ὑμῶν ἐπολιόρχουν τοὺς μεθ' αὐτῶν. Οὐκ οὐκ χαλεπὸν γινῶναι, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ περὶ πολιτείας εἰσὶν αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδία συμφερόντων ἐκάστῳ. Ὑμᾶς οὖν χρὴ ἐκ τούτων δοκιμάζειν τοὺς πολίτας, σκοποῦντας μὲν ὅπως ἦσαν ἐν τῇ δημοκρατία πεπολιτευμένοι, ζητοῦντας δὲ ἥτις αὐτοῖς ἐγίγνετο ὠφέλεια τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων· οὕτως γὰρ ἂν δικαιωτάτην τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιῶ-

σθε. Ἐγὼ τοίνυν ἠγοῦμαι, ὅσοι μὲν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἄτιμοι ἦσαν ἢ τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι ἢ ἄλλη τινὶ συμφορᾷ τοιαύτη κεκρημένοι, προσήκειν αὐτοῖς ἑτέρας ἐπιθυμεῖν πολιτείας, ἐλπίζοντας τὴν μεταβολὴν ὠφέλειάν τινα αὐτοῖς ἔσσεσθαι· ὅσοι δὲ τὸν δῆμον πολλὰ κάγαθὰ εἰργασμένοι εἰσὶ, κακὸν δὲ μηδὲν πώποτε, ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν μᾶλλον ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον τὰς περὶ τούτων ἀποδέχεσθαι διαβολάς, οὐδ' ἐὰν πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πρᾶττοντες ὀλιγαρχικούς αὐτοὺς φάσκωσιν εἶναι.

12-14.—Ἐμοὶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ συμφορὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὐδεμίᾳ πώποτε ἐγένετο, ἀνθ' ἧς τις ἂν προθυμούμενος τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῆναι ἑτέρων ἐπεθύμουν πραγμάτων· τετρατηράρχηκα μὲν γὰρ πεντάκις, καὶ τετράκις νευαυμάχηκα, καὶ εἰσφορὰς ἐν τῷ πολέμῳ πολλὰς εἰσενήνοχα, καὶ τᾶλλα λελητούργηκα οὐδενὸς χειρὸν τῶν πολιτῶν. Καίτοι διὰ τοῦτο πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσταπτομένων ἐδαπανώμην, ἵνα καὶ βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζοίμην, καὶ εἴ πού μοί τις συμφορὰ γένοιτο, ἄμεινον ἀγωνιζοίμην. Ὦν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀπάντων ἀπεστερούμην· οὐ γὰρ τοὺς τῷ πλήθει ἀγαθοῦ τινος αἰτίους γεγενημένους χάριτος παρ' αὐτῶν ἠξίουں τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς πλείωστα κακὰ ὑμᾶς εἰργασμένους εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν, ὡς ταύτην παρ' ἡμῶν πίστιν εἰληφότες. Ἄ χρὴ πάντας ἐνθυμουμένους μὴ τοῖς τούτων λόγοις πιστεύειν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν ἅ ἐκάστῳ τυγχάνει πεπραγμένα. Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην· ἢ τῶν κατηγόρων ὁ βουλόμενος παρελθὼν ἐλεγξάτω· οὐ τοίνυν οὐδ' ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, οὐδεὶς με ἀποδείξει οὔτε βουλευσάντα οὔτε ἀρχὴν οὐδεμίαν ἄρξαντα. Καίτοι εἰ μὲν ἕξόν μοι ἄρχειν μὴ ἐβουλόμην, ὑφ' ὑμῶν νυνὶ τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι· εἰ δὲ οἱ τότε δυνάμενοι μὴ ἠξίουں μοι μεταδιδόναι τῶν πραγμάτων, πῶς ἂν φανερώτερον ἢ οὕτως ψευδομένους ἀποδείξαιμι τοὺς κατηγόρους;

15-17.—Ἐτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. Ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον, ὥστε, εἰ πάντες τὴν αὐτὴν

γνώμην ἔσχον ἐμοί, μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμιᾷ κεχοῆσθαι συμφορᾷ· ὑπ' ἐμοῦ γάρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεις οὔδεις φανήσεται, οὔτε τῶν ἐχθρῶν οὔδεις τετιμωρημένος, οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθώς. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν· εὖ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν, ἕξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ ῥάδιον. Οὐ τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν κατάλογον Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι, οὐδὲ δίαίταν καταδικαίτησάμενος οὐδενός, οὐδὲ πλουσιώτερος ἐκ τῶν ὑμετέρων γεγονώς συμφορῶν. Καίτοι εἰ τοῖς τῶν γεγενημένων κακῶν αἰτίοις ὀργίζεσθε, εἰκὸς καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας βελτίους ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι. Καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, μεγίστην ἠγοῦμαι περὶ ἑμαυτοῦ τῇ δημοκρατίᾳ πίστιν δεδοκέναι· ὅστις γὰρ τότε οὐδὲν ἐξήμαρτον οὕτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας, ἢ που νῦν σφόδρα προθυμηθήσομαι χρηστός εἶναι, εὖ εἰδὼς ὅτι, ἐὰν ἀδικῶ, παραχοῆμα δώσω δίκην. Ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην διὰ τέλους γνώμην ἔχω, ὥστε ἐν ὀλιγαρχίᾳ μὲν μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ τὰ ὄντα προθύμως εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκειν.

18—Ἡγοῦμαι δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς μισεῖν τοὺς ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μηδὲν πεπονθότας κακόν, ἔξὸν ὀργίζεσθαι τοῖς εἰς τὸ πλῆθος ἐξήμαρτηκόσιν, οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόντας ἐχθροὺς νομίζειν, ἀλλὰ τοὺς ὑμᾶς ἐκβαλόντας, οὐδὲ τοὺς προθυμουμενούς τὰ ἑαυτῶν σῶσαι, ἀλλὰ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἀφηρημένους, οὐδὲ οἱ τῆς σφετέρως αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα ἔμειναν ἐν τῷ ἄστει, ἀλλ' οἱ τινες ἐτέρους ἀπολέσαι βουλόμενοι μετέσχον τῶν πραγμάτων. Εἰ δὲ οἴεσθε χρῆναι, οὓς ἐκεῖνοι παρέλιπον ἀδικοῦντες, ὑμεῖς ἀπολέσαι, οὔδεις τῶν πολιτῶν ὑπολειφθήσεται.

19-20—Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶνδε, ὧ ἄνδρες δικασταί. Πάντες γὰρ ἐπίστασθε ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων πολλοὶ μὲν τὰ δημόσια ἔκλεπτον, ἔνιοι δ' ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἔδωροδόκουν, οἱ δὲ συκοφαντοῦντες τοὺς συμμάχους ἀφίστασαν. Καὶ εἰ μὲν οἱ τριάκοντα τούτους μόνους ἐτιμωροῦντο, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ὑμεῖς ἂν αὐτοὺς ἠγεῖσθε· νῦν δέ, ὅτε ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων τὸ πλῆθος κακῶς ποιεῖν ἠξίου, ἠγανακτεῖτε, ἠγοῦμενοι δεινὸν εἶναι τὰ τῶν ὀλίγων ἀδικήματα πάσῃ

τῇ πόλει κοινὰ γίνεσθαι. Οὐ τοίνυν ἄξιον χρῆσθαι τούτοις, οἷς ἐκείνους ἐωρᾶτε ἔξαμαρτάνοντας, οὐδὲ ἂ πάσχοντες ἄδικα ἐνομιζετε πάσχειν, ὅταν ἐτέρους ποιῆτε, δίκαια ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθόντες περὶ αὐτῶν γνώμην ἔχετε, ἢ ἵνα φεύγοντες περὶ ὑμῶν αὐτῶν εἴχετε· ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὁμόνοιαν πλείστην ποιήσετε, καὶ ἡ πόλις ἔσται μεγίστη, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρότατα ψηφιεῖσθε.

21-24.—Ἐνθυμηθῆναι δὲ χρῆ, ὧς ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένων, ἵνα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήματα ἄμεινον ὑμᾶς ποιήσῃ περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν βουλευσασθαι. Ὅτε μὲν γὰρ ἀκούοιτε τοὺς ἐν ἄστει τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, μικρὰς ἐλπίδας εἴχετε τῆς καθόδου, ἡγούμενοι τὴν ἡμετέραν ὁμόνοιαν μέγιστον κακὸν εἶναι τῇ ὑμετέρᾳ φυγῇ· ἐπειδὴ δὲ ἐπυνθάνεσθε τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας, τοὺς δὲ ἄλλους πολίτας ἐκκεκηρυγμένους ἐκ τοῦ ἄστεως, τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους δὲ ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότε ἤδη καὶ κατιέναι προσεδοκᾶτε καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην· ταῦτά γὰρ τοῖς θεοῖς ἠύχεσθε, ἄπερ ἐκείνους ἐωρᾶτε ποιοῦντας, ἡγούμενοι διὰ τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν πολὺ μᾶλλον σωθήσεσθαι ἢ διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύναμιν κατιέναι. Χρῆ τοίνυν, ὧς ἄνδρες δικασταί, τοῖς πρότερον γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλευσασθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, καὶ τούτους ἡγεῖσθαι δημοτικωτάτους, οἵτινες ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι, νομίζοντες καὶ τῆς πόλεως ταύτην ἱκανωτάτην εἶναι σωτηρίαν καὶ τῶν ἐχθρῶν μεγίστην τιμωρίαν· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη αὐτοῖς τούτων χαλεπώτερον ἢ πυνθάνεσθαι μὲν ἡμᾶς μετέχοντας τῶν πραγμάτων, αἰσθάνεσθαι δὲ οὕτως διακειμένους τοὺς πολίτας ὥσπερ μηδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γεγενημένου. Χρῆ δὲ εἰδέναι, ὧς ἄνδρες δικασταί, ὅτι οἱ φεύγοντες τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλήσθαι καὶ ἠτιμῶσθαι βούλονται, ἐλπίζοντες τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀδικουμένους ἑαυτοῖς ἔσεσθαι συμμάχους, τοὺς δὲ συκοφάντας εὐδοκιμεῖν δέξαιντ' ἂν παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τὴν γὰρ τούτων πονηρίαν ἑαυτῶν ἡγοῦνται σωτηρίαν.

25-27—Ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους πραγμάτων· εὖ γὰρ εἴσασθε ὅτι, ἃ μὲν οὗτοι συμβουλεύουσιν, οὐδελώποτε ὑμῖν ἔλυσιτέλησεν, ἃ δ' ἐγὼ παραινῶ, ἀμφοτέροις ἀεὶ ταῖς πολιτείαις συμφέρει. Ἴστε γὰρ Ἐπιγένην καὶ Δημοφάνην καὶ Κλεισθένην ἰδίᾳ μὲν καρπωσαμένους τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς, δημοσίᾳ δὲ ὄντας μεγίστων κακῶν αἰτίους. Ἐνίων μὲν γὰρ ἔπεισαν ὑμᾶς ἀκρίτων θάνατον καταψηφίσασθαι, πολλῶν δὲ ἀδίκως δημεῦσαι τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐξελάσαι καὶ ἀτιμῶσαι τῶν πολιτῶν· τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὥστε τοὺς μὲν ἡμαρτηκότας ἀργύριον λαμβάνοντες ἀφιέναι, τοὺς δὲ μηδὲν ἡδίκηκότας εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες ἀπολύναι. Καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς στάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστησαν, αὐτοὶ δ' ἐκ πενήτων πλούσιοι ἐγένοντο. Ὑμεῖς δὲ οὕτως διετέθητε, ὥστε τοὺς μὲν φεύγοντας κατεδέξασθε, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε, τοῖς δ' ἄλλοις περὶ ὁμονοίας ὄρκους ὤμνυτε· τελευτῶντες δὲ ἥδιον ἂν τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ἐτιμωρήσασθε ἢ τοὺς ἀρξάντας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. Καὶ εἰκότως, ὧ ἄνδρες δικασταί· πᾶσι γὰρ ἤδη φανερόν ἐστιν ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δημοκρατία γίνεσθαι, διὰ δὲ τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δις κατέστη· ὥστε οὐκ ἄξιον τούτοις πολλάκις χρῆσθαι συμβούλοις, οἷς οὐδὲ ἅπαξ ἔλυσιτέλησε πειθομένοις.

28-35—Σκέψασθαι δὲ χρὴ ὅτι καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς οἱ μεγίστην δόξαν ἔχοντες καὶ μάλιστα κεινδυνευκότες καὶ πλεῖστα ὑμᾶς ἀγαθὰ εἰργασμένοι πολλάκις ἤδη τῷ ὑμετέρῳ πλήθει διεκελεύσαντο τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν, ἡγούμενοι ταύτην δημοκρατίας εἶναι φυλακὴν· τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἄστεως ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ἄδειαν ποιήσιν, τοῖς δ' ἐκ Πειραιῶς οὕτως ἂν πλεῖστον χρόνον τὴν πολιτείαν παραμεῖναι. Οἷς ὑμεῖς πολὺ ἂν δικαιότερον πιστεύοιτε ἢ τούτοις, οἱ φεύγοντες μὲν δι' ἑτέρους ἐσώθησαν, κατελθόντες δὲ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν. Ἡγοῦμαι δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, τοὺς μὲν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοὶ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων φανεροὺς γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, ὁποῖοί τινές εἰσι πολῖται. Τούτων δ' ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι ἂν ἐποίησαν, εἴ τις αὐτοὺς εἶσαε τῶν τριάκοντα γενέσθαι, οἱ νῦν

δημοκρατίας ούσης ταῦτά ἐκείνοις πράττουσι, καὶ ταχέως μὲν ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηνται, πολλὰς δὲ ἀρχὰς ἄρχοντες οὐδεμιάς εὐθύνην διδόασιν, ἀλλ' ἀντὶ μὲν ὁμοιοῦς ὑποψίαν πρὸς ἀλλήλους πεποιήκασιν, ἀντὶ δὲ εἰρήνης πόλεμον κτηγγέλασι, διὰ τούτους δὲ ἄπιστοι τοῖς Ἑλλήσι γεγενήμεθα. Καὶ τοσούτων κακῶν καὶ ἐτέρων πολλῶν ὄντες αἴτιοι, καὶ οὐδὲν διαφέροντες τῶν τριάκοντα πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὀλιγαρχίας ούσης ἐπεθύμουν ὥνπερ οὗτοι, οὗτοι δὲ καὶ δημοκρατίας τῶν αὐτῶν ὥνπερ ἐκεῖνοι, ὅμως οἴονται χρῆναι οὕτως ῥαδίως ὅν ἂν βούλωνται κακῶς ποιεῖν, ὥσπερ τῶν μὲν ἄλλων ἀδικούντων, ἀριστοὶ δὲ ἄνδρες αὐτοὶ γεγενημένοι. (Καὶ τούτων μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ὑμῶν δέ, ὅτι οἴεσθε μὲν δημοκρατίαν εἶναι, γίνεται δὲ ὅ τι ἂν οὗτοι βούλωνται, καὶ δίκην διδόασιν οὐχ οἱ τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἀδικούντες, ἀλλ' οἱ τὰ σφέτερα αὐτῶν μὴ διδόντες). Καὶ δέξαιντ' ἂν μικρὰν εἶναι τὴν πόλιν μᾶλλον ἢ δι' ἄλλους μεγάλην καὶ ἐλευθέραν, ἠγούμενοι νῦν μὲν διὰ τοὺς ἐκ Πειραιῶς ἀκινδύνως αὐτοῖς ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται, ἐὰν δ' ὕστερον ὑμῖν δι' ἐτέρους σωτηρία γένηται, τούτους μὲν παύσεσθαι, ἐκείνους δὲ μείζον δύνησεσθαι ὥστε διὰ τὸ αὐτὸ πάντες ἐμποδῶν εἰσιν, ἐὰν τι δι' ἄλλων ἀγαθὸν ὑμῖν φαίνηται. Τοῦτο μὲν οὖν οὐ χαλεπὸν τῷ βουλομένῳ κατανοῆσαι· αὐτοὶ γε γὰρ οὐκ ἐπιθυμοῦσι λανθάνειν, ἀλλ' αἰσχύνονται μὴ δοκοῦντες εἶναι πονηροί, ὑμεῖς δὲ τὰ μὲν αὐτοὶ ὁρᾶτε, τὰ δ' ἐτέρων πολλῶν ἀκούετε. Ἡμεῖς δὲ, ὧ ἄνδρες δικασταί, δίκαιον μὲν ἠγούμεθ' εἶναι πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς πολίτας ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν, ὅμως δέ, ὅταν μὲν ἴδωμεν τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δίκην διδόντας, τῶν τότε περὶ ὑμᾶς γεγενημένων μεμνημένοι συγγνώμην ἔχομεν, ὅταν δὲ φανεροὶ γένησθε τοὺς μηδὲν αἰτίους ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικούσι τιμωρούμενοι, τῇ αὐτῇ ψήφῳ πάντας ἡμᾶς εἰς ὑποψίαν καταστήσετε.....

3.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ

1-4—Ὁμην μὲν, ὦ βουλή, οὐκ ἂν ποτ' εἰς τοῦτο τόλμης Φίλωνά ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμασθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἓν τι μόνον ἀλλὰ πολλὰ τολμηρός ἐστιν, ἐγὼ δὲ ὁμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον τὰ βέλτιστα συμβουλεύσειν τῇ πόλει, ἔνεστί τε ἐν τῷ ὄρκῳ ἀποφαίνειν εἴ τίς τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βουλεύειν, ἐγὼ τὴν κατὰ τουτουὶ Φίλωνος ποιήσομαι κατηγορίαν, οὐ μέντοι γε ἰδίαν ἔχθραν οὐδεμίαν μεταπορευόμενος, οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθῆναι λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθεῖς, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ πιστεύων, καὶ τοῖς ὄρκοις οἷς ὅμοσα ἐμμένειν ἀξιῶν. Γνώσεσθε μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἐγὼ τε τοῦτον ἐλέγξω οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε πονηρός εἶναι· ὅμως δ' εἴ τι ἐγὼ ἐλλείπομι τῷ λόγῳ τῆς κατηγορίας, οὐκ ἂν δίκαιος εἴη οὗτος διὰ τοῦτο ὠφελήθη, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅ τι ἱκανῶς διδάξαιμι, ἐκ τούτων ἀποδοκιμασθῆναι. Ἐνδεῶς μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐμὴν ἀπειρίαν, ἱκανῶς δὲ διὰ τὴν περὶ αὐτὸν κακίαν εἰρηκῶς ἂν εἴην. Ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμῶν οἴτινες δυνατώτεροι ἐμοῦ εἰσι λέγειν, ἀποφῆναι μείζω ὄντα αὐτοῦ τὰ ἀμαρτήματα, καὶ ἔξ ὧν ἂν ἐγὼ ὑπολίπω, πάλιν αὐτοὺς περὶ ὧν ἴσασι κατηγορῆσαι Φίλωνος· οὐ γὰρ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ μόνου λεγομένων δεῖ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι σκέψασθαι.

5-7—Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλους τινάς φημι δίκαιον εἶναι βουλεύειν περὶ ἡμῶν ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι πολίτας καὶ ἐπιθυμοῦντας τούτου. Τούτοις μὲν γὰρ μεγάλα τὰ διαφέροντά ἐστιν εὖ τε πράττειν τὴν πόλιν τήνδε καὶ ἀνεπιτηδείως διὰ τὸ ἀναγκαῖον σφίσιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι εἶναι μετέχειν τὸ μέρος τῶν δεινῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγαθῶν μετέχουσι· οἱ δὲ φύσει μὲν πολῖταί εἰσι, γνώμη δὲ χρωῶνται ὡς πᾶσα γῆ πατρίς αὐτοῖς ἐστιν, ἐν ἣ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι

δῆλοί εἰσιν ὅτι ῥαδίως ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα ἑαυτοῖς ἠγεῖσθαι. Ἐγὼ τοίνυν ἀποφανῶ Φίλωνα τουτονὶ περὶ πλείονος ποιησάμενον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἢ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κίνδυνον, καὶ ἠγησάμενον κρεῖττον εἶναι αὐτὸν ἀκινδύνως τὸν βίον διάγειν ἢ τὴν πόλιν σφῆζειν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πολίταις κινδυνεύοντα.

8-14—Οὗτος γάρ, ὦ βουλή, ὅτε ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἦν (ἧς ἐγώ, καθ' ὅσον ἀναγκάζομαι, κατὰ τοσοῦτον μέμνημαι), ἐκκεκρηγμένος ἐκ τοῦ ἄστεως ὑπὸ τῶν τριάκοντα μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους τῶν πολιτῶν τέως μὲν ᾤκει ἐν ἀγρῷ, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπὸ Φυλῆς κατήλθον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐ μόνον οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ συνελέγοντο, καὶ καθ' ὅσον ἕκαστος οἴος τ' ἦν, κατὰ τοσοῦτον ἐβοήθει τῇ πατρίδι, τὰ ἐναντία ἅπασι τοῖς ἄλλοις πολίταις ἐποίησε· συσκευασάμενος γάρ τὰ ἑαυτοῦ ἐνθένδε εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξώκησε, καὶ ἐν Ὀρωπῷ μετοίκιον κατατιθεὶς ἐπὶ προστάτου ᾔκει, βουλευθεὶς παρ' ἐκείνοις μετοικεῖν μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν πολίτης εἶναι. Οὐ τοίνυν οὐδ' ὥσπερ ἔνοιό τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλοντο, ἐπειδὴ ἐώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς ἐν οἷς ἔπραττον εὐτυχοῦντας, οὐδὲ τούτων τι τῶν εὐτυχημάτων ἠξίωσε μετασχεῖν, ἐπὶ κατειργασμένοις μᾶλλον ἐλθεῖν βουλόμενος ἢ συγκατελθεῖν κατεργασάμενός τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ συμφερόντων· οὐ γὰρ ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οὐδ' ἔστιν ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξαι παρέσχεν. Καίτοιγε ὅστις εὐτυχοῦντας ὁρῶν ἡμᾶς ἐτόλμα προδιδόναι, τί ποτε ὡς μὴ ἐβουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; Ὅσοι μὲν τοίνυν διὰ συμφορὰς ἰδίας οὐ μετέσχον τῶν τότε γενομένων τῇ πόλει κινδύνων, συγγνώμης τινὸς ἄξιοί εἰσι τυχεῖν· οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ἐκούσιον δυστύχημα γίνεταί· ὅσοι δὲ γνώμη τοῦτο ἔπραξαν, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν· οὐ γὰρ διὰ δυστυχίαν ἀλλὰ δι' ἐπιβουλήν ἐποίησαν αὐτό. Καθέστηκε δέ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων μάλιστα ὀργίζεσθαι τοῖς μάλιστα δυναμένοις μὴ ἀδικεῖν, τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδυνάτοις τῷ σώματι συγγνώμην ἔχειν διὰ τὸ ἠγεῖσθαι ἄκοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν. Οὗτος

τοίνυν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἐστι τυχεῖν· οὔτε γὰρ τῷ σώματι ἀδύνατος ἦν ταλαιπωρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ὄρατε, οὔτε τῇ οὐσίᾳ ἄπορος λητουργεῖν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω. Ὅστις οὖν ὅσον δυνατὸς ἦν ὠφελεῖν, τοσοῦτον κακὸς ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπὸ πάντων ὑμῶν μισοῖτο; Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀπεχθήσεσθέ γε τῶν πολιτῶν οὐδενὶ τοῦτον ἀποδοκιμάσαντες, ὃς οὐ τι τοὺς ἐτέρους ἀλλ' ἀμφοτέρους φανερός ἐστι προδούς, ὥστε μήτε τοῖς ἐν τῷ ἅστει γενομένοις φίλον προσήκειν εἶναι τοῦτον (οὐ γὰρ ἠξίωσεν ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν κινδυνεύοντας), μήτε τοῖς τὸν Πειραιᾶ καταλαβοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠθέλησε συγκατελθεῖν, φυγὰς καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς γενόμενος. Εἰ μέντοι τι μέρος περιέστι τῶν πολιτῶν ὃ τι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῳ πραγμάτων, μετ' ἐκείνων, ἐάν ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) λάβωσι τὴν πόλιν, βουλεύειν ἄξιούτω.

Ὡς οὖν ὄκει τε ἐν Ὁρωπῷ ἐπὶ προστάτου καὶ ἐκέκμητο ἱκανῆν οὐσίαν καὶ οὔτ' ἐν τῷ Πειραιεῖ οὔτ' ἐν τῷ ἅστει ἔθετο τὰ ὄπλα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτύρων.

Μάρτυρες.

15-16—Ἐπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν ὡς τῷ μὲν σώματι δι' ἀσθένειάν τινα ἐπιγενομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθηῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ ὀπλίσαι τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι λητουργεῖν τοῖς σώμασιν. Ἴνα οὖν μὴ ἐγγένηται αὐτῷ ψευσαμένῳ ἔξαπατῆσαι, καὶ περὶ τούτων ἤδη σαφῶς ὑμῖν ἀποδείξω, ἐπειδὴ ὕστερον οὐκ ἔξεσται μοι παρελθόντι ἐνθάδ' ἐλέγχειν αὐτόν. Καί μοι κάλει αὐτὸν Διότιμον Ἀχαρνέα καὶ τοὺς αἰρεθέντας μετ' αὐτοῦ τοὺς δημότας ὀπλίσαι ἀπὸ τῶν εἰσενεχθέντων χρημάτων.

Μαρτυρία τῶν αἰρεθέντων μετὰ Διοτίμου.

17-19—Οὗτος τοίνυν οὐχ ὅπως ὠφελήσει τὴν πόλιν ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ καὶ τοιαύτῃ καταστάσει διανοήθη, ἀλλ' ὅπως τι κερδανεῖ ἀπὸ τῶν ὑμετέρων συμφορῶν παρεσκευάσατο· ὀρμώμενος γὰρ ἐξ Ὁρωποῦ, τοτὲ μὲν αὐτὸς μόνος, τοτὲ δ' ἐτέροις ἠγούμενος, οἷς τὰ ὑμέ-

τερα δυστυχήματα εὐτυχήματα ἐγγέγονει, περιῶν κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐντυγχάνων τῶν πολιτῶν τοῖς πρεσβυτάτοις, οἱ κατέμειναν ἐν τοῖς δήμοις ὀλίγα μὲν τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες, ἀναγκαῖα δέ, εὖνοι μὲν ὄντες τῷ πλήθει, ἀδύνατοι δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βοηθεῖν, τούτους ἀφηρεῖτο τὰ ὑπάρχοντα, περὶ πλείονος ποιούμενος αὐτὸς μικρὰ κερδαίνειν ἢ ἐκείνους μηδὲν ἀδικεῖν· οἱ νῦν αὐτὸν δι' αὐτὸ τοῦτο οὐχ οἰοί τε εἰσιν ἐπεξελεθεῖν ἅπαντες, δι' ὅπερ καὶ τότε ἀδύνατοι τῇ πόλει βοηθεῖν ἦσαν. Οὐ μέντοι τοῦτόν γε χρὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν δις ὠφεληθῆναι, τότε τ' ἀφελόμενον ἂ εἶχον, νῦν τε δοκιμασθέντα ὑφ' ὑμῶν· ἀλλὰ κἄν ὅστισοῦν παραγένηται τῶν ἀδικηθέντων, μέγα αὐτὸ ἠγήσασθε εἶναι, καὶ τοῦτον ὑπερμισήσατε, ὅστις ἐτόλμησεν, οἷς ἕτεροι διδόναι παρ' ἑαυτῶν τι προηροῦντο διὰ τὴν ἀπορίαν οἰκτίραντες αὐτούς, τούτων ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα. Κάλει μοι τοὺς μάρτυρας.

Μάρτυρες.

20-23—Οὐ τοίνυν ἔγωγε οἶδα ὅ τι ὑμᾶς διαφερόντως δεῖ γινώσκειν περὶ αὐτοῦ ἢ οἱ οἰκεῖοι γινώσκουσι· τοιαῦτα γὰρ ἔστιν, ὥστ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ ἄλλο ἠμάρτητο, διὰ μόνα ταῦτα δίκαιον εἶναι ἀποδοκιμασθῆναι. Οἷα μὲν οὖν ζῶσα ἢ μήτηρ αὐτοῦ κατηγορεῖ, παρήσω· ἐξ ὧν δὲ τελευτῶσα τὸν βίον διεπράξατο τεκμαιρομένοις ῥᾴδιόν ἐστιν ὑμῖν γινῶναι ὁποῖός τις ἦν περὶ αὐτήν. Ἐκείνη γὰρ τούτῳ μὲν ἠπίστησεν ἀποθανοῦσαν ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, Ἄντιφάνει δὲ οὐδὲν προσήκουσα πιστεύασα ἔδωκεν εἰς τὴν ἑαυτῆς ταφήν τρεῖς μναῖς ἀργυρίου, παραλιποῦσα τοῦτον υἷὸν ὄντα ἑαυτῆς. Ἄρα δηλὸν ὅτι εὖ ἤδει αὐτὸν οὐδὲ διὰ τὸ προσήκειν αὐτῇ τὰ δέοντα ἂν ποιήσαντα; Καίτοι εἰ μήτηρ, ἢ πέφυκε καὶ ἀδικουμένη ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς παιδῶν μάλιστα ἀνέχεσθαι καὶ μικρὸ ὠφελουμένη μεγάλην ἔχειν ἠγεῖσθαι διὰ τὸ εὐνοία μᾶλλον ἢ ἐλέγχῳ τὰ γινόμενα δοκιμάζειν, ἐνόμιζε τοῦτον κἄν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν ἑαυτῆς, τί χρὴ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι; ὅστις γὰρ περὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀναγκαίους τοιαῦτα ἁμαρτάνει ἁμαρτήματα, τί ἂν περὶ γε τοὺς ἄλλοτρίους ποιήσειεν; Ὡς οὖν καὶ ταῦτ' ἀληθῆ ἔστιν, ἀκούσατε αὐτοῦ τοῦ λαβόντος τὸ ἀργύριον καὶ θάψαντος αὐτήν.

Μαρτυρία.

24-26—Τί ἂν οὖν βουλευθέντες ὑμεῖς τοῦτον δοκιμάσατε; πότερον ὡς οὐχ ἡμαρτηκότα; ἀλλὰ τὰ μέγιστα περὶ τὴν πατρίδα ἠδίκηκεν· ἀλλ' ὡς ἔσται βελτίων; τοιγάρτοι πρότερον βελτίων γενόμενος περὶ τὴν πόλιν ὕστερον βουλευεῖν ἀξιούτω, φανερόν τι ἀγαθὸν ὥσπερ τότε κακὸν ποιήσας· σωφρονέστερον γάρ ἐστιν ὕστερον πᾶσι τῶν ἔργων τὰς χάριτας ἀποδιδόναι· δεινὸν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, εἰ ἐξ ὧν μὲν ἤδη ἡμάρτηκε μηδέποτε τιμωρηθήσεται, ἐξ ὧν δὲ μέλλει εὖ ποιήσῃν ἤδη τετιμῆσεται. Ἄλλ' ἄρα ἵνα βελτίους ᾖσιν οἱ πολῖται ὀρῶντες ἅπαντας ὁμοίως τιμωμένους, διὰ τοῦτο δοκιμαστέος ἐστίν; ἀλλὰ κίνδυνος καὶ τοὺς χρηστούς, ἐὰν αἰσθάνωνται ὁμοίως τοὺς πονηροὺς τιμωμένους, παύσεσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων, τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι τοὺς τε κακοὺς τιμᾶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν. Ἄξιον δὲ καὶ τὸδε ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰ μὲν τις φρούριόν τι προὔδωκεν ἢ ναῦς ἢ στρατόπεδόν τι, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγγανε τῶν πολιτῶν ὄν, ταῖς ἐσχάταις ἂν ζημίαις ἐξημιοῦτο, οὗτος δὲ προδοὺς ὄλην τὴν πόλιν οὐχ ὅπως μὴ τιμωρηθήσεται ἀλλὰ καὶ βουλευεῖν παρασκευάζεται. Καίτοι δικαίως γ' ἂν, ὅστις φανερώς ὥσπερ οὗτος προὔδωκε τὴν ἐλευθερίαν, οὐ περὶ τοῦ βουλευεῖν ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλεύειν καὶ τῆς μεγίστης ἀτιμίας ἀγωνίζοιτο.

27-31—Ἀκούω δ' αὐτὸν λέγειν ὡς, εἴ τι ἦν ἀδίκημα τὸ μὴ παραγενέσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, νόμος ἂν ἔκειτο περὶ αὐτοῦ διαρρήδην, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. Οὐ γὰρ οἶεται ὑμᾶς γνῶσεσθαι ὅτι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἐγράφη νόμος. Τίς γὰρ ἂν ποτε ῥήτωρ ἐνεθυμήθη ἢ νομοθέτης ἤλπισεν ἁμαρτήσεσθαι τινα τῶν πολιτῶν τοσαύτην ἁμαρτίαν; οὐ γὰρ ἂν δή που, εἰ μὲν τις λίποι τὴν τάξιν μὴ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης ἀλλ' ἑτέρους εἰς τοῦτο καθιστάσης, ἐτέθη νόμος ὡς μεγάλα ἀδικοῦντος, εἰ δὲ τις αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης λίποι τὴν πόλιν αὐτήν, οὐκ ἂν ἄρα ἐτέθη. Σφόδρα γ' ἂν, εἴ τις φήθη τινὰ τῶν πολιτῶν ἁμαρτήσεσθαι τι τοιοῦτόν ποτε. Τίς δ' οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν, εἰ τοὺς μετοίκους μὲν, ὅτι οὐ κατὰ

τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς ἐβοήθησαν τῷ δήμῳ, ἐτιμῆσατε ἀξίως τῆς πόλεως, τοῦτον δέ, ὅτι παρὰ τὸ προσῆκον ἑαυτῷ προὔδωκε τὴν πόλιν, μὴ κολάσετε, εἰ μὴ γε ἄλλῳ τινὶ μείζονι, τῇ γε παρούσῃ ἀτιμία; Ἀναμνήσθητε δὲ δι' ὅ τι ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας γενομένους περὶ τὴν πόλιν τιμᾶτε καὶ τοὺς κακοὺς ἀτιμᾶτε. Παρεδείχθη γὰρ ἀμφοτέρωτα ταῦτα οὐ τῶν γεγενημένων μᾶλλον τι ἕνεκα ἢ τῶν γενησομένων, ἵν' ἀγαθοὶ προθυμῶνται γίγνεσθαι ἐκ παρασκευῆς, κακοὶ δὲ μηδὲ ἐξ ἑνὸς τρόπου ἐπιχειρῶσιν. Ἔτι δὲ ἐνθυμήθητε ποίων ἂν ὑμῖν δοκεῖ οὗτος ὄρκων φροντίσαι, ὃς ἔργω τοὺς πατρίους θεοὺς προὔδωκεν; ἢ πῶς ἂν χρηστόν τι βουλευσάμενος περὶ τῆς πολιτείας, ὃς οὐδὲ ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα ἐβουλήθη; ἢ ποῖα ἂν ἀπόρρητα τηρῆσαι, ὃς οὐδὲ τὰ προειρημένα ποιῆσαι ἠξίωσε; Πῶς δ' εἰκός ἐστι τοῦτον, ὃς οὐδὲ τελευταῖος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἦλθε, πρότερον τῶν κατεργασαμένων καὶ σωσάντων τιμηθῆναι; Σχέτιον δ' ἂν εἴη, εἰ οὗτος μὲν ἅπαντας τοὺς πολίτας περὶ οὐδενὸς ἠγήσατο, ὑμεῖς δὲ τοῦτον ἕνα ὄντα μὴ ἀποδοκιμάσατε.

32-33— Ὅρῳ δὲ τινος, οἱ νῦν μὲν τούτῳ παρασκευάζονται βοηθεῖν καὶ δεῖσθαι ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐμὲ οὐκ ἐδύναντο πείσαι τότε δέ, ὅτε οἱ κίνδυνοι μὲν ὑμῖν καὶ οἱ μέγιστοι ἀγῶνες ἦσαν; τὰ δὲ ἄλλα αὐτῇ ἢ πολιτεία ἔκειτο, καὶ ἔδει οὐ μόνον περὶ τοῦ βουλευεῖν ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, τότε οὐκ ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν καὶ κοινῇ τῇ πόλει, καὶ μὴ προδοῦναι μήτε τὴν πατρίδα μήτε τὴν βουλήν, ἧς νῦν ἀξιοὶ τυχεῖν οὐ μετὸν αὐτῷ, ἄλλων γε κατεργασαμένων. Μόνος δὲ, ὃ βουλή, δικαίως οὐδ' ἂν ἀγανακτοῖ μὴ τυχόν· οὐ γὰρ ὑμεῖς νῦν αὐτὸν ἀτιμᾶτε, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν τότε ἀπεστέρησεν, ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχοῦμενος περὶ αὐτῆς καταστῆναι μεθ' ὑμῶν.

34— Ἰκανά μοι νομίζω εἰρησθαι, καίτοι πολλά γε παραλιπών· ἀλλὰ πιστεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτοὺς τὰ συμφέροντα τῇ πόλει γνώσεσθαι. Οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ὑμᾶς δεῖ περὶ τῶν ἀξίων ὄντων βουλευεῖν τεκμηρίοις χρῆσθαι ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, ὅποιοί τινες ὄντες αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν ἐδοκιμάσθητε. Ἔστι γὰρ τὰ τούτου ἐπιτηδεύματα καινὰ παραδείγματα καὶ πάσης δημοκρατίας ἀλλότρια.

ὡς ἂν οὕτως ᾖ

4.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑΝ

X ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΙΔΟΣΘΗ ΤΩ, ΑΔΥΝΑΤΩ, ΑΡΓΥΡΙΟΝ

1-3 ~~X~~ Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὃ βουλή, τῷ κατηγορῶ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί· πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειξάμενος ψευδόμενον, ἑμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μάλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνου. ~~X~~ Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνας ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; εἰ μὲν γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ, εἰ δ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται, ψεύδεται διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώποτε ἐχρησάμεν αὐτῷ. Ἦδη τοίνυν, ὃ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένός συμφορᾷ τούτου βελτίων εἰμι πολίτης. Καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὃ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασι ἰᾶσθαι. Εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;

4-9 ~~X~~ Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτά μοι εἰρήσθω; ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἷός τ' ὦ, διὰ βραχυτάτων ἔρω. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν. Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπρέπειαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἷος τυγγάνει

εὐπρέπειαν εὐπρέπειαν

πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ ἀγῶν διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλειπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαιμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσεισθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθε με, κινδυνεύοισι· ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχη. Μὴ τοίνυν, ἐπειδή γε ἔστιν, ὃ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδὲ ἂ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γινόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεμονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδιώξητε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικήσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὃ βουλή, εἰ ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορὰ, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τοιούτοις ἐχόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τότε ἀφαιρέθειν. Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἂν ἐπιδείξει σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθῆις χορηγὸς τραγωδοῖς προκαλεσάμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. Καίτοι πῶς οὐ δεινὸν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δὲ ὢν ἐγὼ λέγω τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν ἂν με τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔτι πονηρότερον;

10-12. Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἱππικῆς, ἣς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείδασ οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθεῖς, οὐ πολλὸς ὁ λόγος. Εἰκὸς γάρ, ὃ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριοῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος. Ὡν εἷς ἐγὼ, καὶ περιπετωκῶς τοιαύτη συμφορᾷ ταύτην ἐμαυτῷ ῥαστώνῃ ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων. Ὁ δὲ μέγιστον, ὃ βουλή, τεκμήριον ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἄλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὐτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω· εἰ γὰρ ἐκκατήμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβῃς ἂν

ὄχουμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις. Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστιν, ὃ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὄχουμένον ἑώρα με, σιωπᾶν ἂν (τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἡτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς ὡς δυνατὸς εἰμι; καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μὲν χρωμένων, μὴ κατηγόρειν ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν· ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.

13-14 Ὅσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντία τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὧν, ὡς οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὃ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων, καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὄβολον ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφισασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ δίδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι κωλύουσιν. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην, οὔθ' οὗτος ὑμῖν εὖ ποιῶν. Ὁ μὲν γὰρ ὡσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἦκει, καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὁρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

15-18—Λέγει δ' ὡς ὑβριστὴς εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς διακειμένος, ὡσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων δόξειν ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσων. Ἐγὼ δ' ὑμᾶς, ὃ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν οἷς τ' ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει. Οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρίζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν φώμαις· οὐδὲ τοὺς ἤδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους. Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασι ἐξωνοῦνται τοὺς κινδύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς

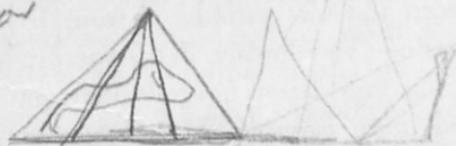
παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἔξαμαρτάνουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφοτέροισι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουλευθῶσιν, ὑβρίζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. Ὡστε μοι δοκεῖ ὁ κατηγορὸς εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς πείσαι βουλόμενος ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμωδεῖν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

19-20—Ἐτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πονηροὺς καὶ πολλοὺς, οἱ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σφύζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες ὅτι ταῦτά λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς. Ἐκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπόλιον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη, καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντες αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκειων, ἀπάντων Ἀθηναίων ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμοῦ γέ που.

21-27—Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἶρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, ἥνπερ καὶ πρότερον· μὴ οὐ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἢ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με· μηδ' ἂν πάλα κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἰς ὧν πείση πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἢ πόλις ἡμῖν ἐρηφίατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν

δειλαιότατος εἶην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μέγιστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἶην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαιρεθείην; Μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν ψήφον. Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; πότερον ὅτι δι' ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πρόποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν. Ἄλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθήμων; Ἄλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος. Ἄλλ' ὅτι λιαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως; ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριακοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἔξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδύειν ἀπάντων. Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψήφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνηθέντες, ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν, οὔτε ἀρχὴν ἀρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιῶμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

ἄλλοι = ἄλλοι φέρει

μερμει

ταὶ - ω = τοιαύτη
ψευδαισία = ψεύδωμι

ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

5.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

1—Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἠγεῖσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

2-4—Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρῆ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. Ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστὰς εἶπον ὅτι μοι δοκοῖ κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων, εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνῶσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι. Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιοῦμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστὰς αὐτῶν κατηγοροῦν, καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν. Ἡρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰσχροὺν δ' ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν ὅ τι ἂν βούλησθε ψηφίσησθε.

5—Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβητε. Εἰπέ σὺ ἐμοί, μέτοικος εἶ; Ναί. Μετοικεῖς δὲ πρότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσων ὅ τι ἂν βούλη; Ὡς πεισόμενος. Ἄλλο τι οὖν ἢ ἄξιός ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία; Ἐγώ γε. Ἀπόκριναι δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σίτον

συμπρίασθαι πενήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει.

Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπρίαμην.

6—Ἐάν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι νόμος, ὅς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἐὰν οἱ ἀρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πενήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

7-9—Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς ἀρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικουσίην, ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὄνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι· καὶ οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία.

10—Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δ', ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

11-12—²Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἐλείσεσθαι· ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἵν' ὡς ἀξιότατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον ὅτι ψεύδονται· ἐχορῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ἡμῶν ἔνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε νῦν δ' ἐνίστε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὅσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

13-16—Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν δέη, ἦν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἢ ζημίαι καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρα παρανομῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε ὅτι τούτοις ἤκιστα προσήκει τοιοῦτους ποιεῖσθαι λόγους. Τὰναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν. Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογοποιοῦσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειληφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλειῖσθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορηθῆσεσθαι, καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν οἷσπερ οἱ πολέμιοι. Ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσοντινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ' ἐνίστε εἰρήνης οὔσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα. Οὕτω δὲ πάλα περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἢ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὀνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἰοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ'

ὑμῶν πάσχειν, ὁπότε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

17-21—Ἐνθυμῆσθαι δὲ χρὴ ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἔστιν ἀποψηφίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὁποτέρους βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξατε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογούντας παρανομεῖν ἄζημίους ἀφήσετε; Ἄναμνήσθητε δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν, ἀρνούμενων δὲ καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστότερος ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἶη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν; Καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσσονται ἦντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἔὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἔὰν δ' ἄζημίους ἀφήτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν ὅτι ἂν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμῆσθε δὲ ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες. Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἔὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἰκετεύωσι, δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλείψαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν οἱ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὰν πύθωνται ὅτι τῶν καπήλων, οἱ τοῖς εἰσπλέουσιν ὁμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀποψηφίσασθε;

22—Οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσθητε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῆτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ ΛΟΓΟΝ

“Ὅπως σήμερον πᾶς ὑπάλληλος τῆς Πολιτείας πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ χρεωστεῖ δι’ ἐπισήμων ἐγγράφων ἢ ἀποδείξει ὅτι ἔχει τὰ προσόντα τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν Νόμων καθωρισμένα διὰ τὴν δημοσίαν θέσιν, ἐν ἣ ἢ ζητεῖ τὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν Πολιτείαν, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοί, ὡς λ. χ. οἱ ἐννέα ἄρχοντες, οἱ βουλευταὶ κ.λ.π., οἱ τε αἵρετοὶ (**χειροτονητοὶ**) καὶ οἱ κληρωτοὶ (**κναμεντοὶ**), ὄφειλον πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἢ ἀποδείξωσιν ὅτι κέκτηνται τὰ νόμιμα προσόντα, **ἐδοκιμάζοντο**, ὡς ἔλεγον τότε.

Καὶ οἱ μὲν ἐννέα ἄρχοντες ἐδοκιμάζοντο δῖς, ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δικαστηρίῳ, οἱ δὲ βουλευταὶ ἐν τῇ προτέρᾳ βουλῇ καὶ οἱ λοιποὶ μόνον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν θεσμοθετῶν, οὗτοι εἰσῆγον εἰς αὐτὸ τὰς δοκιμασίας.

Ἡ δοκιμασία δὲ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, πρὸς ἣν παραπλησία ἦτο ἡ τῶν λοιπῶν, ἐγένετο οὕτως. Ὁ ὑποψήφιος (**λαχῶν**) ὄφειλε τὰ δώση λόγον τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου αὐτοῦ βίου, ἦτοι ὄφειλε ἢ ἀποδείξει διὰ μαρτύρων α’) ὅτι ἐγεννήθη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων ἀστῶν, β’) ὅτι τιμᾷ τὸν Ἀπόλλωνα πατρῶον καὶ τὸν Δία ἐρχεῖον ἐν ἰδίῳ ἱεροῖς, γ’) ὅτι ἔχει οἰκογενειακοὺς τάφους, δ’) ὅτι εἶναι εὐσεβὴς πρὸς τοὺς γονεῖς, ε’) ὅτι τελεῖ τὰ τέλη, ς’) ὅτι ἐξεπλήρωσε τὴν στρατιωτικὴν θητείαν αὐτοῦ καὶ ζ’) ὅτι εἶναι καθόλου ἀνεπίληπτος ὁ βίος του.

Μετά τὴν ὑπὸ μαρτύρων βεβαίωσιν πάντων τούτων ὁ δοκιμάζων ἠρώτα τοὺς παρόντας, ἂν τις αὐτῶν ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ τοῦ λαχόντος· καὶ ἂν μὲν παρουσιάζετό τις κατήγορος αὐτοῦ, οὗτος μὲν ἔδιδε μῆνυσιν εἰς τὴν βουλὴν ἢ τὸ δικαστήριον κατὰ τοῦ ὑποψηφίου καὶ κατηγορεῖ μὲν τούτου, ἀπελογεῖτο δ' ὁ κατηγορούμενος· καὶ ἂν μὲν ἐνεκρίνετο ἡ κατηγορία, ὁ λαχὼν ἀπεδοκιμάζετο, ἂν δ' ἀπερρίπτετο ἡ κατηγορία ἢ δὲν παρουσιάζετο κατήγορος, ὁ λαχὼν ὁμόσας τὸν ὄρκον ἀελάμβανε τὰ καθήκοντά του, ἐδοκιμάζετο.

Ἐξ οὗ δὲ τοσοῦτον ἐμφανῶς ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ ὑποψήφιος δὲν ἦτο δόκιμος πολίτης, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ ἀποδοκιμασία ἐπέφερε καὶ μερικὴν ἀτιμίαν, ἦτοι ὁ ἀποδοκιμαζόμενος δὲν εἶχεν ἔπειτα τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ γνώμην ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Καὶ ὁ Μαντίθεος λοιπόν, ὁ ἐκ τοῦ δήμου Θεορικοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, λαχὼν βουλευτῆς ἄγνωστον μὲν πότε ἀκριβῶς, πιθανῶς δὲ μεταξὺ τοῦ 394—390 π. Χ., ἔμελλε νὰ ὑποστῇ τὴν τοιαύτην δοκιμασίαν, ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ὑπὸ τινων, ὧν ἡμεῖς σήμερον ἀγνοοῦμεν τὸ ὄνομα, ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὑπηρετήσας ἐν τοῖς ἵππεῦσιν ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας, ἀπολογούμενος ἐν τῇ βουλῇ ἀνασκευάζει τὴν κατηγορίαν ταύτην διὰ τοῦ λόγου τούτου, ὃν χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—3

Σύνοιδα=εἶμαι πεπεισμένος — *ὦ βουλή*=κύριοι βουλευταὶ — *ἐκ παντός τρόπου*=παντὶ τρόπῳ, μὲ κάθε τρόπον — *κακῶς ποιῶ τινα* συνώνυμα *κακῶς δρῶ τινα, κακὰ ἐργάζομαι τινα* — *χάρις*=εὐγνωμοσύνη — *ἠγοῦμαι εἶναι αἰτίους τούτους, οἵτινες . . .* — *ἀδίκως διαβάλλομαι*=συκοφαντοῦμαι — *τὰ βεβιωμένα ἐμοί*=τὰ ἐν τῷ βίῳ πεπραγμένα ὑπ' ἐμοῦ, ὁ δημόσιος βίος μου, αἱ ἐν τῷ βίῳ πράξεις μου ὡς πολίτου — *εἰς ἔλεγχον καθίσταμαι*=ἐξελέγχομαι, δοκιμάζομαι, δίδω λόγον.

Πιστεύω ἐμαυτῷ=ἔχω πεποιθήσιν εἰς ἐμαυτὸν (ὅτι χρηστὸς πολίτης εἰμί) — *ἀηδῶς διάκειμαι πρὸς τινα*=δυσαρέστως προσβλέπω τινὰ (τὸ ἀντίθετον *ἠδέως διάκειμαι*) — *κακῶς*=δυσμενῶς, ἐχθρικῶς — *περὶ τῶν πεπραγμένων*=περὶ τῶν βεβιωμένων, περὶ τοῦ βίου μου — *μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ ἠγγήσεσθαι με* — *μεταμέλει μοι*=*μεταγινώσκω*, μετανοῶ — *βελτίω*=οὐ κακὸν (συγκριτικὸν ἀντιθέσεως).

Εὐνοῦς εἰμί τινι=φιλικῶς διάκειμαι πρὸς τινα (ἀντίθετον *δύσνοῦς* ἢ *κακόνους εἰμί τινι*) — *τὰ καθεστηκότα πράγματα*=ἡ καθεστῶσα πολιτεία, ἡ δημοκρατία — *ἠνάγκασμαι μετέχειν τῶν κινδύνων τῶν αὐτῶν ὑμῖν*=εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ μετέχω τῶν αὐτῶν κινδύνων (πολιτικῶν) μὲ ὑμᾶς, ἔχω συνταυτίσει τὴν τύχην μου μὲ ὑμᾶς ἕνεκα τῶν πολιτικῶν φρονημάτων μου, ἔχω τὰ αὐτὰ (δημοκρατικὰ) φρονήματα μὲ ὑμᾶς — *μηδὲν πλεόν μοι εἶναι*=μηδὲν ὠφελεῖσθαι με, μηδὲν με κερδαίνειν — *φαίνομαι*=εἰμί φανερός — *τὰ ἄλλα*=τὸν ἄλλον ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον — *μετριῶς*=κοσμίως, σωφρόνως (συνώνυμον *ἐπιεικῶς*) — *βεβιωκῶς* πρβλ. *τὰ βεβιωμένα* — *παρὰ τὴν δόξαν*=παρὰ τὴν (περὶ ἐμοῦ) ὑπόληψιν τοῦ πλήθους — *δοκιμάζειν*=*ἐπιδοκιμάζειν*, ἐγκρίνειν (ὡς βουλευτήν)· ἰδὲ εἰσαγωγήν — *χειρὸς*=οὐκ ἀγαθούς· πρβλ. ἄνωτ. *βελτίω* — *ἱππεύω*=εἰμί κατατεταγμένος ἐν τῷ ἱππικῷ γνωστὸν δ' ὅτι οἱ ἱππεῖς τότε ἐν Ἀθήναις εἶχον ὀλιγαρχικὰ φρονήματα — *ἐπὶ τῶν τριάκοντα*=καθ' ὃν χρόνον ἤρχον οἱ τριάκοντα (οἵτινες πολὺ βραδύτερον ἐπωνομάσθησαν *οἱ τριάκοντα τύραννοι*).

§ 4—8

Ἡμᾶς· ἐμὲ (τὸν Μαντίθεον) καὶ τὸν ἀδελφὸν (περὶ οὗ ἐν § 10) — *ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορὰ*· ἢ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς

πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων (405 π. Χ.) — ὡς Σάτυρον=πρὸς τὸν Σάτυρον, βασιλέα μὲν τοῦ Πόντου, φίλον δὲ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαντιθέου — Πόντος· οὕτως ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς Ν. τοῦ Εὐξείνου πόντου παραλία (τὸ σημερινὸν βιλαέτιον Τραπεζοῦντος), ἣτις ἀπετέλει ἴδιον βασίλειον (τὸ κοινὸν τῶν Βοσπορανῶν) περιλαμβάνον πολλὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας κειμένας ἐπὶ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου (τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου) — *διαιωμαι*=ἔχω *διαίταν*, διάγω τὸν βίον, ζῶ — *ἐπιδημῶ*=εὐρίσκομαι ἐν τῇ πατρίδι (ἀντιθ. ἀποδημῶ) — *καθαιρῶ*=κατακρημνίζω — *τειχῶν*· ἐννοεῖ τὰ συνδέοντα τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς μακρὰ τεῖχη, ἅτινα κατέσκαψεν ὁ Λύσανδρος — *μεθίσταται ἢ πολιτεία*=μεταβάλλεται τὸ πολίτευμα — *ἔρχομαι*=ἐπανερχομαι — *οἱ ἀπὸ Φυλῆς*· οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Θρασυβούλου (οἱ δημοκρατικοί), οἵτινες φυγάδες ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὄντες κατέφυγον εἰς Θήβας, ὁπότεν ὀρμηθέντες κατέλαβον τὸ ὄχυρὸν φρούριον Φυλὴν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος καὶ εἶτα κατελθόντες εἰς Πειραιᾶ (ὅθεν *οἱ ἐκ Πειραιῶς*) καὶ ἀγωνισθέντες πρὸς τοὺς τριάκοντα (τοὺς *ἐξ ἄστεως*) κατέλυσαν αὐτούς.

Καίτοι=καὶ βέβαια (οὐχὶ ἐναντιωματικόν) — *εἰκὸς*=εὐλογον, πιθανὸν — *καιρὸς*=κρίσιμος περίστασις· πρβλ. *καιρίος*, *ἐπίκαιρος*, *ἄκαιρος* — *τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων*=τῶν κινδύνων, οὓς ἐκινδύνευον οἱ πρὸς ἐμὲ ἀλλότριον (ξένοι) — *ἐκεῖνοι*· οἱ τριάκοντα — *φαίνονται ἔχοντες*=φανεροὶ εἰσιν (ἐφάνησαν, ἀπεδείχθησαν) ὅτι εἶχον· πρβλ. § 3 «ἐὰν φαίνομαι βεβιωκῶς» — *τοῖς ἀποδημοῦσι*· πρβλ. § 3 *ἐπεδήμουν* — *τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι* (εἰς τὸν δῆμον)=τοῖς ἀθώοις, τοῖς χρηστοῖς πολίταις — *μεταδίδωμι τῆς πολιτείας*=καθιστῶ τινὰ μέτοχον τῆς πολιτείας — *πολιτείας*· τῆς ἐγγραφῆς ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τρισχιλίων — *ἀτιμάζω τινὰ*=καθιστῶ τινὰ ἄτιμον, στερῶ τινὰ τῆς *ἐπιτιμίας*, ἡτοι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων — *τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον*=ἐκείνους, οἵτινες σὺν αὐτοῖς (τοῖς τριάκοντα) κατέλυσαν τὴν δημοκρατίαν· ἐννοεῖ δὲ τοὺς περὶ τὸν Θηραμένη.

Σανίδιον=μικρὰ σάνις διὰ γύψου λελευκασιμένη (ὅθεν καὶ *λευκόμα* ἐκαλεῖτο), ἐφ' ἧς εἶχον ἐγγράφει οἱ τριάκοντα τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἱππευσάντων· ἐν τῷ σανιδίῳ τούτῳ ὑπῆρχε καὶ τοῦ Μαντιθέου τὸ ὄνομα — *τοὺς ἱππεύσαντας*· πρβλ. § 3 *ἱππευον* — *σκοπεῖν*=ἐξετάζειν, ἐρευνᾶν ὁ μέλλον; — *εὐήθες*=ἀνόητον, μωρὸν (εὐφημισμός) — *οὐκ ἔνεισιν*=οὐκ εἰσιν ἐγγεγραμμένοι — *ἐκεῖνος*=ὁ ἐξῆς — *ἔλεγχος*=ἀπόδειξις· τίνος; — *κατέρχομαι*=φυγάς ὢν εἰς τὴν πατρίδα ἐπανερχομαι — *ψηφίζομαι*=ἀποφασίζω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ — *φύλαρχοι*· οὗτοι ἦσαν 10, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, ἀρχηγοὶ τῶν ἱππέων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν δύο ἱπάρχων — *ἀπενεγκεῖν* (ὑμῖν)=ν' ἀναφέρωσι πρὸς ὑμᾶς τὸ ῥῆμα; — *κατάστασις*· οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ χρηματικὸν ποσὸν (τὸ *ἀργύριον*), τὸ ὁποῖον ἐλάμβανον οἱ ἱππεῖς παρὰ τῆς πόλεως — *ἀναπράττω*=εἰσπράττω, παίρνω ὀπίσω· διατι δὲ εἰσπράχθησαν αἱ καταστάσεις τότε;

Ἀπενεχθέντα πρὸς τίνας; — *σύνδικοι* εἰς τούτους εἶχεν ἀνατεθῆ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ὁ ἔλεγχος τῶν ὑπὸ τῶν τριάκοντα γενομένων ἀδικημάτων εἰς τοὺς πολίτας — *καταβάλλω* = πληρώνω — *ζημιοῦμαι* = ὑφίσταμαι *ζημίαν* — *ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν* τοῖς καταλόγοις τῶν φυλάρχων — *τούτοις* τίσιν; — *ῥάδιον* διότι τὸ σανίδιον ἦτο δημοσίᾳ ἐκτεθειμένον — *ἐξαλείφωμαι* = διαγράφω τὸ ὄνομά μου — *ἀναγκᾶτον ἦν* διατί;

Ἐξαρνός εἰμί τι = ἄρνούμαι τι — *ἤξιουν* (ἄν) = θ' ἀπῆτουν — *κακῶς πάσχειν* παθητ. τοῦ ἐν § 1 *κακῶς ποιεῖν* — *δοκιμάζεσθαι* = ἐγκρίνεσθαι πρβλ. § 3 «δοκιμάζειν» — *ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους* = ὁμογενωμονούτας ἐμοί, συμφωνοῦντας μὲ ἐμέ — *βουλευώ* = εἰμί βουλευτής πρβλ. Ἰππεύω, γραμματεύω — *χειροτονοῦμαι* = διὰ χειροτονίας ἐκλέγομαι — *μηδὲν δι' ἄλλο* = διὰ μηδὲν ἄλλο διατί *μηδὲν* καὶ οὐχὶ *οὐδέν*; — *ἠγείσθε* τίνος ἐγκλίσεως; — *ποιοῦμαι ἀπολογίαν* = ἀπολογοῦμαι — *ταύτην* τίνα; — *περιφανῶς* = καταφανῶς, ὀλοφάνερα — *καταψεύδομαί τινος* = λέγω ψεύματα κατὰ τινος (πρβλ. καταγελῶ, καταμαρτυρῶ, καταβοῶ τινος) — *ἀνάβηθι* ἀποτείνεται πρὸς τὸν μάρτυρα, ὅστις ἀνέβαινεν εἰς τινα ἔδραν ἐγγὺς τοῦ βήματος κειμένην — *μοί* = πρὸς χάριν μου, παρακαλῶ — *μαρτύρησον* πότε ἐπανήλθον ἐκ τοῦ Πόντου.

§ 9

Αἰτία = κατηγορία (ἐξ οὗ *αἰτιῶμαί τινα*) — *ὅ,τι δεῖ* = τί δεῖ, τίς ἡ ἀνάγκη — *δοκεῖ μοι προσήκειν* — *ἀγῶσι* τοῖς δικαστικοῖς, ἐν οἷς ἀγωνίζονται ὁ *διώκων* (κατήγορος) καὶ ὁ *φεύγων* (κατηγορούμενος) — *τῶν κατηγορημένων* (οὐδ.) = τῶν κατηγοριῶν — *παντὸς τοῦ βίου* τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου — *λόγον δίδωμι* = λογοδοτῶ — *ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν* ἀπολογίαν καλεῖ τὴν λογοδοσίαν, διότι, ὡς φαίνεται, τοῦ ὅλου βίου τοῦ Μαντιθέου οἱ κατήγοροι κατηγορήσαν — *διὰ βραχυτάτων* ἐνν. λόγων = συντομώτατα.

§ 10—13

Οὐσία = περιουσία — *οὐ πολλῆς* = ὀλίγης; τὸ σχῆμα; — *καταλειφθείσης* ὑπὸ τίνος; — *συμφορὰς τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως* αἱ πρῶται ἦσαν ἐπακόλουθοι τῶν δευτέρων ὁ πόλεμος καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς πολίτας ἐπιφέρει συμφορὰς — *ἐκδίδωμι* = ἔξω τοῦ οἴκου δίδωμι, ὑπανδρεύω — *ἐπιδίδωμι* = προῖκα δίδωμι — *μνα* = 100 δραχμαῖς — *ἐνειμάμην* (ἐνν. τὴν οὐσίαν) = διένεμα ὁ ἐνεστώς; — *πλέον ἔχειν* = πλεῖον μέρος ἔχειν — *ἐμοῦ* = ἡ ἐγώ — *πατρῶα* = τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειπόμενα, κληροδοτούμενα, ἡ πατρικὴ κληρονομία — *ἄλλους* ἐνν. πολίτας (συμπολίτας) — *βεβίωκα οὕτως* = τοιαῦται ἔχουσιν ὑπάρξει αἱ ἐν τῷ βίῳ σχέσεις μου πρβλ. § 1 «τῶν βεβιωμένων» — *ὥστε μηδεπώποτε γενέσθαι μοι μηδὲν ἔγκλημα πρὸς μηδένα* — *ἔγκλημα* = ἀφορμὴ παραπόνου (ἐκ τοῦ *ἐγκαλεῖν τινι*) — *τὰ ἴδια οὕτως διώκηκα* = τὸν ἰδιωτικὸν βίον οὕτως ἔχω κανονίσαι.

Κοινά—ὁ δημόσιος βίος — *ἐπιείκεια*=μετριότης, εὐλρεπής συμπεριφορά — *κύβοι*=τὰ ζάρια, ἅτινα ἔπαιζον τότε μὲ χρήματα (ὅθεν πολλάκις οἱ τοιοῦτοι νέοι *κατεκύβευον τὰ ὄντα*=ἔφθειρον τὴν περιουσίαν τῶν εἰς τοὺς κύβους) — *πότος*=οἰνοποσία — *ποιοῦμαι τὰς διατριβάς*=διατριβῶ, καταγίνομαι· πρβλ. § 8 «ποιοῦμαι τὴν ἀπολογίαν» — *διάφορος εἰμί τινι*=διαφέρομαι, ἐχθρικῶς διάκειμαι πρὸς τινα, μισῶ τινα — *λογοποιῶ*=(ψευδεῖς) λόγους πλάττω, διαδίδω — *οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον*=οὐκ ἂν διεφέροντο ἐμοί (οἱ ἄσωτοι νέοι).

Δίκη μὲν ἢ εἰς ἰδιωτικά ἀδικήματα, *γραφὴ* δὲ ἢ εἰς δημόσια καὶ *εἰσαγγελία* ἢ εἰς προδοσίαν καὶ ἄλλα μεγάλα ἀδικήματα ἀναφερομένη — *αἰσχρὰ*=ἄτιμος — *γεγεννημένην*· ἔνν. ἐμοί — *ἀγῶνας*· πρβλ. § 9 «ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι» — *τοίνυν*=δέ — *κίνδυνος*=ἀγών (ὅθεν *συγκινδυνεύω τινι*=συναγωνίζομαι τινι) — *τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους*=τοὺς πολεμικούς — *σκέψασθε*· πρβλ. § 6 «σκοπεῖν» — *οἶον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει*=πῶς προσφέρομαι, πῶς ἐκπληρῶ τὸ καθήκον μου πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὴν συμμαχίαν πρὸς Βοιωτοὺς ἐποίησαντο οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 395 π. Χ. βοηθοῦντες τοῖς Θηβαίοις πολεμουμένοις ὑπὸ Λακεδαιμονίων (Ξεν. Ἑλλ. Γ', ε', 3—25) — *Ἀλιάρτος*· πόλις τῆς Βοιωτίας παρὰ τὴν Κοπαῖδα — *βοηθεῖν*=τρέχειν εἰς βοήθειαν· τίνες; — *Ὀρθόβουλος*· φύλαρχος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, εἰς ἣν ἀνήκε καὶ ὁ Μαντίθεος — *κατελειγμένος*=εἰ καὶ ἤμην ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ καταλόγῳ ὁ ἐνεστώς; — *τοῖς ἱππεύουσιν ἀσφάλειαν*· διότι τὸ ἱππικὸν τῶν Λακεδαιμονίων ἦτο ἀσθενέστερον τοῦ τῶν Ἀθηναίων — *κίνδυνον*· ἔνν. εἶναι — *ἀδοκιμάστων*· διότι οἱ ἱππεῖς ἐδοκιμάζοντο ἂν εἶναι ῥωμαλέοι καὶ γνώσκωσι νὰ μεταχειρίζονται ἵππους — *παρὰ τὸν νόμον*· ὅστις ἔλεγεν «εἴαν τις ἀδοκιμαστος ἱππεύῃ, αἰτιμον εἶναι» — *ἐξαλειψαί*· πρβλ. § 7 «ἐξαλειφθῆναι» — *τὸ πλῆθος*=ὁ δῆμος, ὁ λαός — *ἄδεια*=ἀσφάλεια (δέος, ἀδεής, ἄδεια).

§ 14

Συλλεγέντων τῶν δημοτῶν=ὅτε συνηθροίσθησαν οἱ συνδημόται μου (τοῦ δήμου Θεορικτοῦ) πρὸς ἐπιθεώρησιν πρὸ τοῦ δημάρχου, ὅστις κατέγραφεν ἐν καταλόγῳ τοὺς στρατευσίμους τοῦ δήμου του — *ἐξοδος*=ἐκστρατεία — *προθύμους*· εἰς τί; — *ἐφόδια*=τὰ ἐπὶ τῇ ὁδῷ λαμβανόμενα, τὰ κατὰ τὴν πορείαν ἐξοδα τῆς διατροφῆς· τὸ Κράτος παρεῖχεν εἰς ἕκαστον ἐπίστρατον 4 ὀβολοὺς καθ' ἐκάστην, οὔτινες ὁμως δὲν ἐλήροκουν εἰς τοὺς ἀπόρους — *οἱ ἔχοντες*=οἱ εὐποροὶ — *ἀπόρως διάκειμαι*=ἀπορῶ, εἶμαι ἀπορος, πτωχός· πρβλ. § 2 «κακῶς διάκειμαι» — *αὐτὸς*=ἐγὼ ὁ ἴδιος — *δυοῖν ἀνδροῖν*· τίνος πτώσεως; — *ὡς*=διότι — *ανάβητε*· τίνες;

§ 15—17

Εἰς Κόρινθον ἐγένετο ἐκστρατεία κατὰ τὸ θέρος τοῦ 394 π. Χ. τῶν

Ἀθηναίων πεμφάντων 6000 ὀπλίτας καὶ 600 ἵππεις πρὸς τοὺς συμμάχους Κορινθίους, Ἀργεῖους, Θηβαίους, Εὐβοεῖς καὶ Λοκροὺς κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (Ξεν. Ἑλλ. Δ', β', 9—23) — *ὅτι δεήσει κινδυνεύειν* = ὅτι θὰ γίνῃ ἀνάγκη, θ' ἀναγκασθῶσι νὰ διακινδυνεύωσι, νὰ ἐκτεθῶσι εἰς κίνδυνον· πρβλ. § 13 «ἔδει βοηθεῖν» — *ἀναδύομαι* (τὴν μάχην) = ἀναβάλλομαι, ἀπωθοῦμαι, ἀρνοῦμαι νὰ πολεμήσω — *διαπράττομαι* = κατορθώνω — *τῆς πρώτης*· ἐνν. τάξεως = ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ — *τῆς ἡμετέρας φυλῆς*· τῆς Ἀκαμαντίδος — *δυστυχεῖ* ὁ ἡττώμενος, *εὐτυχεῖ* ὁ νικῶν — *ἐναποθανόντων* = ἐν τῇ μάχῃ φονευθέντων — *ἀναχωρῶ* = χωρῶ (βαδίζω) πρὸς τὰ ὀπίσω, ὀπισθοχωρῶ — *τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς* = τοῦ ὑπερηφάνου, τοῦ καυχηματίου Στειριῶς· ἐννοεῖ δὲ τὸν Θρασύβουλον, τὸν καταλύσαντα τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα, ὅστις ἦτο ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς φυλῆς Πανδιονίδος — *ὀνειδίζω τινὶ δειλίαν* = ὀνειδιστικῶς, γλευστικῶς προσάπτω εἰς τινα δειλίαν, κατηγορῶ τινα ὡς δειλόν.

Κατελιγμένον ὑπὸ τῶν συμμάχων, ὅπως κωλύσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ διαβῶσι εἰς Βοιωτίαν καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἐξ Ἀσίας ἀνακλιθέντος καὶ εἰς τὴν Βοιωτίαν προχωροῦντος Ἀγησιλάου — *παριέναι* (ἐνν. τὸν Ἴσθμόν) = νὰ περάσωσι τὸν Ἴσθμόν καὶ δράμωσι εἰς Βοιωτίαν — *τῶν ἀρχόντων* = τῶν στρατηγῶν — *ἀποχωρίζοι* = ἀποσπᾶσαι (ἀπὸ τοῦ λοιποῦ στρατοπέδου) — *αἵτινες βοηθήσουσι* = ἵνα αὐταὶ δράμωσι εἰς βοήθειαν (τῶν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἀγωνιζομένων κατὰ τοῦ Ἀγησιλάου συμμάχων) — *εἰκότως* = εὐλόγως· πρβλ. § 5 «εἰκός» — *ἀγαπητῶς* = μετὰ δυσκολίας — *ταξίαρχον*· ταξίαρχοι ἦσαν 10, εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, οἵτινες προῖσταντο τῶν ὀπλιτῶν τῶν ἑαυτῶν φυλῶν ἕκαστος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν — *κελεύω* = παρακαλῶ — *ἀκληρωτὶ* = ἄνευ κλήρου — *τάξιν* = φυλὴν.

Πράττω τὰ τῆς πόλεως = ἀναμενγύομαι εἰς τὰ πολιτικά — (τοῖς) *ἀποδιδράσκουσιν* — *οὐ δικαίως* = ἀδίκως· πρβλ. § 10 «οὐ πολλῆς» — *ταύτην τὴν γνώμην*· ποίαν; — *τὰ προσταττόμενα*· ὑπὸ τίνων; — *οὐ δεινὸν* = ἀκίνδυνον — *εἰς κίνδυνον* = εἰς ἀγῶνα (δικαστικόν) — *βελτίων*· πρβλ. § 2 «βελτίω» — *ἀνάβητε*· οἱ φυλέται συμμαχηταί.

§ 18—19

Τῶν ἄλλων στρατειῶν· τῶν μετὰ τὸ 394 π. Χ. γενομένων — *φρουραῖ* = φυλακαὶ χωρίων ἰσχυρῶν — *ἀπολείπομαι τινος* = ὑπολείπομαι, μένω ὀπίσω, δὲν μετέχω τινός — *τὰς ἐξόδους ποιῶμαι* = ἐξέρχομαι, ἐκστρατεύω — *κοσμίως πολιτεύομαι* = μετὰ κοσμιότητος ζῶ ἐν τῇ πολιτείᾳ· πρβλ. § 11 — *σκοπεῖν*· πρβλ. § 6 — *κομάω* - ῶ = τρέφω (μακρὰν) κόμην, ὡς ἔπραστον ἀριστοκρατικοὶ τινες νέοι ἐν Ἀθήναις τοὺς Λάκωνας μιμούμενοι — *ἐπιτηδεύματα* = ἀσχολήματα, κλίσεις — *κινδυνεύειν*· πρβλ. § 12 «κινδύνους».

Ἀπ' ὄψεως = ἀπὸ τοῦ προσώπου, ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ — *μικρὸν δια-*

λέγομαι=ταπεινῆ τῆ φωνῆ συνδιαλέγομαι τὸ δὲ *μεγάλη τῆ φωνῆ διαλέγεσθαι* ἦτο σημεῖον ἀγροικίας — *ἀμπέχομαι*=ἐνδύομαι· πρβλ. *ἀμπέχονον* — *τῶν τοιούτων*· ποίω; — *ἐργάζομαι τινα ἀγαθόν τι*=κάνω καλὸν εἰς τινα.

§ 20—21

Αἰσθάνομαι τινος=ἀντιλαμβάνομαι, παρατηρῶ τινα — *ἄχθομαι τινα*=ἀγανακτῶ κατὰ τινος — *νεώτερος*=πολὺ νέος· εἰ καὶ ἐπετρέπετο ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ν' ἀγορεύῃ τις δημοσίᾳ, ὅμως ἀπρεπὲς ἐθεωρεῖτο οἱ ἀμύστακες νέοι νὰ ἐμφανίζονται δημηγόροι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου — *ὑπὲρ τῶν ἔμμαντοῦ πραγμάτων*=ὑπὲρ τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων μου (διὰ τὰς «συμφορὰς τοῦ πατρὸς» § 10, ὅτε ἴσως ἠπειλήθη δήμευσις τῆς περιουσίας του καὶ πρὸς διάσωσιν αὐτῆς ἠναγκάσθη νὰ δημηγορήσῃ) — *δοκῶ ἔμμαντῷ διατεθῆναι φιλοτιμότερον τοῦ δέοντος*=φρονῶ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὅτι διετέθην φιλοτιμότερον τοῦ δέοντος, ὅτι ἔδειξα φιλοτιμίαν (φιλοδοξίαν) περισσοτέραν τοῦ πρέποντος, διότι «φιλοτίμως ἐπολιτευόμην» § 18 — *ἅμα μὲν... ἅμα δὲ*=πρῶτον μὲν... ἔπειτα δὲ — *ἐνθυμοῦμαι τῶν προγόνων ὅτι...*=ἀναμνησκόμεθα τῶν προγόνων ὅτι..., ἀναλογίζομαι ὅτι οἱ πρόγονοι... — *οὐδὲν*=οὐδόλως — *τὰ τῆς πόλεως πράττοντες*· πρβλ. § 17 «τοῖς ἀξιοῦσι τὰ τῆς πόλεως πράττειν».

Τούτους μόνους· ποίους; — *τινός*· ἐνν. λόγου, σημασίας — *ταύτην τὴν γνώμην*· τίνα; — *τίς ὁρῶν οὐκ ἂν ἐπαρθείη*=τίς ὁρῶν οὐκ ἂν φιλοτιμότερον τοῦ δέοντος διατεθείη — *τί*=διατί, διὰ ποῖον λόγον — *ἄχθοισθε ἂν*=ἀχθέσεσθε, θὰ λυπηθῆτε — *τοῖς τοιούτοις*· ποίους; — *οὐ γὰρ ἔτεροι κριταὶ εἰσιν*· ὥστε;

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ

Ἐπιγράφεται μὲν ὁ λόγος οὗτος «*δήμου καταλύσεως ἀπολογία*», ἀλλ' ἡ ἐπιγραφή αὕτη δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, διότι ὁ ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς κατηγορούμενος δὲν κατηγορήθη ὅτι ἐπειράθη νὰ καταλύσῃ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα δὲν εἶχε φύγει ἐξ Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἶχε μείνει ἐν αὐταῖς ἰδιωτεύων, οὐδὲν δὲ ἀξίωμα εἶχε λάβει ἢ ἀξιόμισθόν τινα προᾶξιν εἶχε πράξει. Ἀλλὰ τὴν τότε ἐν Ἀθήναις διαμονὴν αὐτοῦ θεωρήσαντες ὑποπτιοὶν τρεῖς συγκοφάνται κατήγγειλαν αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅτε ἐδοκιμάζετο πρὸς κατάληψιν ἀρχῆς τινος, ὅτι οὐ μόνον ἦτο φίλος τῶν τριάκοντα καὶ εὐμενῶς διέκειτο πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι μετέσχε τῶν διαπραχθέντων ὑπ' αὐτῶν κακουργημάτων. Ἴνα λοιπὸν ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην καὶ ἀποφύγῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν, ἀπήγγειλεν ἐνώπιον τῶν ἡλιασίων τὸν λόγον τοῦτον, ὃν χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας πιθανῶς τῷ 400 π. X.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—6

Συγγνώμην ἔχω τινὶ—συγγιγνώσκω τινί, συγγνωρῶ τινα — *τοιούτων λόγων*· οἷους οἱ κατήγοροί μου εἶπον — *τῶν γεγενημένων*· ἔνν. κακῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα — *οἱ ἐν ἄστει μείναντες* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἐκ Πειραιῶς τοῦ Θρασυβούλου — *θαυμάζω τινός*—ἐκπλήττομαι, ἀπορῶ ἐκ τῆς διαγωγῆς τινος — *θαυμάζω... εἰ... ζητοῦσι πείθειν* — *εἰ*—ὄτι — *τῶν οἰκείων*· ἔνν. ἀμαρτημάτων — *τοὺς πολλὰ ἔξαμαρτάνοντας*· πρβλ. 1, 5 «τοῖς μηδὲν ἔξαμαρτάνουσι» — *περὶ ἀπάντων ἡμῶν*· τῶν ἐν ἄστει μεινάντων — *τὴν γνώμην ταύτην*· τίνα;

Ἐμοῦ κατηγορηκέναι—ὄτι ἔχουσιν εἶπει (ἀπαριθμήσει) ἐν τῇ κατηγορίᾳ ἔμοῦ, ὅτε κατηγόρουν ἔμοῦ — *ἀδύνατος* (τὸ) *λέγειν*—ἀδέξιος, ἀνίκανος ῥήτωρ — *πολλοστόν*—ἐλάχιστον — *τί*· τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων — *ὡς προσῆκον ἔμοι*—ἠγούμενοι ὅτι προσήκει ἔμοι, νομίζοντες ὅτι ἔχει σχέση πρὸς ἐμέ, ὅτι ἐπράχθη ὑπ' ἔμοῦ—*περὶ αὐτῶν*· τίνων;—*ποιοῦνται τοὺς λόγους*· πρβλ. 1, 8 «ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία» — *ἀποδείξω ψευδομένους*· πρβλ. 1, 7 «οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν ἀπενεχθέντα» — *τῶν ἐκ Πειραιῶς*· τῶν δημοκρατικῶν ὁπαδῶν τοῦ Θρασυβούλου — *ὁ βέλτιστος*—ὁ ἄριστος, ὁ χρηστότατος· πρβλ. 1, § 2 «βελτίω» καὶ § 17 «βελτίων».

Εἰς αἰτίαν καθίστημί τινα—κατηγορῶ τινος, καταγγέλλω τινά — *χρηματίζονται ἂν*—χρηματιοῦνται — *χρηματίζομαι*—συλλέγω, λαμβάνω χρήματα, χρηματολογῶ (πρβλ. λαχανίζομαι, φρυγανίζομαι, ξυλίζομαι)· οἱ μηδὲν ἀδικοῦντες ὡς φιλήσυχοι καὶ ἀπράγμονες εὐκολώτερον ἔδιδον χρήματα τοῖς συκοφάνταις, ἢν' ἀπαλλάσσονται αὐτῶν· πρβλ. Ξεν. Ἀπομν. Β', θ', 1 «νῦν ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν (=εἰς αἰτίαν καθιστᾶσιν) οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπ' ἔμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν ἡδῖον ἂν με ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα ἔχειν» — *ἐξ ἴσου*—ἀδιακρίτως τοῖς τ' ἐν ἄστει μείνασι καὶ τοῖς ἐκ Πειραιῶς — *μεταδιδόναι τῆς πολιτείας*—καθιστάναι μετόχους τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἐφαρμόζειν τὴν ἀμνηστίαν τοῦ Θρασυβούλου· πρβλ. 1, § 5 «τοῖς μηδὲν ἔξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας» καὶ Ἀριστ. Ἀθην. πολ. 40 — *τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι*—τῇ πολιτείᾳ (δημοκρατίᾳ)· πρβλ. 1, § 3 «εὐνοὺς εἰμί τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι» — *συμμάχους*—βοηθοῦς.

Ἀποφαίνω—ἀποδεικνύω, φανερόν ποιῶ — *γεγενημένος*—ὄτι γεγένημαι, γέγονα — *εἰργασμένος τὴν πόλιν ἀγαθὰ*· πρβλ. 1, § 19 «πολλὰ

καγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι» — ταῦτα· τὰ πολιτικά δίκαια — γοῦν = τοῦλάχιστον — τοὺς εὖ πεποιηκότας (ὑμᾶς, τὴν πόλιν); πρβλ. τὸ ἀντίθ. ἐν 1, § 1 «κακῶς ἐμὲ ποιεῖν».

Μέγα τεκμήριον εἶναι· πρβλ. 1 § 11 «μέγιστον τεκμήριον εἶναι» — *ἰδίᾳ* = κατ' ἰδίαν, ὡς ἄτομον — *οὐκ ἂν κατηγοροῦν ἐμοῦ* = δὲν θὰ ἀπέδιδον εἰς ἐμὲ ἐν τῇ κατηγορίᾳ· πρβλ. § 2 «ἐμοῦ κατηγορηκέναί» — *ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἐκείνοις* = διὰ τὰς πράξεις ἐκείνων· τίνων; — *ἀπολέσαι* = καταδικάζει εἰς θάνατον· τὸ ῥῆμα;

Ἐπὲρ τούτων = διὰ τούτους, ἐξ αἰτίας τούτων· τίνων; — *κομίζομαι τι παρὰ τινος* = λαμβάνω τι παρὰ τινος — *εἰκότως*· πρβλ. 1, § 16 «εἰκότως, ὡ βουλῆ» — *ὄνειδους καὶ διαβολῆς τυγχάνω* = ὀνειδίζομαι καὶ διαβάλλομαι — *ἐν ταῖς διαβολαῖς καθίσταμαι* = διαβάλλομαι· πρβλ. 1, § 12 «εἰς κινδύνους καθεστηκότας» καὶ § 17 «εἰ καθισταίμην εἰς κίνδυνον».

§ 7—12

Διδάσκω τινὰ = ἀναπτύσσω, ἐξηγῶ εἰς τινὰ — *οὓς* = οὓστινας, τίνας — *γνώσεσθε*· τί; — *ἀποφαίνω*· πρβλ. § 2 «ἐὰν ἀποφήνω» — *ὡς . . . οὐδὲν μοι προσῆκον* (ἔστι) = ὅτι οὐδόλως προσήκει μοι, διόλου δὲν ἀρμόζει εἰς ἐμὲ· πρβλ. § 2 «ὡς ἐμοὶ προσῆκον» — *κακόνους* = δυσμενῆς, ἐχθρὸς (συνώνυμον *δύσνους*, ἀντίθ. *εὖνους* 1, § 3 «εὖνους τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι») — *τὸ πλήθος τὸ ὑμέτερον* = ὁ δῆμος, ἡ δημοκρατία.

Ἐνθυμοῦμαι τι = ἐν θυμῷ ἔχω τι, συλλογίζομαι, σκέπτομαι τι — *φύσει* = ἐκ φύσεως, ἐκ γενετῆς — *πολιτεία* = πολιτεύμα — *καθεστάναι* = νὰ ἦ ἰδρυμένη· (πρβλ. «τὰ καθεστηκότα πράγματα» 1, § 3) — *οὐκ ἐλάχιστον μέρος ἐν ὑμῖν ἔστι* = μέγιστον μέρος ἐξαρτᾶται ἐξ ὑμῶν — *ὡς πλείστους* = ὅσον τὸ δυνατόν πλείστους — *τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων* = τῆς νῦν καθεστώσης πολιτείας, τοῦ ἰσχύοντος νῦν δημοκρατικοῦ πολιτεύματος — *ταῦτα*· τίνα; — *οὐ χαλεπῶς* = ῥαδίως· πρβλ. 1, § 17 «οὐ δικαίως» — *μαθήσεσθε* = γνώσεσθε § 7.

Προστάντες = προστάται, ἀρχηγοὶ τὸ ῥῆμα; — *ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν*· τῆς τῶν τετρακοσίων (411 π. Χ.) καὶ τῆς τῶν τριάκοντα (404 π. Χ.) — *δοσάκις δὴ μετεβάλλοντο* = ποσάκις μετέβαλον ἑαυτοῦς, μετεβλήθησαν (κατὰ τὰ πολιτικά φρονήματα), ὡς εἶναι γνωστόν — *Φρύνιχος*· ἕξ εὐτελοῦς οἰκογενείας δημαγωγὸς ἀναδειχθεὶς καὶ ναύαρχος, τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐχθρὸς καὶ τῶν τετρακοσίων ὀπαδός — *Πείσανδρος*· δεινὸς δημαγωγός, φίλος τῶν τετρακοσίων — *δημαγωγός* = ὁ τὸν δῆμον ἄγων, ῥήτωρ ὀχλοκρατικός (ἐνταῦθα) — *πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον*· πρβλ. § 1 «τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας» καὶ 3 «τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας» — *δείσαντες* = φοβηθέντες· τὸ ῥῆμα; — *τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν*· τὴν τῶν τετρακοσίων (411 π. Χ.) — *συγκατῆλθον* = ὁμοῦ ἐπατῆλθον· πρβλ. 1, 6 «ἐπειδὴ κατῆλθετε» — *ἐνιοι*· ὡς ὁ Θηραμένης — *τῶν τριάκοντα ἐγένοντο* = ὑπῆρξαν μέλη τῆς κυβερνή-

σεως τῶν τριάκοντα — εἰσὶ οἵτινες=τινές — τῶν ἀπογραφεμένων Ἐλευσινά δε=τῶν καταγραφέντων (ὅπως μετοικήσωσιν) εἰς Ἐλευσίνα (μετὰ τῶν τριάκοντα)· πρβλ. Ξεν. Ἑλλ. Β', δ', 38 «εἰ δέ τινες φοβοῖντο τῶν ἐξ ἄστεως, ἔδοξεν αὐτοῖς Ἐλευσίνα κατοικεῖν» καὶ Ἀριστ. Ἀθην. πολ. 39 — τοὺς μεθ' αὐτῶν=τοὺς (πρόην) φίλους αὐτῶν (εὕρισκομένους ἤδη ἐν Ἐλευσίνῃ).

Οὕκουν χαλεπὸν (ἔστι)=δὲν εἶναι λοιπὸν δύσκολον — διαφορὰ=φιλονομία, ἔρις (ἐκ τοῦ διαφέρομαι τι 1, 11) — περὶ τῶν συμφερόντων ἐκάστω ἰδία=περὶ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἐκάστου — σκοποῦντας ὅπως=ἐξετάζοντας πῶς — τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων=ὄτε τὰ πράγματα (τῆς πολιτείας) μετεβλήθησαν τ. ἔ. ὄτε μετεβλήθη τὸ πολίτευμα — ποιῶσθε ἂν τὴν κρίσιν=κρίνετε ἂν, κρίνετε.

Ἄτιμος=ἔστερημένος τῆς ἐπιτιμίας (τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων)· πρβλ. 1, § 5 «ἠτίμαζον τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον» — τῶν ὄντων=τῆς οὐσίας, τῆς περιουσίας (δημευθείσης ἢ εἰς πρόστιμα ἀναλωθείσης) — χρωμαι συμφορᾷ=περιπίπτω εἰς συμφορὰν — τὴν μεταβολὴν· πρβλ. § 10 «τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων» — τὸν δῆμον πολλὰ κάγαθὰ ἐργασμένοι εἰσὶ· πρβλ. § 4 «πολλὰ κάγαθὰ ἐργασμένοι τὴν πόλιν» καὶ 6 «πολλὰ κακὰ ἐργασμένοι εἰσὶ (τὴν πόλιν)» καὶ 1, § 19 «πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν ἐργασμένοι» — κομίσασθαι χάριν· πρβλ. § 6 — δίδωμι δίκην τινός=τιμωροῦμαι διὰ τι· τιμωρῶ δέ; — ἀποδέχεσθαι=παραδέχεσθαι, πιστεύειν — τὰ τῆς πόλεως πράττω=πολιτεύομαι· πρβλ. 1 § 17 «τοῖς τὰ τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν».

§ 12—14

Ἰδία καὶ δημοσία=ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ τῷ δημοσίῳ βίῳ — ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ· ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν τριάκοντα δημοκρατίας — τῶν παρόντων κακῶν=τῶν κακῶν (συμφορῶν), ἃ παρῆν μοι (τότε) — ἕτερα πράγματα=ἕτερα πολιτεία, μετάστασις (μεταβολή) πολιτείας· ἀντίθ. τὰ καθεστηκότα πράγματα — τριηραρχῶ=εἰμὶ τριηραρχος τ. ἔ. δι' ἰδίας δαπάνης ἐξοπλίξω τριήρη—ἐν τῷ πολέμῳ· τῷ Πελοποννησιακῷ — τᾶλλα λελητούργηκα=τὰς ἄλλας λειτουργίας (δημοσίας ὑποχρεώσεις) ἔχω ἐκτελέσει—καίτοι=καὶ βέβαια—τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσταττομένων· διότι αἱ λειτουργίαι προσετάρτηντο (ἐπεβάλλοντο) ὑπὸ τῆς πόλεως τοῖς πλουσίοις πολίταις—δαπανῶμαι τι=δαπανῶ τι ἐκ τῶν ἐμῶν—βελτίων· πρβλ. 1, 2 «πολύ βελτίω»—ἀγωνίζομαι ἄμεινον=ὑπὸ ἐννοϊκωτέρους ὄρους δικάζομαι· πρβλ. 1, § 9 «ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι», § 12 «εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας» καὶ § 17 — τῷ πλήθει· πρβλ. § 7 «κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ» — χάριτος τυγχάνειν· πρβλ. § 6 «ὄνειδους καὶ διαβολῆς τυγχάνειν» — καθίστημι εἰς τὰς τιμὰς=διορίζω εἰς τὰ τιμητικὰ ἀξιώματα· (συν. καθίστημι εἰς τὰς ἀρχάς) — ταύτην=τοῦτο τ. ἔ. τὸ πλεῖστα κακὰ ὑμᾶς εἰργάσθαι — πίστιν=ἐγγύησον πίστεως, ἀσφαλῆ ἐγγύησιν πίστεως — τούτων· τίνων;

Τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην· πρβλ. § 9 «τῶν τριάκοντα ἐγένοντο» — ἢ=ἄλλως, εἰδὲ μὴ (τ. ἔ. ἐάν τις ἀμφισβητῇ τοῦτο) — *παρέρομαι*=παρουσιάζομαι, ἐμφανίζομαι — *κατέστησαν* (ἐνν. εἰς τὴν ἀρχὴν)=ἐγκατεστάθησαν ἄρχοντες — *βουλεύω*=καθίσταμαι βουλευτῆς· πρβλ. 1, § 2 καὶ 6 «ἵππεύω» καὶ § 8 «πολλοὺς τῶν τότε ἵππευσάντων βουλευόντας» — *ἔξόν μοι*=εἰ καὶ ἔξιῃ μοι, καίτοι ἡδυνάμην — *δίκαιός εἰμι*=δίκαιόν ἐστι — *οἱ τότε δυνάμενοι*· τ. ἔ. οἱ τριάκοντα — *μεταδιδόναί τῶν πραγμάτων* (τῆς πολιτείας)· πρβλ. § 3 «τῆς πολιτείας μεταδιδόναί» καὶ 1, § 5 «μεταδιδόναί τοῖς ἀποδημοῦσι τῆς πολιτείας».

§ 15—17

Σκέπασθαι· ὁποῖός τις εἰμι· ὁ ἐνεστώς; — *τοιούτον ἐμαντὸν παρέσχον*· πρβλ. 1, 12 «οἷον ἐμαντὸν παρέχω» — *ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς*=ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ τῶν τριάκοντα — *κεχρησθαι ἂν συμφορᾷ*=ἐκχρηστο ἂν· πρβλ. § 11 «συμφορᾷ τοιαύτῃ κεχρημένοι» — *φανήσεται ἀπαχθεῖς*· πρβλ. 1, 3 «ἐάν φαίνομαι βεβιωκῶς» καὶ 1, § 5 «φαίνονται ἔχοντες» — *ἀπάγομαι*=βιαιῶς εἰς τὸ δεσμοτήριον (ἄκριτος) εἰσάγομαι — *εὐ πάσχω ὑπὸ τινος*=εὐεργετοῦμαι ὑπὸ τινος· πρβλ. 1, 8 «ὑπ' ἐμοῦ κακῶς πέπονθε»· οὐδεὶς τῶν φίλων εὐεργετήθη ὑπ' ἐμοῦ διὰ κομματικὸς λόγους παρὰ τὸ δίκαιον.

Εὐ ποιεῖν· πρβλ. § 4 «τοὺς εὐ πεποιηκότας» — *εἰς τὸν κατάλογον*· ἐννοεῖ τὸν καθ' ὑπόδειξιν τῶν τριάκοντα ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου συνταχθέντα (ὁ μετὰ Λυσάνδρου κατάλογος), ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν τὰ ὀνόματα τῶν προγεγραμμένων (ὡς δημοκρατικῶν) Ἀθηναίων — *καταδικαιῶμαι δίαίτῃν τινος*=ἐνεργῶ, ὥστε νὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τῶν διαιτητῶν καταδικαστικὴ ἀπόφασις κατὰ τινος—*βελτίους*· πρβλ. § 13 «βελτίων».

Καὶ μὲν δὴ=καὶ πρὸς τοῦτοισι μάλιστα — *πίστιν δίδωμι*=δείγματα πίστεως (=ἀφοσιώσεως) παρέχω· πρβλ. § 13 «πίστιν λαμβάνω» — *ὅστις*=ἐγώ, ὅστις — *τότε*· τότε; — *ἔξουσία*=ἐλευθερία· πρβλ. § 14 «ἔξόν μοι ἄρχειν» — *ἤπου*=βεβαίως — *παραχρηῖμα*=πάραυτα, ἀμέσως — *δίδωμι δίκην*· πρβλ. § 11 «δοῦναι δίκην» — *ἀλλὰ γὰρ*...=ἀλλὰ (δίκην οὐ δώσω)· τοιαύτην γὰρ... — *διὰ τέλους*=πάντοτε, διαρκῶς — *τὰ ὄντα*· πρβλ. § 11 «τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι» — *εἰς ὑμᾶς*=ὑπὲρ ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς πόλεως — *ἀναλίσκειν*=δαπανᾶν.

§ 18

Οὐκ ἂν μισεῖν=ὅτι οὐκ ἂν μισοῖτε, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μισήτε — *ἔξόν*=ἀφ' οὗ εἶναι δίκαιον καὶ ἐπιτετραμμένον· πρβλ. § 14 «ἔξόν μοι ἄρχειν» — *τὸ πλῆθος*=ὁ δῆμος· πρβλ. § 13 «τῷ πλήθει» — *ἐξαμαρτάνειν*=ἀδικεῖν· πρβλ. § 1 «τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας» — *φεύγω*=ἔξορίζομαι — *ἐκβάλλω τινὰ*=ἔξορίζω τινά· πρβλ. § 9 «τῶν ἐκβαλόντων» — *οἱ ἔμειναν*=τοὺς μείναντας — *τῶν πραγμάτων* (τῆς πόλεως)=τῆς ἀρχῆς· πρβλ. § 8 «τῶν παρόντων πραγμάτων» — *οἴεσθε χεῖναι*=νομίζετε ὅτι εἶναι χρέος σας,

ὅτι ἔχετε καθήκον — *παρῆλπον* = ἀφῆξαν, οὐκ ἀπόλεσαν — *ὑπολείπομαι* = παραλείπομαι, σώζομαι.

§ 19 - 20

Σκοπεῖν χρῆ καὶ ἐκ τῶνδε = ἐνθυμηθῆναι χρῆ καὶ τάδε (§ 8)· πρβλ. § 15 «σκέψασθαι ἄξιον» — *ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ*· τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα — *τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων*· πρβλ. § 11 «οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες» — *ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις* = πρὸς βλάβην τῶν ὑμετέρων συμφερόντων — *δωροδοκῶ* = λαμβάνω δῶρα, *δεκάζω δὲ* = δίδω δῶρα — *οἱ δὲ* = ἔνιοι δὲ — *ἀφίστασαν* = ἐβούλοντο ἀφιστάναί (ἀφ' ἡμῶν) — *εἰ τούτους ἐτιμωροῦντο* = εἰ παρὰ τούτων δίκην ἐλάμβανον — *ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων ἐκείνοις* = διὰ τὰ ἡμαρτήματα ἐκείνων — *ἐκείνοις*· τίσιν; — *γίνεσθαι* = νὰ ὑπολαμβάνονται, νὰ κρίνονται.

Χρησθῆναι = ἐφαρμόζειν, πράττειν — *τούτοις*· τοῖς πράγμασι τ. ἔ. τοῖς λογισμοῖς, τῇ γνώμῃ ταύτῃ — *οἷς* (χρωμένους) *ἐκείνους* — *οὐδὲ* (ἄξιον) *δίκαια ἠγεῖσθαι ταῦτα, ἄ...* — *κατελθόντες* = ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντες· πρβλ. § 9 «συγκατηλθον» — *περὶ αὐτῶν*· τῶν τριάκοντα — *φεύγοντες*· πρβλ. § 18 «τοὺς φυγόντας»· οἱ δικασταὶ δὲ ἐξόριστοι ὄντες βεβαίως εἶχον γνώμην ὅτι οἱ τριάκοντα κακῶς ἔπραττον τὰ τῶν ὀλίγων ἀδικήματα πάσῃ τῇ πόλει κοινὰ ποιοῦντες — *ἐκ τούτων* = τοιαύτην ἔχοντες γνώμην — *τοῖς ἐχθροῖς* = τοῖς ὀλιγαρχικοῖς — *ἀνιαρὸς* = λυπηρὸς (ἐκ τοῦ *ἀνία*, *ἀνιω* τινα).

§ 21 - 24

Ἐνθυμηθῆναι = μνησθῆναι (διὸ καὶ κατὰ γενικὴν)· διάφορον τοῦ ἐν § 8 καὶ 13 ἐνθυμῆσθαι — *ἡμαρτήματα* = ἀπερισκεψίαι, ἄστοχα βουλευμάτα — *ἄμεινον...* βουλευσασθαι — *περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν* οὐχὶ ἡμαρτημάτων, ἀλλά; — *ὅτε* = ὁσάκις — *τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν* (ἀλλήλοισι) = ὁμογνώμονας εἶναι, ὁμονοεῖν· πρβλ. § 15 «τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί» καὶ § 23 «ὁμονοεῖν» — *τῆς καθόδου*· πρβλ. § 9 «συγκατηλθον» καὶ § 20 «κατελθόντες».

Ἐπειδὴ ἐπυνθάνεσθε = ὅτε ἐπληροφορεῖσθε — *στασιάζω* = ἐρίζω — *ἐκκηρύττω τινά* = διὰ προκηρύξεως ἐκβάλλω, ἐκδιώκω τινά — *τοὺς δεδιότας ὑπὲρ ὑμῶν* = τοὺς φοβουμένους μὴ ὑμεῖς πάθητε κακόν τι — *ἤδη* = πλέον — *κατιέναι* = καθόδον ποιήσασθαι — *δίκην λήψεσθαι παρὰ τῶν ἐχθρῶν* = τιμωρήσειν τοὺς ἐχθροὺς· τὸ δίκην λαμβάνειν εἶναι ἐνεργ. τοῦ ἐν § 11 καὶ § 17 «δίκην δίδοναι» — *κατιέναι* = σωθῆσθαι.

Δημοτικὸς = θερμοὸς ὀπαδὸς τῆς δημοκρατίας· πρβλ. Ἰσοκ. Εὐαγ. 46 «δημοτικὸς μὲν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κινδύνους εὐβουλία» — *τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις*· ἃς ἔκαμαν τῷ 403 π. Χ. οἱ ἐξ ἄστεως καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς — *ἐμμένω* = μένω πιστός, ἀντίθ. *παραβαίνω* — *ταύτην εἶναι σωτηρίαν*· πρβλ. § 13 «ταύτην πίστιν εἰληφότες» — *αὐτοῖς*· τοῖς ἐχθροῖς —

τῶν πραγμάτων (τῆς πολιτείας)· πρβλ. § 14 «μεταδιδόναι μοι τῶν πραγμάτων» καὶ § 18 «μετέσχον τῶν πραγμάτων» — οὕτως διακειμένους=τοιαύτας διαθέσεις ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους· πρβλ. 1, § 2 «ἠδῶς διακείμενος» — ἐγκλήματος· πρβλ. 1, 10 «μηδὲν ἐγκλημα γενέσθαι».

Τῶν ἄλλων πολιτῶν· τῶν μὴ φευγόντων, τῶν ἐν ἄστει ὄντων — ἀτιμοῦμαι=ἀποστεροῦμαι τῆς ἐπιτιμίας (τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων)· πρβλ. 1, § 5 «ἠτίμαζον» — ἀδικουμένους=ἀδίκως τιμωρουμένους — εὐδοκιμῶ=ἔχω καλὴν ὑπόληψιν — δεξάντ' ἄν=εὐχαρίστως θὰ ἔβλεπον (οἱ φευγόντες) — μέγα δύναιμι=μεγάλῃ ἐπιρροῇ ἔχω — πονηρίαν... σωτηρίαν· παρονομασία· πρβλ. § 23 «σωτηρίαν... τιμωρίαν».

§ 25—27

Τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους πραγμάτων=τῶν γενομένων μετὰ τοὺς τετρακοσίους τ. ἔ. ἀπὸ τοῦ 411-404 π. Χ. — εἴσοσθε=θὰ μάθητε ὁ ἐνεστώς; — οὗτοι· οἱ κατήγοροι τοῦ ῥήτορος, οἱ κατωτέρω μνημονευόμενοι συκοφάνται Ἐπιμένης, Δημοφάνης καὶ Κλεισθένης — λυσιτελῶ τινι=ὄφελῶ τινά — παραινῶ=συμβουλεύω — ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις· τίσιν; — ἰδίᾳ... δημοσίᾳ· πρβλ. § 12 «οὐτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ συμφορὰ ἐγένετο» καὶ § 5 «ἰδίᾳ ἐξελέγξαι» — καρποῦμαι τὰς συμφορὰς=κερδαίνω, ὄφελουμαι ἐκ τῶν συμφορῶν.

Καταψηφίζομαι τινος θάνατον=καταδικάζω τινά εἰς θάνατον (συν. καταγινώσκω τινὸς θ.) — ἄκριτος=ὁ μὴ κληθεὶς εἰς κρίσιν, ἀναπολόγητος — δημεύω τὴν οὐσίαν=δημοσίαν ποιῶ, ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου πωλῶ τὴν περιουσίαν τινὸς — ἐξελαύνω=ἐκβάλλω, ἐκδιώκω, φυγαδεύω — ἀτιμῶ· πρβλ. § 24 «ἠτιμῶσθαι» — ἀφήμι τινά=οὐ διώκω, δὲν καταγγέλλω τινά — εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες=προσερχόμενοι (εἰς τὸ δικαστήριον) ἐνώπιον ὑμῶν τ. ἔ. εἰς δίκην εἰσάγοντες — ἀπολλύναι· δημονομένης τῆς οὐσίας αὐτῶν ἢ ἐπιβαλλομένης αὐτοῖς φυγῆς ἢ θανατουμένων αὐτῶν — ἐπαύσαντο· ἐνν. ταῦτα ποιοῦντες — στάσεις· πρβλ. § 22 «στασιάζοντες».

Οὕτω διετέθητε· ἐνν. ὑπὸ τῶν τοιούτων συκοφαντῶν· πρβλ. τὸ ἐν § 23 «οὕτω διακειμένους» — καταδέχομαι=ὑποδέχομαι φυγάδα ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πατρίδα· (κατάγει μὲν τὸν φυγάδα ὁ προτείνων τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ, ἢ πόλις αὐτὸν καταδέχεται, οὗτος δὲ κατέρχεται) — ἐπίτιμος· πολίτης καλεῖται ὁ ἔχων τὴν ἐπιτιμίαν, ἦτοι τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα — τοῖς ἄλλοις=τοῖς λοιποῖς (πολίταις)· τίσιν; πρβλ. Ἄνδοξ. 1, 73 109 «ἐπεὶ γὰρ αἱ νῆες διεφθάρησαν (ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς) καὶ ἡ πολιορκία ἐγένετο, ἐβουλευσασθε περὶ ὁμονοίας καὶ ἔδοξεν ὑμῖν τοὺς ἀτίμους ἐπίτιμους ποιῆσαι... πίστιν ἀλλήλοις περὶ ὁμονοίας δοῦναι ἐν ἀγροπόλει... τοὺς τε φευγόντας καταδέξασθαι» — τελευτῶντες δὲ=ἐπὶ τέλους δέ — εἰκότως, ὧ ἄνδρες δικασταί· πρβλ. 1, § 16 «εἰκότως, ὧ βουλῆ» — δῖς· τῶ

411 καὶ τῷ 404 π. Χ. — οἷς=ἐπεὶ τούτοις — ἔλυσιτέλησε· ἔνν. ὑμῖν τὸ πείθεσθαι ἐπεὶ πειθομένοις ὑμῖν τούτοις οὐδὲ ἅπαξ ἔλυσιτέλησε (τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς).

§ 28-35

Τῶν ἐκ Πειραιῶς· πρβλ. § 2 καὶ § 9 «πολλοὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς» — οἱ *μεγίστην δόξαν ἔχοντες*· Θρασύβουλος, Ἄνυτος καὶ Ἀρχίνος· ἰδὲ Ἀριστ. Ἀθην. πολιτ. 40 — *μάλιστα κεινδυνενκότες*=μεγίστους ἀγῶνας ἠγωνισμένοι — *τῷ ὑμετέρῳ πλήθει*· πρβλ. § 7 «κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ» καὶ § 13 «τῷ πλήθει» καὶ 18 «τοῖς εἰς τὸ πλήθος ἐξημαρτηκόσιν» καὶ § 19 «τὸ πλήθος κακῶς ποιεῖν» — *διακελεύομαι τι*=ἐντόνως παραινῶ τι — *ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις*· πρβλ. § 23 «τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι» — *ταύτην εἶναι φυλακὴν*=τοῦτο εἶναι φυλακὴν (φύλαξιν, τήρησιν)· πρβλ. § 13 «ταύτην πίστιν εὐληφότες» — *ὑπὲρ τῶν παρεληλυθόντων* (κακῶν, ἐγκλημάτων)· πρβλ. § 5 «ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων» καὶ § 19 «ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων» — *ἄδεια*=ἀφοβία, ἀσφάλεια, ἀμωρησία· πρβλ. 1, 13 «ἄδειαν παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι» — *ποιήσιν*· ἔνν. τοῦτο (τὸ ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις) ἔλεγον (ὅπερ ἐκ τοῦ *διακελεύσαντο*) — *πολιτεία*=δημοκρατία καὶ οὐχὶ ὡς ἐν § 8 — *παραμεῖναι ἄν*=ὅτι παραμενείεν ἄν, ὅτι παραμενεῖ· πρβλ. § 18 «οὐκ ἄν μισεῖν».

Δι' ἐτέρους=ἐξ αἰτίας ἄλλων (τῶν ἐκ Πειραιῶς) — *τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοί*· πρβλ. § 21 «τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουν».

Τούτων θαυμάζειν· πρβλ. § 1 «τῶν κατηγορῶν θαυμάζω» — *εἶασεν αὐτούς*=ἤθελεν ἐπιτρέψει εἰς αὐτούς· ὁ ἐνεστὸς; — *τῶν τριάκοντα γενέσθαι*· πρβλ. § 14 «τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην» — *δημοκρατίας οὔσης*· ἐν ἣ «παραχρῆμα δίκην διδόασιν οἱ ἐξαμαρτάνοντες» § 17 — *ἐκείνοις*· τίσιν; — *ταχέως ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηται*· πρβλ. § 26· γνωστὸν δὲ τὸ «οὐδεὶς δὲ πλουτεῖ ταχέως δίκαιος ὢν» — *εὐθύνην διδόασιν*=λόγον τῆς διαχειρίσεως τῆς ἀρχῆς αὐτῶν δίδουσι — *ὑποψία*=δυσπιστία — *καταγγέλλω*=κηρύττω — *διὰ τούτους*=ἐξ αἰτίας τούτων· πρβλ. § 29 «δι' ἐτέρους» — *τοῖς Ἕλλησι*· ἔνν. τοῖς συμμάχοις ἡμῶν.

Οὐδὲν=οὐδὲν ὀδῶς· πρβλ. 1, 20 «οὐδὲν πέπαινται» — *πλήν*=εἰμὴ, παρὰ μόνον — *οὔτοι*· οἱ κατηγοροὶ — *τῶν αὐτῶν*· ἐπιθυμοῦσιν — *οἶονται χρῆναι*=οἶονται ὅτι χρῆ, ὅτι ἔχουσι καθῆκον· πρβλ. § 5 «ῥόντο χρῆναι» καὶ § 18 «οἶεσθε χρῆναι» καὶ 1, § 14 «εἶπον ὅτι χρῆ» — *ῥαδίως*=προχειρῶς, ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει.

Υμῶν δέ· ἔνν. ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν — *δίκην διδόασιν*· πρβλ. § 17 «δώσω δίκην» — *τὰ σφετέρῃ αὐτῶν*=τὰ ἑαυτῶν (χρήματα)· πρβλ. § 18 «τῆς σφετέρᾳ αὐτῶν σωτηρίας» — *μὴ διδόντες*· ἔνν. τοῖς συζοφάνταις — *δέξαιτ' ἄν*· πρβλ. § 24 «δέξαιντ' ἄν εὐδοκιμεῖν» — *δι' ἄλλους*· πρβλ. § 29 «δι' ἐτέρους».

Ἐξείναι αὐτοῖς = ὅτι ἔξεστιν (ἐπιτρέπεται) ἑαυτοῖς· πρβλ. § 14 «ἐξόν μοι» καὶ § 17 «ἐξουσίας δεδομένης» — *τούτους*· τοὺς συκοφάντας — *παύσεσθαι*· ἔνν. ποιῶντας ὅ,τι ἂν βούλωνται — *ἐκείνους*· τοὺς ἑτέρους (τοὺς σώσαντας ὑμᾶς) — *μείζον δυνήσεσθαι* = ὅτι θ' ἀποκτήσωσι δύναμιν (ἐπιρροήν) μείζονα (τῆς τῶν συκοφαντῶν)· πρβλ. § 24 «μέγα δύνασθαι» — *διὰ τὸ αὐτό*· ποῖον; — *ἐμποδῶν εἰσι* = ἐμποδίζουσιν, ἀντιπράττουσιν.

Οὐ χαλεπὸν = ῥᾴδιον· πρβλ. § 8 «οὐ χαλεπῶς» καὶ 10 «οὕκουν χαλεπὸν» — *λανθάνειν*· ἔνν. τοιοῦτοι ὄντες — *μὴ δοκοῦντες* = ἐὰν μὴ δοκῶσι (τοῖς πολίταις) — *τὰ μὲν . . . τὰ δὲ . . .* = ἐν μέρει μὲν . . . ἐν μέρει δέ — *ἀκούετε*· ἔνν. τοῦτο — *πρὸς πάντας τοὺς πολίτας* = ὡς πρὸς πάντας τοὺς συμπολίτας (τοὺς περιλαμβανομένους ἐν τῇ ἀμνηστίᾳ) — *ὑμᾶς ἐμμένειν*.

Ὅμως δὲ . . . συγγνώμην ἔχομεν — *τῶν κακῶν*· ἔνν. τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν τριάκοντα — *συγγνώμην ἔχομεν* (ὑμῖν δίκην λαμβάνουσι παρὰ τῶν αἰτίων τῶν κακῶν τῶν τότε, εἰ καὶ παραβαίνετε τὴν ἀμνηστίαν) — *τοὺς μηδὲν αἰτίους* (κακῶν) = τοὺς παντελῶς ἀθόους — *ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικοῦσι* = ὁμοίως ὡς τοὺς ἀδικούντας· πρβλ. § 3 «τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου» — *τιμωροῦμαι τινα* = δίκην λαμβάνω παρὰ τίνος, τιμωρῶ τινα — *εἰς ὑποψίαν καταστήσετε . . .* αἱ ἐλλειπῶσαι ὀλίγαι λέξεις τοῦ ἐπιλόγου θὰ περιεῖχον περίπου τὸ νόημα τοῦτο, ὅτι ὑμεῖς οἱ δικασταὶ θὰ φέρητε ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποπτεύωμεν τὸ νέον καθεστῶς, τὴν ἀποκατασταθεῖσαν δημοκρατίαν, ὑποπτεύοντες δὲ νὰ διακείμεθα ἐχθρικῶς πρὸς αὐτό, ὅπερ ἀσύμφορον τῇ πολιτείᾳ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ προκειμένου λόγου εἶναι παραπλησία πρὸς τὴν τοῦ πρώτου· ἀμφότεροι δηλαδὴ ἀπηγγέλθησαν πρὸ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, ἣτις μετασχηματιζομένη εἰς ἐκλογοδικεῖον ἐδοκίμαζε τοὺς λαχόντας βουλευτὰς τῆς διαδόχου βουλῆς· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν ἐκείνῳ ὁ λαχὼν βουλευτῆς Μαντίθεος ἀπολογούμενος ἀποδεικνύει ἑαυτὸν ἄξιον τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, ἐν τῷδε ἄγνωστος ἡμῖν Ἀθηναῖος κατηγορεῖ τοῦ ἐκ τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν τῆς Οἰνηίδος φυλῆς Φίλωνος λαχόντος βουλευτοῦ ὡς ἀναξίου τοῦ ἀξιώματος τούτου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—4

Ῥωμην=ἡγούμην, ἐνόμιζον (πρότερον)—οὐκ ἂν ἀφικέσθαι Φίλωνα=ὅτι οὐκ ἂν ἀφίκοιτο Φίλων — εἰς τοῦτο (ἢ εἰς τοσοῦτον) τόλμης=εἰς τόσην θρασύτητα — ἐθελῆσαι=τολμῆσαι — εἰς ὑμᾶς=ἐνώπιον ὑμῶν· πρβλ. 2, 26 «εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες» — δοκιμασθησόμενον· περὶ τῆς δοκιμασίας ἴδε εἰσαγωγήν εἰς τὸν 1 λόγον — ἐν τι τολμηρός ἐστι=ἐν τι τολμῇ — ὁμόσας· πρβλ. 2, 27 «περὶ ὁμοιοίας ὄρκους ὥμνυτε» — τὰ βέλτιστα=τὰ συμφερότατα.

Ἔνεστι ἐν τῷ ὄρκῳ=ἐνυπάρχει ἐν τῷ ὄρκῳ, κελεῖει ὁ ὄρκος — ἀποφαίνω=δηλῶ· πρβλ. 2, 4 «ἐὰν ἀποφῆνω» — λαγχάνω=ἐκλέγομαι διὰ κλήρου — ἀνεπιτήδειος=ἀνάξιος — βουλευώ=εἰμὶ βουλευτής· πρβλ. 2, 14 «οὔτε βουλευσάντα οὔτε ἀρχὴν οὐδεμίαν ἄρξαντα» — ἰδία ἔχθρα=προσωπική, ἀτομικὴ ἔχθρα — μεταπορεύομαι=ἐπιδιώκω νὰ ἐκδικήσω (συν. μετέρχομαι, μεταδιώκω) — εἶωθα=ἔχω συνηθίσει· ὁ ἐνεστώς; — ἐν ὑμῖν· πρβλ. § 1 «εἰς ὑμᾶς» — ἐπαρθεῖς=παρακηθηθεῖς· πρβλ. 1, 21 «τίς οὐκ ἂν ἐπαρθεῖη» — ἐμμένω=μένω σταθερός· πρβλ. 2, 23 «τοῖς ὄρκους καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι» καὶ 28 καὶ 34.

Παρασκευῆ=δύναμις, ἰκανότης — οἶός ἐστι=τί πράγμα εἶναι — ἐλείπω=παραλείπω — τῷ λόγῳ=ὡς πρὸς τὸν λόγον, ἐν τῷ λόγῳ — οὐκ ἂν εἶη δίκαιος οὗτος...=οὐκ ἔσται δίκαιον τοῦτον...· πρβλ. 2, 14 «τιμῶσθαι δίκαιός εἰμι» — ὠφεληθῆναι· ἦτοι δοκιμασθῆναι — ὅ,τι=ὅσα — διδάξαμι· πρβλ. 2, 7 «πειράσομαι ὑμᾶς διδάξαι».

Ἐνδεῶς=ἐλλιπῶς — ἀπειρία=ἄγνοια (ἐνν. τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ) — εἰρηκῶς ἂν εἶην=ἐρῶ — δυνατώτεροι· πρβλ. § 2 «τῷ δύνασθαι λέγειν» — ἀποφῆναι· πρβλ. § 1 «ἀποφαίνειν» — μείζω· τῶν ἁμαρτημάτων, ἃ ἐγὼ ἐρῶ — ὑπολίπω· πρβλ. § 3 «ἐλλείπομι» — ἴσασι=γινώσκουσι· τὸ ῥῆμα; — σκέψασθαι=ἐξετάσαι· τὸ ῥῆμα;

§ 5—7

Ἐγὼ γὰρ... βουλευεῖν· πρβλ. § 2 «ἐνεστί τε... βουλευεῖν» — περὶ ἡμῶν=ὑπὲρ ἡμῶν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων ἡμῶν — πρὸς τῷ εἶναι=ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι — τούτου· τίνος; — τὰ διαφέροντα=αἱ διαφοραὶ — εὖ πράττω=εὐτυχῶ (ἐξ οὗ εὐπραγία) — ἀνεπιτηδείως=κακῶς· πρβλ. § 2 «ἀνεπιτήδειοι» — διὰ τὸ ἡγεῖσθαι ἀναγκαῖον σφίσι αὐτοῖς εἶναι μετέχειν — σφίσι αὐτοῖς=ἑαυτοῖς — τὸ μέρος=τὸ προσῆκον μέρος.

Φύσει πολῖται=γνήσιοι πολῖται — γνώμη χρῶμαι=γινώσκω, ἔχω

γνώμην, φρονῶ· πρβλ. 1, 8 «ὄρῳ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους» — τὰ ἐπιτήδεια=τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν βίον — *δηλοὶ εἶσιν ὅτι ῥαδίως ἂν ἔλθοιεν* — *παρέντες*=ἀφήσαντες κατὰ μέρος, παραμελήσαντες· τὸ ῥῆμα; — *ἴδιον κέρδος*· πρβλ. § 2 «ἴδιαν ἔχθραν» — *ἔλθοιεν ἂν ῥαδίως*=δύνανται νὰ ἐπιδιώξωσιν εὐκόλως, ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει· πρβλ. 2, 31 «ῥαδίως κακῶς ποιεῖν» — *οὐσία*=περιουσία· πρβλ. 1, 10 «οὐσίας μοι καταλειφθείσης» καὶ 2, 26 «δημεῦσαι τὰς οὐσίας».

Ἀποφανῶ· πρβλ. § 4 «ἀποφῆναι» — *περὶ πλείονος ποιουμαί τι*=περισσότερας φροντίδος ἄξιον ἡγοῦμαι τι, περισσότερον φροντίζω περὶ τίνος — *τὴν ἴδιαν ἀσφάλειαν*· πρβλ. § «τὸ ἴδιον κέρδος» — *κρεῖττον*=συμφορώτερον — *τὸν βίον διάγω*=ζῶ — *πολίτης*=συμπολίτης· πρβλ. δημότης, φυλέτης — *κινδυνεύω*=ἐκτίθεμαι εἰς κίνδυνον, ὀψοκινδυνεύω.

§ 8—14

Ἡ συμφορά· ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχία καὶ ἡ ἐλακολουθήσασα ἀρχὴ τῶν τριάκοντα — *ἀναγκάζομαι*· καὶ ἄρα ἄκων ἀναμνήσκω ὑμᾶς οἰκεία κακὰ — *ἐκκηρύττω*=ἐκβάλλω, ἐκδιώκω· πρβλ. 2, 22 «ἐκκηρυγμένους ἐκ τοῦ ἄστεως» — *τέως*=ἐπὶ τινὰ χρόνον — *ἀγρός*=ἐξοχικὴ οἰκία — *οἱ ἀπὸ Φυλῆς*· οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον φυγάδες, οἵτινες ἐκ Θηβῶν ὀρμηθέντες κατέλαβον τὴν ὄχυράν θέσιν τῆς Ἀττικῆς Φυλῆν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος — *ὑπερορία* (γῆ)=ἡ ἐκτὸς τῶν ὀρίων χώρα, ἡ ἀλλοδαπὴ — *οἶός τ' εἰμι*=δύναμαι.

Συσκευάζομαι=συμμαζεύω τὰ σκευῆ, τὰς ἀποσκευὰς πρὸς ἀναχώρησιν, ἐτοιμάζομαι ν' ἀναχωρήσω — *Ὠρωπός*· πόλις ἐν τοῖς μεθορίοις Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας κατεχομένη τότε ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν — *κατατίθημι μετοίκιον*=καταβάλλω, πληρώνω ὡς μέτοικος φόρον — *ἐπὶ προστάτου οἰκῶ*=κατοικῶ στηριζόμενος εἰς προστάτην, ὑπὸ τὴν σκέλην προστάτου — *παρ' ἐκείνοις*· τίσιν; — *μετοικῶ*=ζῶ ὡς μέτοικος — *οὐ τοίνυν οὐδ' . . . ἤξιωσεν οὐδὲ μετασχεῖν*· πρβλ. 2, 14 «οὐ τοίνυν οὐδ' . . . οὐδεὶς με ἀποδείξει» — *μεταβάλλομαι*=ἀλλάσσω πολιτικά φρονήματα· πρβλ. 2, 9 «ὁσάκις δὴ μετεβάλλοντο» — *ἐν οἷς ἔπραττον*=ἐν ταῖς πράξεσι, ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν — *ἐπὶ κατειργασμένοις*=μετὰ τὰ κατειργασμένα, μετὰ τὴν ἐπιτέλειον τῆς πράξεως, μετὰ τὴν νίκην τῶν ἀπὸ Φυλῆς — *ἐλθεῖν*=ἐπανελθεῖν — *συγκατελθεῖν*· ἐνν. τοῖς φυγάσι, τοῖς δημοκρατικοῖς — *κατεργάζομαι*=ἐπιτελῶ — *κοινὴ πολιτεία*=δημοκρατία, ἧς ἀπὸ κοινοῦ μετέχουσι πάντες οἱ πολῖται — *οὐδ' ἔστιν ὄπου*=καὶ οὐδαμοῦ — *ἐαυτὸν παρέσχε*=παρουσίασθη — *ὑμῖν*· τοῖς Ἀθηναίοις, τοῖς στρατηγοῖς — *τάξαι*=ἵνα ὀρίσητε τὴν ἐν τῷ στρατῷ θέσιν του· πρβλ. 1, 15 «τῆς πρώτης τεταγμένος».

Καίτοι γε=καὶ βέβαια — *προδίδωμί τινα*=ἐγκαταλείπω τινὰ — *τίποτε*=τί ἄρά γε — *ἐποίησεν ἂν* (ἡμᾶς)=ἤθελε πράξει εἰς ἡμᾶς — *πράττοντας*=εἰ ἐπρόαττομεν, εἰ διεκείμεθα (πρβλ. εὔ, κακῶς πράττω) — (οὕτως)·

ὡς μὴ ἐβουλόμεθά γε=ὡς βέβαια δὲν ἠθέλομεν τ. ἔ. εἰ μὴ καλῶς τότε ἐπράττομεν, ἂν ἐδυστυχοῦμεν — διὰ συμφορὰς ἰδίας· ὡς ἀσθενεῖαν, πενίαν κτλ. — κίνδυνος=ἀγών (πολεμικός)· πρβλ. 1, 18 «ἐκ τῶν κινδυνεύειν ἐτελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους».

Γνώμη=ἐκ προαιρέσεως, ἐκουσίως — τοῦτο· τί; — ἐπιβουλή=κακὴ προαίρεσις — καθέστηκε=ὑπάρχει, ἐπικρατεῖ· πρβλ. τὸ καθεστῶς, τὰ καθεστῶτα — δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις=ὡς δίκαιον ἀναγνωριζόμενον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων (διεθνές) — τῶν ἀδικημάτων=ἕνεκα τῶν ἀδικημάτων — μάλιστα=σφόδρα — μάλιστα=εὐκολότατα — ἀδύνατος τῷ σώματι=ἀσθενής — ἡγεῖσθαι· πάντας ἀνθρώπους.

Ταλαιπωρῶ=κακοπαθῶ — οὐσία· πρβλ. § 6 «τὴν οὐσίαν» — λητουργεῖν· ἰδὲ 2, 12 «καὶ τᾶλλα ληλουργηκα» — δυνατός· ἔνν. τῷ σώματι καὶ τῇ οὐσίᾳ.

Ἀπεχθάνομαι τι=μισοῦμαι ὑπὸ τίνος — ἀποδοκιμάσαντες· πρβλ. § 3 «ἀποδοκιμασθῆναι» — οὐ τι=οὐδόλως — ἀμφοτέρους· τοὺς τ' ἐξ ἄστεως καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς — προδούς· πρβλ. § 10 «προδιδόναι» — τοῖς γενομένοις=τοῖς μείναισι — ὡς αὐτοὺς=πρὸς αὐτούς· πρβλ. 1, 4 «ὡς Σάτυρον» — συγκατελθεῖν· πρβλ. 1, 4 «κατελθεῖν», 6 «κατήλθετε» καὶ 2, 9 «συγκατήλθον» — καὶ ταῦτα=καὶ μάλιστα.

Περίεστι=περισσεύει, ὑπολείπεται — ὄ,τι=ὄπερ — μετέσχε τῶν αὐτῶν πραγμάτων τούτῳ=ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς πόλεως τὰ αὐτὰ τούτῳ, ἢτοι ἔμεινεν οὐδέτερον — ὃ μὴ γένοιτο=ὄπερ εἶθε νὰ μὴ γίνῃ (τὸ λαβεῖν τὴν πόλιν τοὺς τοιούτους) — λαμβάνω τὴν πόλιν=ἀναλαμβάνω τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως — ὧκει ἐπὶ προστάτου· ἰδὲ § 9 — τίθεμαι τὰ ὄπλα=τάσσομαι εἰς μάχην· πρβλ. § 9 «οὐδ' ἔστιν ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξει παρέσχε».

§ 15—16

Τῷ σώματι βοηθῆσαι=προσωπικῶς νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν — ἐπιγενομένην=αἰφνιδίως ἐπελθοῦσαν — ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων=ἐκ τῶν ὑπαρχόντων του, τῆς περιουσίας του — ἐπαγγελλόμενος αὐτὸς=ἐξ ἰδίας θελήσεως, ὑπ' οὐδενὸς ἀναγκασθεὶς ἢ προτραπεὶς — εἰς τὸ πλήθος τὸ ὑμέτερον· πρβλ. 2, 7 «τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ» — δημοτῶν· πρβλ. 1, 15 «συλλεγόντων τῶν δημοτῶν» — ὥσπερ· ἔνν. ἐποίησαν — λητουργεῖν=ὑπηρετεῖν.

Ἐγγίγνεται=ἔξεστιν, εἶναι δυνατόν — ψεύδομαι=λέγω ψεύματα — ὕστερον=μετὰ τὴν ἀγόρευσίν μου· διότι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ εἰς τοὺς διαδίκους δὲν ἐπετρέπετο δευτερολογία — παρελθόντι ἐνθάδε=ἐπειδὴν παρέλθῃ ἐνθάδε, ἀφ' οὗ ἀναβῶ εἰς τὸ βῆμα τοῦτο· πρβλ. 2, 14 «παρελθὼν ἐλεγξάτω» — κάλει· ὃ κῆρυξ — εἰσενεχθέντων· ὑπὸ τίνος;

§ 17—19

Ὅπως=πῶς — ἐν τῷ αὐτῇ καταστάσει· τῆς πόλεως διηρημένης εἰς

δύο αντίπαλα στρατόπεδα — *κερδανεῖ* πρβλ. 2, 1 «ζητοῦσι κερδαίνειν» — *παρασκευάζομαι* = διανοοῦμαι — *τοτέ μὲν, τοτέ δέ* = ἄλλοτε μὲν, ἄλλοτε δέ — *ἑτέροις*· Ὁρωπίοις καὶ Βοιωτοῖς — *ἡγούμενος* = ὁδηγός.

Περιῶν = περιερχόμενος — *κατὰ τοὺς ἀγρούς*· πρβλ. § 8 «οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν» — *ἐντυγχάνω τι* = ἀπαντῶ τινα — *κατέμειναν* = ἔμειναν διαρκῶς τ. ἔ. καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν — *ἐν τοῖς δήμοις*· τοῖς ἀγροτικοῖς, οἵτινες ἦσαν 164 — *εὖνοι τῷ πλήθει*· πρβλ. 1, 3 «εὖνους τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι» — *τὰ ὑπάρχοντα*· πρβλ. § 15 «ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων» — *περὶ πλείονος ποιούμενος*· πρβλ. § 7 «περὶ πλείονος ποιησάμενος» — *οἶοί τε εἶσιν*· πρβλ. § 8 «οἷός τ' ἦν» — *ἐπεξέρχομαι τινα* = καταγγέλλω, καταδιώκω τινά, καταμαρτυρῶ τινος.

Ἀφελόμενον (αὐτοὺς ταῦτα), *ἃ εἶχον* — *δοκιμασθέντα* = ἐγκριθέντα βουλευτήν· πρβλ. § 1 «δοκιμασθησόμενον» — *κἂν* = καὶ ἔάν — *παραγίγνομαι* = παρουσιάζομαι — *τῶν ἀδικηθέντων*· ὑπὸ τούτου — *μέγα* = σπουδαῖον (τεκμήριον) — *ὑπερμισῶ* = ὑπερβαλλόντως μισῶ — *ὅστις* = ἐπειδὴ οὗτος — *παρ' ἑαυτῶν* = ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ — *οἰκτίρω τινα* = λυποῦμαι, ἔλεῶ τινα.

§ 20—23

Οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ γινώσκειν ὑμᾶς = δὲν γνωρίζω διατὶ πρέπει νὰ κρίνητε ὑμεῖς· πρβλ. 1, 9 «οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ λέγειν» — *διαφερόντως* = διαφόρως, ἄλλως· πρβλ. § 5 «μεγάλα τὰ διαφέροντα» — *οἱ οἰκεῖοι* = οἱ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, οἱ συγγενεῖς — *τοιαῦτα*· ἃ οἱ οἰκεῖοι γινώσκουσι περὶ αὐτοῦ — *ἡμάρτητο αὐτῷ* = εἶχεπραχθῆ ἡμάρτημα ὑπ' αὐτοῦ — *δίκαιον εἶναι* (τοῦτον)· πρβλ. § 3 «οὐκ ἂν δίκαιος εἶη οὗτος» — *ἀποδοκιμασθῆναι*· πρβλ. § 3 — *κατηγορεῖ αὐτοῦ* — *παρήσω* = παραμελήσω, ἀφήσω· πρβλ. § 6 «παρέγτες» — *τελευτῶ τὸν βίον* = ἀποθνήσκω — *διαπράττομαι τι* = ποιῶ τι — *τεκμαίρομαι τι* = συμπεραίνω τι — *περὶ αὐτὴν* = εἰς αὐτήν.

Ἐαυτὴν ἐπιτρέψαι = νὰ παραδοθῆ εἰς αὐτόν, ὅπως θάψῃ αὐτήν — *οὐδὲν προσήκουσα* = εἰ καὶ οὐδόλως ἦτο συγγενῆς αὐτοῦ — *εἰς ταφήν* = πρὸς ἐνταφιασμόν — *τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου* = 300 δραγμαῖς ἀργυραῖς — *ἄρα* = ἀρά γε δέν — *ὄντα* = εἰ καὶ ἦν — *διὰ τὸ προσήκειν* = διὰ τὴν συγγένειαν — *τὰ δέοντα* = τὸ καθήκον (υἱοῦ πρὸς μητέρα) — *ποιήσαντα ἂν* = ὅτι ποιήσειεν ἂν.

Ἡ πέφυκε = ἦτις ἐκ φύσεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε — *μάλιστα ἀνέχεται* = μεγίστην ἀνοχήν, ὑπομονὴν νὰ δεικνύῃ — *ἐλεγχος* = αὐστηρὰ ἐξέτασις — *τὰ γινόμενα*· ὑπὸ τῶν παίδων — *δοκιμάζειν* = κρίνειν — *ἐνόμιζε τοῦτον φέρειν ἂν ἀπὸ ἑαυτῆς καὶ τεθνεώσης* = ἐνόμιζεν ὅτι οὗτος φέροι ἂν ἀπὸ ἑαυτῆς καὶ τεθνεώσης — *φέρω ἀπὸ τινος* = ληστεύων τινά ὠφελοῦμαι ἀπ' αὐτοῦ· (πρβλ. ἄγω καὶ φέρω τὴν πόλιν κ.τ.κ.) ἦτο δὲ παροιμιώδης ἢ φράσις «ἀπὸ νεκροῦ φέρειν» λεγομένη ἐπὶ τυμβωρῶν καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις αἰσχροκερδῶν ἀνθρώπων.

Περὶ τοὺς ἀναγκαίους = εἰς τοὺς συγγενεῖς· πρβλ. § 20 «περὶ αὐτήν» — *καὶ ταῦτα* ὡσπερ τίνα ἄλλα;

§ 24—26

Τί βουλευθέντες = τί θέλοντες, εἰς τί ἀποβλέποντες — *περὶ τὴν πατρίδα* = εἰς τὴν πατρίδα· πρβλ. § 20 «περὶ αὐτήν» — *ἀλλ' (ἐρεῖτε) ὡς ἔσται βελτίων* = ἀλλὰ θὰ ἰσχυρισθῆτε ὅτι θὰ βελτιωθῆ — *τοιγάρτοι* = διὰ τοῦτο ἀκριβῶς — *ἀξιούτω βουλευεῖν* = ἄς ἐπιζητῆ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα — *ὡσπερ* ἔνν. ἐποίησε — *τότε*· πότε; — *ὑστερον τῶν ἔργων* = κατόπιν τῶν (ἀγαθῶν) ἔργων — *τὰς χάριτας* = τὰς προσηκούσας χάριτας, τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν — *πᾶσιν* = εἰς πάντας τ. ἔ. εἴτε πλουσίους εἴτε πτωχοὺς εἴτε μικροὺς εἴτε μεγάλους — *ἤδη... ἤδη* = πρότερον... ἀπὸ τοῦ νῦν — *εὐ ποιῶ* = εὐεργετῶ· πρβλ. 2, 4 «τοὺς εὐ πεποιηκότας» — *τετιμῆσεται* = θὰ λάβῃ τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ.

Ἄπαντας ἔνν. χρηστοὺς καὶ πονηροὺς — *κίνδυνος* ἔνν. ἐστὶ — *αἰσθάνομαι* = μανθάνω, βλέπω· πρβλ. 1, 20 «ἠσθόμην» — *ὁμοίως* ἔνν. ἑαυτοῖς — *ἐπιτηδεύματα* = πράξεις· πρβλ. 1, 18 «τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα» — *τῶν αὐτῶν εἶναι* = ὅτι ἰδιότης τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἐστὶ — *ἀμνημονῶ* = οὐ μέρνυμαι, οὐ τιμῶ.

Ταῖς ἐσχάταις ζημίαις = ταῖς ἀστυροτάταις ποιναῖς (δημιεύσει τῆς οὐσίας, ἀτιμίᾳ, ἀειφυγίᾳ, θανάτῳ) — *οὐχ ὅπως* = ὄχι μόνον πῶς — *παρασκευάζεται*· πρβλ. § 17 «παρσκευάσατο» — *βουλευεῖν... δουλεύειν*· σχῆμα παρονομασίας (παρηχίσεως) — *ἀγωνίζοιτο ἄν* = δύναται, πρέπει νὰ δικάζηται.

§ 27—31

Τὸ μὴ παραγενέσθαι = ἡ ἀπουσία (ἐκ τοῦ ἄστεως)· πρβλ. § 19 «κἂν παραγένηται» — *ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ*· πρβλ. § 17 «ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ» — *νόμος ἂν ἔκειτο* = ἐνενομοθέτητο ἄν, θὰ ὑπῆρχε νόμος — *διαρρήδην* = φανερώως, σαφῶς — *γνώσεσθαι* = ὅτι θὰ κρίνητε· πρβλ. § 20 «δεῖ γινώσκειν» — *ἐήτῳρ* = πολιτικός — *ἐνθυμοῦμαι* = διανοοῦμαι.

Οὐ γὰρ ἂν... ἐτέθη νόμος (εἰ νομοθέτης ἤλιπσεν ἀμαρτήσεσθαι...) — *δήπου* = ὡς φρονῶ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι — *λείπω τὴν τάξιν* (ἐν τῇ μάχῃ) = λιποτακτῶ — *εἰς τοῦτο*· ἦτοι εἰς κίνδυνον — *ὡς μεγάλα ἀδικούντος* ἔνν. τὴν πόλιν τοῦ λιπόντος τὴν τάξιν — *σφόδρα γ' ἂν* ἔνν. ἐτέθη νόμος = βεβαιότατα· θὰ ἐνομοθετεῖτο.

Εἰκότως = εὐλόγως, δικαίως· πρβλ. 1, 15 «εἰκότως, ὃ βουλή» — *ἐπιτιμῶ τινι* = ἐπιπλήττω τινά — *μετοίκος* = ὁ ἐκ ξένης ἐγκαταστημένος ἐν τῷ ἄστει καὶ πληρώνων ἴδιον τέλος, τὸ *μετοίκιον*, 12 δραχμᾶς κατ' ἔτος — *οὐ κατὰ τὸ προσήκον ἑαυτοῖς* = ὑπὲρ τὸ προσήκον ἑαυτοῖς (διότι ὡς ξένοι δὲν ὑπεχρεοῦντο βεβαίως εἰς ὅσας καὶ οἷας οἱ ἄστοι εἰσφοράς ἐν πολέμῳ) — *ἐτιμῆσατε*· ἀποδόντες αὐτοῖς *ἰσοτέλειαν* (ἀπαλλαγὴν ἀπὸ μετοίκιου καὶ

προστάτου) — γέ . . . γέ = βεβαίως . . . τουλάχιστον — τῆ παρούση ἀτιμία = τῆ ἀποδοκιμασίᾳ.

Δι' ὅ,τι ποτέ = διατί ἄρά γε — **περὶ τὴν πόλιν** = εἰς τὴν πόλιν· πρβλ. § 24 «περὶ τὴν πατρίδα» — **παρεδείχθη** = ὡς παραδείγματα ἐθεσπίσθησαν (ὑπὸ τῶν προγόνων) — **γεγενημένων**· ἔνν. ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀνδρῶν — **προθυμῶνται**· οἱ πολῖται — **ἐκ παρασκευῆς** = ἐκ προθέσεως· πρβλ. § 17 «παρεσκευάσατο» — **μηδὲ ἐξ ἑνὸς τρόπου** = ἐκ μηδενὸς τρόπου, κατὰ μηδὲνα τρόπον.

Ποίων ὄρκων φροντίσαι ἄν = ποίους ὄρκους δύναται νὰ συλλογισθῆ, νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν· (ἐννοεῖ δὲ τὸν βουλευτικόν· πρβλ. § 1) — **τοὺς πατρίους θεοὺς προὔδωκεν**· διότι ὡς ἔφηβος ὄρκισθεὶς πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχεν εἶπει καὶ ὅτι «ἀμυνῶ ὑπὲρ ἱερῶν» — **χρησιόν τι βουλευῶσαι περὶ τῆς πολιτείας**· διότι ὁ βουλευτικὸς ὄρκος ἐκέλευε «τὰ βέλτιστα βουλευῶσαι τῆ πόλει» — **οὐδὲ ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα ἐβουλήθη**· ἐν ᾧ εἶχεν ὄρκισθῆ «τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὄσης ἄν παραδέξωμαι» — **ἀπόρητα** = αἱ μυστικαὶ ἀποφάσεις τῆς βουλῆς (τὰ μυστικά τοῦ Κράτους) — **τὰ προειρημένα** = τὰ ἐνώπιον τῶν πολιτῶν ἐν τῷ ὄρκῳ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα ὅτι θὰ ἐτίρηει — **πρότερον**· ἀρσενικοῦ γένους — **τῶν κατεργασαμένων**· πρβλ. § 9 «κατεργασάμενός τι τῶν τῆ κοινῆ πολιτεία συμφερόντων» — **σωσάντων**· ἔνν. τὴν κοινὴν πολιτείαν — **σχέτλιον** = ἄδικον, ἄλογον — **περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι τινα** = οὐδόλωσ λαμβάνω ὑπ' ὄψιν τινά.

§ 32—33

Τινάς· ἔνν. τοὺς συνηγόρους τοῦ Φίλωνος — **παρασκευάζονται**· πρβλ. § 17 «παρεσκευάσατο» — **δεῖσθαι ὑμῶν**· ἔνν. δοκιμάσαι τοῦτον — **πειῶσαι**· ἔνν. μὴ κατηγορεῖν αὐτοῦ — **ἄθλον** = βραβεῖον — **πολιτεία** = ἡ δημοκρατία· πρβλ. 2, 28 «τὴν πολιτείαν παραμεῖναι» — **ἧς**· ἔνν. βουλῆς — **τυχεῖν** = μετασχεῖν, γενέσθαι βουλευτῆς — **οὐ μετὸν αὐτῷ** = ἐν ᾧ οὐ μέτεστιν αὐτῷ ταύτης, ἐν ᾧ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μετάσχῃ τῆς βουλῆς — **κατεργασαμένων**· ἔνν. τὸ ἔργον, ἦτοι τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος καὶ τῆς βουλῆς.

Μὴ τυχῶν = εἰ μὴ τύχοι, εἰ μὴ μετάσχοι (τῆς βουλῆς) — **ἀτιμάσετε**· πρβλ. § 29 «τῆ παρούση ἀτιμία» — **ἀπεστέρησε**· ἔνν. τῆς βουλῆς — **οὐκ ἠξίωσε . . . καταστῆναι μεθ' ὑμῶν** — **κληρωσόμενος** = ἵνα διὰ κλήρου μετάσχῃ τῆς βουλῆς· διότι ἐκ τῶν πολλῶν ὑποψηφίων ἐκάστης φυλῆς προεκρίνοντο ὑπὸ τῶν δήμων οἱ ἐφιέμενοι τῆς βουλείας — **καὶ τότε** = οὕτω καὶ τότε — **καταστῆναι μεθ' ὑμῶν** = θέσθαι τὰ ὄπλα μεθ' ὑμῶν (§ 14), νὰ παραταχθῆ μεθ' ὑμῶν — **διαμαχοῦμενος περὶ αὐτῆς** = ἵνα ἀγωνισθῆ ὑπὲρ αὐτῆς (τῆς βουλῆς).

Εἰρησθαί μοι = ὅτι ἔχουσι ῥηθῆ ὑπ' ἐμοῦ — **αὐτοὺς** = ὑμᾶς μόνους (ἄνευ τῶν ἐμῶν λόγων) — **τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως**· ἦτοι τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ Φίλωνος — **αὐτοὶ** = ὑμεῖς αὐτοὶ — **ἐπιτηδεύματα**· πρβλ. § 25 «τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων» — **καινά** = νέα, ἄγνωστα τῆ ἡμετέρα πόλει — **ἀλλότρια** = ξένα, ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα· διατί

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπονομῆς χρηματικῆς συντάξεως ὑπὸ τῆς Πολιτείας εἰς τοὺς ἀναπήρους ἐν τοῖς πολέμοις γινομένους ὀφείλεται εἰς τὸν Πεισίστρατον. Ὁ καλὸς κἀγαθὸς ἐκεῖνος κυβερνήτης τῶν Ἀθηναίων ἐνομοθέτησεν, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος (ἐν βίῳ Σόλωνος 31), ὅπως οἱ ἀνάπηροι ἐν πολέμῳ γινόμενοι τρέφονται δημοσίᾳ δαπάνῃ. Τὴν φιλάνθρωπον δὲ ταύτην διάταξιν ἐπεκτείναντες ἔπειτα οἱ φιλάνθρωπότατοι Ἀθηναῖοι ἐνομοθέτησαν, ὅπως καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης Ἀθηναῖος, ὅστις ἐκέκτητο μὲν περιορισίαν ἀξίας ὀλιγωτέρας τῶν τριῶν μνῶν, ἤτοι 300 δραχμῶν, ἦτο δὲ βεβλαμμένος μέλος τι τοῦ σώματος (ἀνάπηρος), ὥστε ν' ἀδυνατῇ νὰ ἐργάζηται (ἀδύνατος), λαμβάνῃ χρηματικὸν τι βοήθημα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ὁ τοιοῦτος δὲ νόμος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦτο ἐπιτακτικώτερος, διότι ἡ μὲν ἰδιωτικὴ φιλάνθρωπία, ἡ ἐκδηλουμένη ἐν τοῖς ἐταιρείαις ἐκείναις τῶν καλουμένων ἐραμιστῶν, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις δι' ἐράνων ἐχορήγουν βοηθήματα εἰς τοὺς ἀναπήρους κατασιάντας ἐταίρους, δὲν ἐξήρκει εἰς θεραπείαν πασῶν τῶν τοιούτων ἀναγκῶν τῆς πόλεως, τὰ πολυώνυμα δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φιλάνθρωπικὰ ἰδρύματα, τὰ ἄστυα τῶν ἀνιάτων καὶ τὰ πτωχοκομεῖα καὶ τὰ νοσοκομεῖα ἦσαν ἄγνωστα τότε. Τὸ εἰς ἕκαστον δ' ἀδύνατον χορηγούμενον χρηματικὸν ποσὸν ὑπὸ τοῦ Κράτους δὲν ἦτο πάντοτε τὸ αὐτό, φαίνεται δὲ ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἐλάμβανον ἓνα ὀβολὸν τῆς ἡμέρας, ὕστερον δὲ διῶβολον.

Τίνες δ' ἐδικαιοῦντο νὰ τυγχάνωσι τῆς τοιαύτης παρὰ τοῦ δημοσίου βοηθείας ἔκρινεν ἡ βουλή, εἰς ἣν ὑπεβάλλοντο αἱ αἰτήσεις

τῶν ἀδυνάτων. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὰ θὰ συνέβαινον ἐνίοτε καὶ καταστρατηγήσεις τοῦ νόμου τούτου καὶ ἄνθρωποι πτωχοί, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνίκανοι εἰς ἐργασίαν, θὰ ἐζήτουν βοήθειαν, κατὰ νόμον ἠδύνατο πᾶς πολίτης νὰ καταγγέλλῃ (**εἰσαγγέλλειν**) εἰς τὴν βουλὴν πάντα τοιοῦτον αἰτοῦντα σύνταξιν καὶ παρουσιαζόμενος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξελέξεως τῆς αἰτήσεως εἰς τὸ βουλευτήριον νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν του, φυσικὰ δὲ καὶ ὁ καταγγελλόμενος ν' ἀπολογῆται κατὰ τῆς κατηγορίας ταύτης. Μετὰ δὲ τὴν ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου, ἂν μὲν ἡ βουλὴ ἐνέκρινε τὴν καταγγελίαν, ἢ αἰτήσῃ τοῦ ἀδυνάτου ἀπερρίπτετο καὶ οὗτος τότε **ἀπεδοκιμάζετο**, ἂν δ' ἀπέρριπτε τὴν καταγγελίαν, ἢ αἰτήσῃ τοῦ ἀδυνάτου ἐγίνετο δεκτὴ καὶ οὗτος τότε **ἐδοκιμάζετο** καὶ οὕτως ἐλάμβανε τὸ ὄρισμένον χρηματικὸν βοήθημα ἀπὸ ἰδιαίτερον ταμείου καθ' ἐκάστην προτιανείαν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐνδεχόμενον ἀδύνατός τις δημοσίᾳ δαπάνῃ τρεφόμενος νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐκ κληρονομίας ἢ ἄλλου τινὸς λόγου ἢ ἢ σωματικῇ βλάβῃ αὐτοῦ νὰ θεραπευθῇ, ὄφειλεν ἕκαστος ἀδύνατος καθ' ἕκαστον ἔτος νὰ ὑποβάλληται εἰς νέαν δοκιμασίαν πρὸ τῆς νέας βουλῆς.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἄγνωστός τις εἰς ἡμᾶς Ἀθηναῖος **εἰσήγει** εἰς τὴν βουλὴν τὸν ἐπίσης ἄγνωστον ἡμῖν ἀδύνατον τοῦ παρόντος λόγου, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἀδίκως ἀπὸ πολλῶν ἔτων λαμβάνει οὗτος τὸ βοήθημα, διότι καὶ ἰκανὸς εἰς ἐργασίαν εἶναι καὶ εὐπορος καὶ ἀνάξιος πάσης ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπικουρίας διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν του. Εἰς τὴν εἰσαγγελίαν δὲ ταύτην ἀπολογούμενος ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν λόγον τοῦτον, ὃν χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας μετὰ τὸ 403 π. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—3

Ὁὐ πολλοῦ δέω=ὀλίγον χρειάζομαι, ὀλίγον ἀπέχω, σχεδόν· (πρβλ. *ὀλίγου δεῖν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ*) — *χάριν ἔχω* (ἢ *χάριν οἶδα*) *τινὶ*=εὐγνωμονῶ τινα· πρβλ. 1, 1 «πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον» — *ὅτι*=διότι — *ἀγῶν* (δικαστικὸς)=δίκη· πρβλ. 1, 9 «ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι» — *πρόφασις*=αἰτία, ἀφορμὴ — *ἐφ' ἧς*=ἐπὶ τῆς ὁποίας στηριζόμενος — *λόγον δίδωμι τοῦ βίου*=δημοσίᾳ λέγω τὰ κατὰ τὸν βίον μου· πρβλ. 1, 9 «τοῦ βίου λόγον δίδοναι» — *διὰ τοῦτον* τὸν κατήγορον, τὸν εισαγγεῖλαντά με — *ἐπιδείκνυμι*=καταφανῶς δείκνυμι — *βεβιωκότα*· πρβλ. 1, 10 «οὕτως βεβίωκα» καὶ 1 «ἐλεγχος τῶν βεβιωμένων» — *κίνδυνος*=ἀγών, δίκη· πρβλ. 1, 17 «εἰ εἰς κίνδυνον καθισταίμην».

Τίνος πονηρίας ἀποσχέσθαι ἂν=ὅτι τίνος πονηρίας ἀπόσχοιτο ἂν, τίνος κακῆς πράξεως ἠθέλην ἀπόσχει, ποῖον κακὸν δὲν δύναται νὰ διαπράξῃ — *εἰ μὲν με συκοφαντεῖ*· ἔνν. ἄφρων ἐστὶ — *τιμωρεῖται*=ζητεῖ νὰ μ' ἐκδικηθῇ — *πώποτε*=ποτέ μέχρι τοῦδε — *χρῶμαί τιμι φίλω*=ἔχω τινὰ φίλον· πρβλ. 2, 7 «χρησθαι συμβούλοις».

Ἦδη τοίνυν=τόρῳ πλέον λοιπόν, ὑπολείπεται λοιπὸν ὅτι — *χρῶμαι συμφορᾷ*=περιλίπτω εἰς συμφορὰν· πρβλ. 2, 11 «τοιαύτη συμφορᾷ κεχημένοι» — *τὰ τοῦ σώματος δυστηχήματα*=τὴν ἀναπηρίαν—*ἐπιτηδεύματα τῆς ψυχῆς*=ἀρεταί — *ἰῶμαι*=θεραπεύω, ἰατρεύω — *ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ*=ἴσην, ὁμοίαν τῇ συμφορᾷ (τοῦ σώματος)· πρβλ. 2, 3 «τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου» — *τὸν ἄλλον βίον*· ἔνν. τὸν ἠθικόν — *διοίσω*=θὰ διαφέρω.

§ 4—9

Τούτων· ἔνν. τῶν αἰτίων τῆς κατηγορίας — *τοσαῦτα*=τόσον ὀλίγα — *ὕπερ ὧν*=περὶ ὧν — *προσῆκει μοι λέγειν*=ὀφείλω νὰ ἀπολογῶμαι — *ὡς ἂν οἶός τ' ᾧ*=ὡς ἂν δύνομαι — *φησι*=ἰσχυρίζεται — *ἀργύριον*=χρῆμα — *τῷ σώματι δύνασθαι*· ἔνν. ἐμέ φησι· πρβλ. 3, 11 «τοῖς ἀδυνάτοις τῷ σώματι».

Τεκμηρίους χρῆται· πρβλ. 1, 11 «μέγιστον τεκμηρίον» — *ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω*=ἰπτεύω — *τῆς ἐν τῇ τέχνῃ*=τῆς διὰ τῆς τέχνης — *σύνειμι*=συναναστρέφομαι (ἐξ οὗ *συνουσία*=συναναστροφή) — *ἀναλίσκειν*· ἔνν. χρήματα· πρβλ. 2, 17 «προθύμως ἀναλίσκειν» — *βίος*=πόρος τοῦ βίου — *τυγχάνει*· ἔνν. ὧν.

Κατέλιπεν οὐδέν· πρβλ. 1, 10 «οὐσίας μοι καταλειφθείσης» — *τελευτήσασαν*· ἔνν. τὸν βίον· πρβλ. 3, 20 «τελευτῶσα τὸν βίον» — *θεραπεύω* = περιποιοῦμαι (πρβλ. *θεράπων, θεραπευαίνεις*) — *βραχέα ὠφελῶ* = βραχεῖαν ὠφέλειαν παρέχω, μικρὰ κέρδη πορίζω — *αὐτὸς μὲν ἦδη* = ἐγὼ μὲν τῶρα πλέον — *χαλεπῶς* = δυσκόλως (ἐνεκα τοῦ γήρατος) — *τὸν διαδεχόμενον* = ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ με διαδεχθῆ, τὸν διάδοχόν μου — *κτῆσασθαι* = ν' ἀποκτήσω δι' ἀγορᾶς, ν' ἀγοράσω (ἔνν. δούλον τιμώμενον συνήθως 5-6 μινῶν) — *πρόσοδος* = κέρδος — *ἦν ἂν ἀφέλησθέ με*· πρβλ. 3, 18 «τούτους ἀφῆρειτο τὰ ὑπάρχοντα» — *κινδυνεύοιμι ἂν* = θὰ κινδυνεύσω — *ὑπὸ τῆ δυσχερεστάτῃ τύχῃ γενέσθαι* = νὰ περιέλθω ὑπὸ τὸ κράτος δυσχερεστάτης τύχης, ν' ἀτυχήσω δυσχερέστατα, ἦτοι νὰ ἀποθάνω ἐκ πείνης.

Μὴ με... ἀπολέσητε — *ἐπειδὴ γε ἔστιν* = ἀφ' οὗ βεβαίως δύνασθε — *ἐρρωμένος* (τοῦ ῥ. ῥώννυμαι) = δυνατός (ἀντίθ. ἄρρωστος) — *μηδὲ ἀφέλησθε* (ἐμὲ) ἂ ἔδοτε — *γιννόμενον* = τῶρα ὅπου ἀρχίζω νὰ γίνωμαι — *μηδὲ... ἀποδιώξητε* — *πρότερον... ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι* = ἐν ᾧ πρότερον φιλανθρωπότατοι ἐθεωρεῖσθε ὅτι εἴσθε — *περὶ τοὺς ἔχοντας* = εἰς τοὺς ἔχοντας· πρβλ. 3, 30 «ἀγαθοὺς περὶ τὴν πόλιν» — *κακόν*· ἔνν. τοῦ σώματος τ. ἔ. ἀνατηρίαν — *ἐλεινός* = ἐλέου, οἰκτιρμοῦ ἄξιτος — *ἀγρίως* = με τρόπον ἀρμόζοντα εἰς ἀγρίους — *τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους*· ἔνν. τῷ σώματι τ. ἔ. τοὺς ἀδυνάτους — *ἀθνηῆσαι*· ἄτε φοβουμένους στέρησιν τοῦ ἐπιδόματος τῆς πολιτείας.

Εἰ... φαينوίμην λαμβάνων = ἂν (ἀφ' οὗ) φανερὰ ἐλάμβανον· πρβλ. 1, 5 «φαίνονται ἔχοντες» — *ἀπλῆ ἢ συμφορᾶ* = μόνη ἢ ἀναπηρία· πρβλ. § 3 «τοιαύτη κεχορηγμένος συμφορᾶ» — *προσγίγνεται μοι* = πρὸς τῇ ἀπλῇ συμφορᾶ γίγνεται μοι = ἀρχίζουσιν νὰ με καταλαμβάνουν· πρβλ. § 7 «πρεσβύτερον γιννόμενον».

Ἐπιδείξει ἂν = οὗ ἐπιδείξειεν ἂν — *κατασταθεῖς* = διὰ κλήρου ὀρισθεῖς — *χορηγὸς τραγωδοῖς* = χορηγὸς εἰς διδασκαλίαν τραγωδίας ἐν τῷ θεάτρῳ· ἦτο δ' ἡ *χορηγία* μία τῶν δημοσίων *λειτουργιών*, περὶ ὧν ἰδὲ 2, 12 «καὶ τᾶλλα λειητούργηκα» — *ἀντίδοσιν* (ἔνν. τῆς οὐσίας) = ἀνταλλαγὴν τῆς περιουσίας (ἦν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ ὁ λαχὼν χορηγὸς εἰς ἕτερόν τινα ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἂν ἐνόμιζεν ὅτι οὗτος ἦτο πλουσιώτερος αὐτοῦ) — *ἔλοιτο ἂν* = ἤθελε προτιμήσει· τὸ ῥῆμα; — *δεινόν* = παράλογον — *συνεῖναι* = συναναστρέφεισθαι· πρβλ. § 5 «συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν» — *εἰ δὲ τύχοι γενόμενόν τι, ὧν λέγω*· ἦτοι ἀντίδοσις — (δεινόν ἔστι) *ὁμολογεῖν ἂν* (τοῦτον) = ὅτι ὁμολογοῖ ἂν οὗτος — *τοιούτων*· ἦτοι πτωχόν — *πονηρότερον* = ἀθλιώτερον (οἰκονομικῶς) ἢ ὅσον ἐγὼ ὁμολογῶ.

§ 10—12

Περὶ τῆς ἱππικῆς· πρβλ. 1, 5 «ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω» — *ἧς ἐτόλμησε μνησθῆναι*· πρβλ. 3, 8 «ἧς ἐγὼ μέμνημαι» — *τὴν τύχην δεισᾶς* =

φορηθείς τὴν τύχην («κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον») — οὐ πολὺς ὁ λόγος (ἔσται) = βραχύς ἔσται ὁ λόγος, «διὰ βραχέων ἐρῶ» § 5 — *δυστύχημα*: πρβλ. § 3 «τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα» — *φιλοσοφεῖν* = σοβαρῶς σκέπτεσθαι — *ὅπως* = πῶς — *ὡς* = ὅσον τὸ δυνατόν — *μεταχειροῦνται τὸ πάθος*: πρβλ. § 3 «κεχρημένοι συμφορᾶ» — *ὧν*: τῶν ἐχόντων δυστύχημα — *ἐγώ*: εἰμι — *ταύτην ῥαστώνην ἐξηῦρον* = τοῦτο (τὸ ἰππεύειν) ὡς ἀνακούφισιν ζητῶν καὶ φιλοσοφῶν ἀνεκάλυψα — *εἰς τὰς ὁδοὺς* = κατὰ τὰς πορείας μου — *τῶν ἀναγκαίων* = ἢ τὰς ἀναγκαίας (πρὸς πλήρωσιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν μου).

Υβρις = ὑπερηφάνεια — *ἀστράβη* = ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμᾶρι) καὶ (ἐνταῦθα) ὁ ἡμίονος ὁ φέρων τοιαύτην — *ὀχοῦμαι* = ἰππεύω.

Πῶς οὐκ ἄτοπον . . . τοῦτον ἂν . . . σιωπᾶν: πρβλ. § 9 «πῶς οὐ δεινὸν τοῦτον ἂν ὁμολογεῖν» — *ἠτημένους* = ἐζητημένους, δεδανεισμένους — *δυνατός*: τῷ σώματι: πρβλ. § 4 «τῷ σώματι δύνασθαι» — (πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἔστι) *μὴ κατηγορεῖν*, ὅτι . . . — *τῶν δυναμένων* = τῶν δυνατῶν — *οἷς . . . ἀμφοτέροις*: βακτηρίαι καὶ ἵππῳ — *διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν*: τίνα;

§ 13—14

Διενήνοχε τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων = ἔχει ὑπερβῆ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους: πρβλ. § 3 «τί τοῦτου διοίσω» — *τοσοῦτους*: πόσους; — *κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων* = διὰ κλήρου νὰ ζητήσω νὰ ἐκλεχθῶ εἰς τῶν 9 ἀρχόντων — *δήπου* = βεβαίως: πρβλ. 3, 28 «οὐ γὰρ ἂν δήπου ἐτέθη νόμος» — *οἱ θεομοθέται*: οἵτινες ἐκλήρουν τὰς ἀρχάς ἐν τῷ Θησείῳ.

Ἀλλὰ γὰρ = ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι: πρβλ. 2, 17 «ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην γνώμην ἔχω» — *ἦκει ἀμφισβητήσων τῆς συμφορᾶς* = ἔχει ἔλθει εἰς τὸ βουλευτήριον διὰ νὰ διεκδικήσῃ (νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτὸν) τὴν συμφορὰν — *ὡσπερ ἐπικλήρου οὔσης* = ὡς ἂν ἦτο ἐπίκληρος: ἐπίκληρος δ' ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἣτις ὀρφανὴ γενομένη ὄφειλε νὰ λάβῃ σὺςυγον τὸν πλησιέστατον συγγενῆ, ἵνα μὴ ἡ περιουσία περιέλθῃ εἰς ξένην οἰκογένειαν: ἂν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἰσχυριζόμενοι ὅτι εἶναι πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγίνετο δίκη -- *τῶν εὐ φρονούντων* = τῶν φρονίμων.

§ 15—18

Υβριστής: πρβλ. § 11 «διὰ τὴν ὕβριν» — *ἀσελγῶς διακίμαι* = εἶμαι ἀσελγής, αὐθάδης — *εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε* = ἂν ἤθελε μεταχειρισθῇ τοσοῦτον φοβερὰς ὀνομασίας, λέξεις — *δόξειν*: ὑμῖν — *ἀλλ' οὐ ταῦτα ποιήσων*: τ. ἔ. ἀλλ' οὐ μέλλων δόξειν ἀληθῆ λέγειν — *εἰάν πάννυ πραόνως*: ἐνν. ὀνομάσῃ — *πραόνως* = μετὰ πραεῖα, ἥπια ὀνόματα — *διαγιγνώσκω* = κάμνω διάγνωσιν, διάκρισιν — *ἐγγῶρεῖ* = ἔξεστιν, εἶναι ἐπιτετραμμένον.

Ἀπόρως διακειμένους = ἀπόρους: πρβλ. § 15 «ἀσελγῶς διακείμενος» — *πιστεύω* = ἔχω πίστιν, πεποιθήσιν: πρβλ. 1, 2 «ἐμαυτῷ πιστεύω» — *νέε τῆ*

διανοία χρῶμαι = νεανιεύομαι, νεανικά φρονῶ «οἱ νέοι καὶ οἱ πλούσιοι ὑβρίζονται ὑπερέχγειν γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες» Ἀριστοτέλης.

Ἐξωνοῦνται τοὺς κινδύνους τοῖς χρήμασι = ἐξαγοράζουσι τοὺς δικαστικούς ἀγῶνας (§ 1 «τόν δε τὸν κίνδυνον») διὰ χρημάτων — *ἀπορία* = πενία — *σωφρονεῖν* = οὐχ ὑβρίζειν, ταπεινοῦσθαι — *ἀξιοῦμαι* = ἄξιος κρίνομαι — *τοῖς πρεσβυτέροις ἐπιτιμῶσι*· πρβλ. β, 29 «τίς οὐκ ἂν ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν» — *ἀμφοτέροι*· οἱ τε πρεσβύτεροι καὶ οἱ νέοι.

Μηδέν· ἔνν. κακόν — *οὐκ ἔστιν* = οὐκ ἐγγωρεῖ, οὐκ ἔξεστι — *ἀμύνομαι* *τινα* = ἀπωθοῦμαι, ἀποκρούω τινά — *τοὺς ὑπάρξαντας*· ἔνν. τῆς ὑβρεως = τοὺς ἀρχίσαντας — *περιγίγνομαι τινος* = ὑπερισχύω τινός, νικῶ τινά — *σπουδάζω* = σπουδαιολογῶ — *κωμωδῶ* = διακωμωδῶ, περιπαίζω — *καλὸν* = μέγα κατόρθωμα.

§ 19—20

Ὡς ἐμὲ = πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου· πρβλ. β, 13 «ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν» — *ἀνηλώκασιν*· πρβλ. § 5 «ἀναλίσκειν» — *τὰ σφέτερα* = τὰ ἑαυτῶν — *σφάζειν* = διασώζειν — *ἐπιβουλεύω τινὶ* = ἐχθρικῶς διανοοῦμαι τι κατὰ τινος — *οὐδὲν* = οὐδόλως· πρβλ. 1, 20 «οὐδὲν πέλαυνται» — *δημιουργός* = τεχνίτης.

Προσφοιτῶ = τακτικῶς συγχάζω — *σκυτοτομεῖον* = ἐργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιῶ — *ὅποι ἂν τύχη*· ἔνν. προσφοιτῶν — *κατασκευάζομαι* = ἰδρύω τὸ ἐργαστήριόν μου — *καταγινώσκω τινὸς πονηρίαν* = θεωρῶ τινά πονηρόν — *τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων* = τῶν πρὸς ἐμὲ προσφοιτῶντων — *ἄλλοις*· ἔνν. δημιουργοῖς — *κάκεινων*· ἔνν. πονηρίαν καταγνώσεται — *ἀμουγέ που* = ἐν ἐνί τινι τόπῳ, κάπου· (ἐκ τοῦ ἀμὸς = εἰς, τίς, ἐξ οὗ οὐδαμοῦ, οὐδαμῶς, ἀμηγέπη, ἀμωσγέπως).

§ 21—27

Ἀλλὰ γὰρ = ἀλλὰ βεβαίως· πρβλ. § 14 — *ὄ,τι δεῖ* = τί δεῖ, τίς ἢ ἀνάγκη· πρβλ. 1, 9 «οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πλείω λέγειν» — *ἀκριβῶς* = λεπτολόγως, μὲ πολυλογίαν — *ἀπολογούμενον πλείω χρόνον ἐνοχλεῖν ὑμῖν* — *ὑπὲρ τῶν μεγίστων* = περὶ τῶν σπουδαιοτάτων, ἤτοι πενίας καὶ ἀναπηρίας· πρβλ. § 4 «ὑπὲρ ὧν λέγειν» — *φαῦλος* = ἀσήμαντος, ἀνάξιος λόγου — *σπουδάζειν*· πρβλ. § 18 «οὐ σπουδάζων ἀλλὰ παίζων» — *τὴν αὐτὴν διάνοιαν* = τὴν αὐτὴν γνώμην § 14.

Οὗ μόνου· ἔνν. τοῦ ὀβολοῦ — *τῶν ἐν τῇ πατρίδι*· ἔνν. ἀγαθῶν — *πάντες ... εἰς ὧν*· πρβλ. § 13 «τοσοῦτους ὄντας εἰς ὧν» — *τῶν μεγίστων*· ἔνν. ἀγαθῶν — *δαίμων* = τύχη (ἐξ οὗ *εὐδαίμων*, *κακοδαίμων*) — *ἡμᾶς* = ἐμὲ καὶ τοὺς ὁμοίους ἐμοί — *κοινὰς εἶναι τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν*· πρβλ. § 10 «οὔτε τὴν τύχην δεῖσας».

Δείλαιο = δυστυχής — *καλλίστων καὶ μεγίστων* = τῶν δημοσίων ἀξιωματῶν — *προνοοῦμαι τινος* = λαμβάνω πρόνοιαν, φροντίζω περὶ τινος —

οὕτως· ὡσπερ ἐγὼ διάκειμαι — ταύτη=οὕτω — τίθεμαι τὴν ψῆφον=ψηφίζω, ἀποφασίζω.

Τοιοῦτων=οὕτω δυσμενῶν — ἀγών=δίξι· πρβλ. § 1 «τὸν ἀγῶνα τουτονί» — πώποτε=κάμιαν φοράν μέχρι τοῦδε — τὴν οὐσίαν· πρβλ. 1, 10 — πολυπράγμων=περίεργος — φιλαπεχθῆμων=φιλόμισος, φίλερις· πρβλ. 3, 12 «ἀπεχθήσεσθε».

Ἀφορμὴ τοῦ βίου=κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων — ὑβριστῆς καὶ βίαιος· ὡς ἐν § 15 — γίγνομαι ἐν δυνάμει=ἔχω δύναμιν (πολιτικὴν) — μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους· πρβλ. 3, 15 «εἰς τὸ πλήθος τὸ ὑμέτερον» — ἐξόν μοι=εἰ καὶ ἐξῆν μοι, καίτοι ἡδυνάμην· πρβλ. 3, 14 «ἐξόν μοι ἄρχειν» — ἀδεῶς=ἀφόβως (ὡς ἀνάτηρος) — κινδυνεύειν=ἀγωνίζεσθαι· πρβλ. 3, 10 «τῶν τότε κινδύνων».

Μηδὲν ἡμαρτηκῶς· ἐνν. εἰς ὑμᾶς, εἰς τὴν πόλιν — ταῖς ἄλλαις βουλαῖς=ταῖς προηγουμέναις βουλαῖς, ὑφ' ὧν ἔδοκιμάσθη· ἴδε εἰσαγωγὴν — δίδωμι λόγον αὐτῶν· πρβλ. 1, 9 «τοῦ βίου λόγον δίδοναι» — ὑπέχω εὐθύνας=ὑποβάλλομαι εἰς εὐθύνας.

Οὕτως=ἐὰν ψηφίσητε ὡς αἱ ἄλλαι βουλαί — γινώσκω=ἀποφασίζω, κρίνω — τούτων· ἐνν. τῶν δικαίων — ἔξω τὴν χάριν ὑμῖν· πρβλ. § 1 «ἔχω χάριν» — ἐπιβουλεύειν· πρβλ. § 19 «τοῖς ἐπιβουλεύουσιν» — περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων=νικᾶν (ἐν δικαστηρίῳ) τοὺς ὁμοίους· πρβλ. § 18 «περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικομένων».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Ἡ Ἀττική, οὕσα χώρα λεπτόγεως, παρήγε μὲν καὶ τὸ πάλα ὡς καὶ σήμερον ἔλαιον καὶ σῦκα καὶ σταφυλὰς καὶ ἄλλας ὀπώρας, οἶτον δὲ ἀνεπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων ὑπολογιζομένων εἰς 500 χιλιάδας (135 χιλ. ἐλευθέρων καὶ 365 χιλ. δούλων) ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ὅθεν ἠναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ προμηθεύονται οἶτον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (**ἐπεισάκτω σίτω ἐχρῶντο**), ἤτοι ἐκ Θράκης, Κύπρου, Σικελίας καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τῶν τότε ἀτελῶν μέσων τῆς μεταφορᾶς, τῶν συγχῶν πολέμων τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας καὶ τῆς οὐχὶ σπανίας ἐν ταῖς σιτοπαραγωγαῖς χώραις ἀφορίας συνέβαινε πολλάκις ἢ πόλις νὰ πάσχη ἐκ σιτοδείας καὶ ἢ αἰσχροκέρδεια τῶν σιτεμπόρων καὶ σιτοπωλῶν καὶ ἀροτοπωλῶν ἐπέεξε σφόδρα τοὺς πολίτας, ἠναγκάσθη ἡ Πολιτεία νὰ λάβῃ ἰδίαν μέριμναν περὶ τοῦ σίτου καὶ ἰδίους ὑπαλλήλους νὰ διορίξῃ καὶ ἰδίους νόμους νὰ θέσῃ πρὸς σιτάρκειαν τῆς χώρας.

Οὕτω κατ' ἔτος ἐκκληροῦντο ἴδιοι ἄρχοντες, οἱ καλούμενοι **σιτοφύλακες**, 5 μὲν εἰς τὸ ἄστυ, 5 δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ (οἶτινες κατὰ τὸν 4^{ον} π. Χ. αἰῶνα ηὐξήθησαν εἰς 20 μὲν εἰς τὸ ἄστυ, 15 δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ), ὧν ἔργα ἦσαν ἡ ἀπογραφή τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸν Πειραιᾶ σίτου, ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ πώλησις τοῦ σίτου κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν διατίμησιν, ἢ ὑπὸ τῶν μυλωθρῶν πώλησις τῶν κριθίνων ἀλεύρων πρὸς τὴν τιμὴν τῆς κριθῆς καὶ ἢ ὑπὸ τῶν ἀροτοπωλῶν πώλησις τοῦ ἄρουτο συμφώνως πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ σίτου. Νόμοι δὲ

τῆς Πολιτείας αὐστηρότατοι ὑπεχρέουν τοὺς μὲν ἀπερχομένους εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οὐχὶ εἰς ἄλλον λιμένα, τοὺς δὲ σιτεμπόρους νὰ μὴ ἀγοράζωσιν ὄλον τὸν ὑπάρχοντα ἐν τῇ ἀγορᾷ σῖτον (**συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον**) καὶ αἰσχροκερδοῦντες εἶτα ὑψώνωσι τὴν τιμὴν αὐτοῦ (**συνιστάναι τὸν σῖτον**), τοὺς δὲ σιτοπώλας νὰ μὴ ἀγοράζωσι πλείονας τῶν 50 φορμῶν ἢ μεδίμων σίτου καὶ νὰ μὴ κερδαίνωσιν ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτοῦ πλέον τοῦ ἐνὸς ὀβολοῦ κατὰ μέδιμον.

Ἐπειδὴ δὲ τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι κατὰ τὸ 386 π. Χ., ἐγένετο **εἰσαγγελία** αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν, ἣς τὸ πρῶτον μὲν ἤθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς ἀκρίτους εἰς θάνατον, ἔπειτα δὲ τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινος παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἡλιαίαν. Ἐνώπιον λοιπὸν τοῦ δικαστηρίου τούτου ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν προεδρευομένου κατηγορεῖ τῶν σιτοπωλῶν ὁ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως βουλευτῆς διὰ τοῦ λόγου τούτου, ὃν ἔγραψε χάριν αὐτοῦ ὁ Λυσίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1

Πολλοί· ένν. φίλοι τῶν σιτοπωλῶν — *θαυμάζω*=ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι· πρβλ. 2, 1 «τῶν κατηγορῶν θαυμάζω» — *ὡς μάλιστα*=τὰ μάλιστα, καὶ ἂν ἀκόμη (ὄπερ ἀπίθανον) — *ἀδικεῖν*=παραβαίνειν τοὺς νόμους — *οὐδὲν ἤ-
τον*=οὐδόλως ὀλιγότερον, ἐπίσης — *τοὺς λόγους ποιοῦμαι περὶ τινος*=
κατηγορῶ τινος — *ῥῥθεν*=πόθεν, ἐκ ποίων λόγων.

§ 2—4

Πρωτάνεις· οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ προεδρεῖον τῆς βουλῆς, ὄπερ ἐκ 50 βου-
λευτῶν συγκείμενον κατὰ 35-36 ἡμέρας προήδρευεν αὐτῆς — *ἀπέδοσαν*=
παρέπεμψαν (τὴν ἐγγχειρισθεῖσαν εἰς αὐτοὺς εἰσαγγελίαν) — *περὶ αὐτῶν*·
ένν. τῶν σιτοπωλῶν — *ὠργίσθησαν*· οἱ βουλευταὶ — *τῶν ῥητόρων*=τῶν
βουλευτῶν — *τοῖς ἔνδεκα*· οὗτοι ἦσαν 10 ἄρχοντες, εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς,
μετὰ τοῦ γραμματέως, οἵτινες εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ,
εἰσῆγον εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ἀνδραποδιστὰς καὶ τοὺς
λωποδύτας καὶ καταδικαζομένους ἐθανάτουσαν αὐτοὺς, ὡς καὶ πάντας ἐν γέ-
νει τοὺς εἰς θάνατον καταδικαζομένους — *θανάτῳ ζημιῶσαι*=ἵνα διὰ θα-
νάτου τιμωρήσωσιν αὐτοὺς — *δεινὸν*=φοβερόν, ἀσύμφορον τῇ πολιτείᾳ
(διότι ἐν δημοκρατίᾳ θὰ κατεδικάζετο καὶ δὴ εἰς θάνατον πολίτης ἀκρι-
τος) — *τοιαῦτα*· ποῖα; — *ὅτι δοκοῖη μοι*=ὅτι δοκεῖ μοι, ὅτι φρονῶ, προ-
τείνω· διατὶ εὐκτικῆ; — *οὐδὲν ἤτιον ἡμῶν*=μᾶλλον ἢ ἡμεῖς (οἱ βουλευ-
ταί) — *γνώσεσθαι τὰ δίκαια*· πρβλ. 3, 27 «τὰ δίκαια γνώσεσθε» — *ἀκρι-
τος*=ἀδίκαστος, ἀναπολόγητος· πρβλ. 2, 26 «ἀκρίτων θάνατον καταψηφι-
σασθαι» — *ἀπολωλέναι*=θανάτῳ ζημιωθῆναι.

Λέγοντες· τινὲς τῶν ῥητόρων — *ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις*=ὅτε αὐτοὶ (οἱ
σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο — *τῶν ἄλλων*=πάντων τῶν ἄλλων βουλευτῶν —
ἡσυχίαν ἄγω=ἡσυχάζω — *ὑπὲρ τούτων*=ἕνεκα σωτηρίας τούτων (τῶν
σιτοπωλῶν) — *βοηθῶ τοῖς νόμοις*=ὑποστηρίζω τοὺς νόμους — *ἠρξάμην*·
ένν. τῆς ἐν τῇ βουλῇ κατηγορίας τῶν σιτοπωλῶν — *τὰς αἰτίας*=τὰς δια-
βολὰς — *παύσασθαι*· ένν. κατηγορῶν αὐτῶν.

§ 5—6

Ἀνάβητε· κελεύει τοὺς κατηγορουμένους σιτοπῶλας ν' ἀναβῶσιν εἰς
τὴν παρὰ τὸ βῆμα ἔδραν — *σύ*· ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σιτοπωλῶν — *μέτοι-*

κος· ἰδὲ 3, 29 — ὡς πεισόμενος=ἵνα πείθῃσαι — ἄλλο τι· ἔνν. ποιεῖς — ἀξιοῖς=παραδέχεσαι ὅτι εἶσαι ἄξιος — τι (τούτων τῶν ἐγκλημάτων), ἐφ' οἷς — ἔγωγε=μάλιστα, ἦτοι ἀξιῶ ἀποθανεῖν — συμπρίασθαι (ἔνν. ἄλλοις σιτοπώλαις)=ὅτι ἠγόρασας μαζί με... τὸ ῥῆμα; — φορμὸς=κόφινος χωρῶν ἓνα μέδιμον (36 ὀκάδ.) — ἐξεῖναι· ἔνν. ἐκάστω σιτοπώλῃ πρίασθαι — τῶν ἀρχόντων· ἔνν. τῶν σιτοφυλάκων.

Ἀποψηφίζομαι τιος=ἀθρώνω τινά — καταψηφίζομαι τιος=καταδικάζω τινά· πρβλ. 2, 26 — παρεσχόμεθα=ὑπεβάλομεν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐν τῇ ἐγγράφῃ κατηγορία — τῶν ἐν τῇ πόλει· ἔνν. ἀστών ἢ μετοίκων.

§ 7-9

Χρῆν=ἐχρῆν, ἔπρεπε — ἱκανῆ=ἐπαρκῆς — φαίνεται ἀπαγορευῶν=φανερὸς, σαφῆς εἶναι ὅτι ἀπαγορεύει· πρβλ. 1, 5 «φαίνονται ἔχοντες» — ὀμωμόκατε=ἔχετε ὀρκισθῆ· ὁ ἐνεστώς; — διὰ μακροτέρων=λεπτομερέστερον, ἀκριβέστερον· τὸ ἀντίθετον;

Οὔτοι· ἔνν. οἱ σιτοπῶλαι — τὴν αἰτίαν· τίνα; — ἐκείνους· τίνας; — ἀναφέρω=ἀποδίδω — παρακαλῶ=προσκαλῶ — τέτταρες· ἔνν. σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς· ἴδε εἰσαγωγήν — τοῦ πράγματος=τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Ἄνυτος· σιτοφύλαξ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς τοῦ παρόντος ἔτους βουλῆς — ὡς... συμβουλευσειεν αὐτοῖς — τοῦ προτέρου χειμῶνος=κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα — τίμιος=ἐν μεγάλῃ τιμῇ, ἀκριβός — ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους=ἐπειδὴ οἱ σιτοπῶλαι ὑπερβολικῶς ἐπλειοδύτουν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ σίτου πρὸς τοὺς σιτεμπόρους — πρὸς σφᾶς αὐτοὺς=πρὸς ἀλλήλους — ὑμῖν· τοῖς Ἀθηναίοις — τούτων· ἔνν. τῶν σιτοπῶλων — ὠνουμένοις· ἔνν. τὸν σίτον — ὡς ἀξιώτατον=ὅσον τὸ δυνατὸν ἄξιον, ἦτοι εὖωνον, εὐθηνόν — τούτους· τοὺς σιτοπῶλας — δεῖν γάρ· ἔνν. ἔλεγεν Ἄνυτος — ὀβολῶ=κατὰ ἓνα ὀβολόν — τιμώτερον· ἀκριβώτερον ἀφ' ὅτι ἠγόραζον ἕκαστον μέδιμον.

Κατατίθεμαι=ἀποτίθεμαι, ἀποθηκεύω — ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους — τούτους τοὺς λόγους· τίνας; — τῆτες=τούτω τῷ ἔτει, ἐφέτος.

§ 10

Ἄν ὡς μάλιστα λέγωσιν· πρβλ. § 1 «ὡς μάλιστα ἠγείσθε» — περὶ τούτων· τῶν ἐν § 7 — τούτων· τῶν ἀρχόντων — περὶ ὧν· πραγμάτων, ὑποθέσεων — διαρρήδην=ῥητῶς, σαφῶς· πρβλ. 3, 27 «νόμος ἂν ἐκεῖτο διαρρήδην» — νόμοι γεγραμμένοι=νόμοι κείμενοι § 3 — δίδοναι δίκην=τιμωρεῖσθαι· πρβλ. 2, 17 «παραρρήματα δώσω δίκην» — πειθόμενους· ἔνν. τούτοις — ἐναντία τούτοις· ἔνν. τοῖς νόμοις.

§ 11—12

Ἄλλὰ γὰρ = ἄλλ' ὁμῶς βέβαια· πρβλ. 4, 15 «ἄλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς...» — *ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ* = διὰ τοῦτον τὸν λόγον· τίνα; — *οὐκ ἐλεήσεσθαι* = ὄτι δὲν θὰ τύχωσιν ἐλέου, (δὲν θ' ἀθροισθῶσιν ὑφ' ὑμῶν) — *ἐν τῇ βουλῇ* ἰδὲ § 3 — *ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως* = ἐξ ἀγάπης τῶν πολιτῶν — *ὡς ἀξιότατον πωλοῖεν* πρβλ. § 8 «ὡς ἀξιότατον πρῖσθαι» — *περιφανῆς* = καταφανῆς, πειστικός· πρβλ. 1, 8 «περιφανῶς».

Εἶπερ = ἂν πράγματι, ἂν ὄντως — *φαίνεσθαι* = φανεροὺς εἶναι· πρβλ. § 7 «φαίνεται ἀπαγορεύων» — *τῆς αὐτῆς τιμῆς* = εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν — *ἕως ἐπέλιπε* = μέγχις ὅτου ἐκλίπη, πωληθῆ — *τῆς αὐτῆς ἡμέρας*· πρβλ. § 7 «τοῦ προτέρου χειμῶνος» — *δραχμῇ τιμιώτερον* = κατὰ μίαν δραχμὴν ἀκριβώτερον· πρβλ. § 8 «τίμιος ἦν ὁ σίτος» — *κατὰ μέδιμον*· καὶ οὐχὶ ὄλον μαζί.

§ 13—16

Εἰ... οὐκ ἐθέλουσι = ὅτι ἀρνοῦνται (εἰσενεγκεῖν εἰσφορὰν)· πρβλ. 2, 1 «εἰ ζητοῦσι» — *ὅταν δέη* = ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένοι — *εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν* = συνεισφορὰν (πολεμικὴν) νὰ συνεισφέρωσιν — *πάντες εἰσεσθαι* = ὄλος ὁ κόσμος θὰ γνωρίσῃ, θὰ μάθῃ — *οὐκ ἐθέλουσιν*· ἐνν. εἰσενεγκεῖν — *ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία*· ἰδὲ § 5 — *συνέφερον αὐτοῖς λαθεῖν* = εἶχον συμφέρον νὰ πράττωσι λάθρα — *ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ* = ἐπ' εὐνοίᾳ ὑμῶν — *τοῖς ἄλλοις* = τοῖς λοιποῖς πολίταις πᾶσι· πρβλ. § 3 «τῶν ἄλλων».

Οὕτω ἄσμενοι = τόσον εὐχαριστημένοι, μετὰ τόσης χαρᾶς — *τάς μὲν... τάς δὲ* = ἄλλας μὲν... ἄλλας δέ — *λογοποιῶ* = ψευδῶς διαδίδω· πρβλ. 1, 11 «λογοποιούντας καὶ ψευδομένους» — *τάς ναῦς*· τὰς σιταγωγούς — *διεφθάρθαι*· ἐκ τῆς τρικυμίας — *ἐκπλεύσας*· ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου — *ἐμπόριον* = ἐμπορικὸς λιμὴν, (ἐμπορία δὲ τὸ ἔργον τοῦ ἐμπορίου) — *τάς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθῆσεσθαι* = ὅτι αἱ συνθῆκαι πρόκειται ν' ἀκυρωθῶσιν· ἐννοεῖ τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην γενομένην τῷ 387 π. Χ.· πρβλ. Ξενοφ. Ἑλλ. Δ', α', 28 «Ἀνταλκίδας τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε ἐκόλυε καταπλεῖν».

Εἰς τοῦτο ἐχθρας (πρὸς ἡμᾶς) *ἐηλύθησιν*· πρβλ. 3, 1 «εἰς τοῦτο τολμῆς ἀφικέσθαι» — *καιρὸς* = κρίσιμος περίστασις — *ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν*· πρβλ. 4, 19 «τοῖς τὰ σφέτερα σφῆζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσι» — *τυγχάνω μάλιστα δεόμενος σίτου* = συμβαίνει νὰ ἔχω μεγίστην σιτοδείαν — *ἀναρπάξουσιν* = σπουδῇ ἀρπάζοντες ἀποθηκεύουσι — *διαφερώμεθα* (αὐτοῖς) = ἐρίζωμεν, φιλονικῶμεν πρὸς αὐτούς· πρβλ. 1, 11 «διαφόρους μοι ὄντας» — *ὅποσοντινοσοῦν* = εἰς ὅσηνδῆποτε (ὑψηλὴν) τιμὴν.

Οὕτω... ἔγνωκεν = τοιαύτην γνώμην ἔχει· πρβλ. 4, 27 «τὰ δίκαια γνώσεσθε» — *κακόνοια* = δυσμένεια (ἐκ τοῦ *κακόνους* = δύσνους, δυσμενῆς) — *ὄνια* = ὀψώνια — *ἀγορανόμοι*· ἄρχοντες κληρωτοί, 5 εἰς τὸ ἄστυ καὶ

ἢ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὧν ἔργον ἦτο ἡ ἐπιμέλεια τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν ὠνίων, ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίβηλα πωλῶνται — *τέχνη* = ἐπάγγελμα — *χωρὶς* = χωριστά, ἰδίους — *ἀποκληρῶ* = διὰ κλήρου ἐκλέγω — *λαμβάνω δίκην παρά τινος* = τιμωρῶ τινά· πρβλ. 2, 2 «παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην» — *πολιτῶν ὄντων* = εἰ καὶ πολῖται εἰσιν (ἐν ᾧ οἱ κατηγορούμενοι σιτοπῶλαι ἦσαν μέτοικοι) — *οὐχ οἳ τ' ἦσαν* = δὲν ἠδύναντο· πρβλ. 4, 8 «καθ' ὅσον ἕκαστος οἴός τ' ἦν» καὶ 17 — *ἐπικρατῶ τινος* = περιγίγνομαι τινος (πρβλ. 4, 18 «περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικουμένων»), ὑπερισχύω τινός, ἐξουδετερῶν ὡς τι — *τὶ χρὴ πάσχειν* = ποίαν τιμωρίαν τιμωρεῖσθαι — *ὁπότε* = ἀφ' οὗ — *φυλάττειν*· ἐνν. τοὺς ἄλλους, ὅπως μὴ ἀδικῶσι, παρανομῶσι.

§ 17—21

Χρὴ ἐνθυμεῖσθαι· πρβλ. 2, 21 «ἐνθυμηθῆναι χρὴ» — *ἀποψηφίασθαι*· πρβλ. § 6 «ἀποψηφίασθε» — *ἀπογιγνώσκω τινός* = ἀποψηφίζομαι τινος — *ὁμολογούντων* = εἰ καὶ ὁμολογοῦσιν — *συνίστασθαι ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους* = ὅτι ἐσημάτισαν ἑταιρείαν, συνδικαῖον (trust) ἐπὶ ζημίᾳ τῶν σιτεμπόρων (ὅπως εἰς εὐθηρὴν τιμὴν πωλῶσιν αὐτοῖς τὸν σῖτον) — *ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν* = ὅτι διάκεισθε δυσμενῶς πρὸς τοὺς ἐμπόρους· πρβλ. § 15 — *ἄλλην ἀπολογίαν*· ἐνν. πλὴν τῆς ὁμολογίας — *οὐδεὶς ἂν εἶχε* = οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο — *ἐπιτιμᾶν τοῖς ἀποψηφισαμένοις*· πρβλ. 4, 29 «τίς οὐκ ἂν ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν» — *ἐφ' ὑμῖν*· ἐνν. ἦν ἂν = εἰς τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν θὰ ἦτο — *ὁποτέροις*· ἐνν. τοῖς κατηγοροῦσι καὶ τοῖς κατηγορουμένοις — *ἀφήμι τινα ἀξήμιον* = ἀπαλλάσσω, ἀθροῶν τινά.

Ταύτην τὴν αἰτίαν = ταύτην τὴν κατηγορίαν· τίνα; — *καταγιγνώσκω τινός θάνατον* = καταδικάζω τινά εἰς θάνατον — *πιστός* = πειστικός, πιθανός — *θαναστόν* = παράδοξον — *παρὰ τῶν ἀρνούμενων μᾶλλον*· ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων — *δίκην λαμβάνειν*· πρβλ. § 16 «δίκην ἐλάβετε».

Καὶ μὲν δὴ = ἀλλὰ βεβαίως ὅμως — *περὶ τῶν τοιούτων*· ἐνν. πραγμάτων, ἦτοι τοῦ σίτου — *ἀγῶνες* = δίκαι· πρβλ. 1, 12 «εἰς τοιούτους ἀγῶνας» — *κοινότατοι τοῖς ἐν τῇ πόλει* = ἀφορῶσιν εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, προκαλοῦσι τὴν προσοχὴν καὶ τὸ διαφέρον πάντων — *πεύσονται* = θὰ μάθωσιν· ὁ ἐνεστώς; — *περὶ αὐτῶν*· ἐνν. τῶν ἀγῶνων — *τούτων*· ἐνν. τῶν σιτοπωλῶν — *κοσμιωτέρους* = νομοταγεστέρους — *πολλὴν ἄδειαν* = πλήρη ἔλευθερίαν· πρβλ. 2, 28 «ἄδειαν ποιήσειν».

Ἔνεκα τῶν παρεληλυθότων· ἐνν. ἁμαρτημάτων αὐτῶν — *ἐνεκα παραδείγματος*· πρβλ. 2, 23 «χρὴ τοῖς πρότερον γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλευέσθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι» καὶ 4, 34 «καινὰ παραδείγματα» — *τῶν μελλόντων ἔσεσθαι* = τῶν ἐσομένων, τῶν συμβησομένων — *οὕτω* = ἐὰν οὕτω ποιήσητε — *μόγισ* = μόλις, ὁπωσδήποτε — *ἀνεκτοί* = ὑποφερτοί (οἱ ἄλλοι σιτοπῶλαι) — *ἐκ ταύτης τῆς τέχνης* = ἐνεκα ταύτης τῆς τέχνης· πρβλ. § 16 «ἐπὶ ταύτῃ τῇ τέχνῃ» — *ἀγωνίζομαι περὶ*

τοῦ σώματος = εισάγομαι εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον — ἐξ αὐτῆς ἔνν. τῆς τέχνης — περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν = περὶ τοῦ σώματος ἀγωνίζεσθαι.

Ἀντιβολῶ = παρακαλῶ — ἰκετεύω = πίπτω εἰς τοὺς πόδας τινὸς παρακαλῶ αὐτὸν (ἰσχυρότερον τοῦ ἀντιβολῶ) — ἀλλ' (ἐλεήσατε ἂν τούτους) τῶν πολιτῶν . . . καὶ τοὺς ἐμπόρους — ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· πρβλ. § 1 «ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι» — οἷς (ἐμπόροις) ὑμεῖς χαριεῖσθε = τοὺς ὁποίους ὑμεῖς θὰ εὐχαριστήσητε — προθυμοτέρους ἔνν. εἰς τὸ κομίζειν οἶτον εἰς Πειραιᾶ — εἰ δὲ μὴ ἔνν. λήψεσθε παρὰ τούτων δίκην — πύθωνται· πρβλ. § 19 «πεύσσονται» — κάπηλοι = μικροπωληταὶ (περιφρονητικῶς) — τοῖς εἰσπλέουσιν· πρβλ. § 17 «ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν»

§ 22

Οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πρβλ. 3, 21 «ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ» — ὅτου = ἔνεκα τίνος — ἀξιώτερον τὸν οἶτον· πρβλ. § 3 «ἀξιώτατον τὸν οἶτον πρίασθαι» — τιμιώτερον· πρβλ. § 8 «τίμιος ὁ σίτος».

